

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"ט | פרשת וישלח | תשפ"ג

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
בג"מ	כנסת	א"ת	בג"מ	כנסת	א"ת	בג"מ	כנסת	א"ת	בג"מ	כנסת	א"ת
17:52	17:15	16:00	17:49	17:17	16:14	17:40	17:18	16:10	17:05	16:49	15:36

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

חשיפה: מי רצה להתפלל מנחה ב'טלית' ותפילין ומדוע לבסוף נמנע מכך | עמ' כ"ז
סגולה: סגולה נפלאה להיושע בעת צרה - להתבונן ולהודות בטובות ה' | עמ' ב'
אקטואליה: האם מותר לדרוך בשבת על אבני מדרכה חדשים | עמ' י"ג

השבוע בגליון:

פנינים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

נשאר לדורות עולם שהמערכה העיקרית נטושה כלפי לומדי התורה

ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב, כה).

סיפר הג"ר שמואל גריינמן ז"ל, כי כשדיבר פעם מרן החפ"ן חיים באסיפת "ועד הישיבות" על אודות החזקת התורה, אמר: הנה שרו של עשו נאבק עם יעקב אבינו ע"ה, שהוא אחרון שבאבות הקדושים.

יש להתבונן לשם מה המתין עד כה, ולמה לא נלחם כבר עם אברהם אבינו ע"ה או עם יצחק אבינו ע"ה? אולם הענין הוא, כי הנה נודע שאברהם אבינו הוא עמוד החסד, יצחק אבינו הוא עמוד העבודה, ויעקב אבינו הוא עמוד התורה - יעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז). השטן, שרו של עשו, יכול היה לסבול את החסד של אברהם אבינו, יכול היה לסבול גם את העבודה של יצחק אבינו, אבל כשהגיע הדבר לתורה, שם כבר לא יכול היה לסבול יותר ויצא למלחמה...

ומאז נשאר כן לדורות עולם שהמערכה העיקרית נטושה כלפי התורה, לומדיה ומחזיקיה...

"חפ"ן חיים על התורה" - בפרשתנו

דודו הר"ר חיים שאול סגל זצ"ל, וביקש ממנו אם יכול לסדר לו 'פרוטקציה' שיוכל להיכנס אל האדמו"ר.

ר' חיים שאול חשוב קמעא, ולאחר מכן נענה ואמר דומני שיש לי עצה נפלאה בשבילך, הנה יש אצל אחד ממכרי בארצות הברית, נגיד ואיש נכבד, 'כתב יד' של בעל התניא זי"ע, אנסה לבקש ממנו להשאיל לך מכתב זה לכמה ימים, כדי שתוכל להראותו בפני הרבי. בטוחני שאם תבוא עם מכתב שכזה, הרי הוא בוודאי יפתח לפניך את כל השערים!

התשובה הנפלאה של מרן המגיד הק' ממעזריטש זי"ע

ואחות לוטן תמנע (לו, כב).

המחנך הנודע הר"ר חיים שאול שוורץ זצ"ל ערך לפני עשרות בשנים 'נסיעה' לאמריקה הרחוקה לסיבה מסוימת, ורצה מאוד להיכנס בקודש פנימה אצל כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל.

הוא התקשר אפוא לארץ הקודש אל בן

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' ל"ד

פניני אביר יעקב עמ' ט'

ו, יט) 'להדף את כל איביך מפניך, אשר להדף עולה ק"ט, רומז על קפיטל ק"ט בספר תהלים, שהוא מסוגל להשפיל האויבים, עיי"ש. והנה בזה הקפיטל יש קע"ו פסוקים.

וזהו הרמז לפני"ו עולה קע"ו, אשר יעקב שהוא איש תם, והוא 'תמימי דרך', על כן השפיל את עשו בכח זה המזמור של אשרי תמימי דרך, שיש בו פסוקים כמנין לפני"ו. וזהו ויאבק איש עמו (בראשית לב כה) כי ויאבק הוא ק"ט, שהתגבר על שרו של עשו בכח זה המזמור.

אמרי נועם - בפרשתנו

האנשים שהיו עם עשו היו דוגמת ק"ס אלף אנשים

וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו (לב, ז).

חשבון נפלא כתב אחד מתלמידי של הגה"ק שר התורה רבי מאיר יחיאל מאסטרואוצא ז"ע בשם רבו הגדול, במה שמצינו שאמרו המלאכים "וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו" לבאר מהו הענין שלקח עשו המספר ארבע מאות איש. דהנה במדרש (ילקוט שמעוני ל"ב ד"ה ויהי לי) איתא, ריש לקיש אמר "עמו - כעמו" מה הוא היה גיבור ויכול לעמוד כנגד ארבע מאות איש, כך כל אחד ואחד מהם עשוי כוחו על ד' מאות איש, ע"כ.

והנה אם כל אחד ואחד היה נגד ארבע מאות איש, מעתה צא וחשוב ד' מאות פעמים ד' מאות, עולה המנין למאה וששים אלף, נמצא דאלו האנשים שהיו עם עשו היו דוגמת ק"ס אלף אנשים. והנה יעקב ואחד עשר ילדיו וארבע האמהות, בין כולם היו ט"ז במספר, והרי כתיב "יפול מצדך אלף ורובה מימנך אליך לא יגש", ואם אחד בישראל עומד בימינו נגד רבבה שהוא עשרה אלף, נמצא דכל ט"ז אנשי בית יעקב עצמו, כנגד ט"ז פעמים עשרה אלף מאנשי עשו, שעולה ק"ס אלף. וזהו הענין שלקח עשו עמו דייקא מנין הזה של הגיבורים שהם ק"ס אלף, כדי שיעמדו כנגד ט"ז בית יעקב במכוון, ואזי ישאר עשו לבדו ויוכל ללחום עם יעקב ואין עומד לנגדו, ודפח"ח.

בית מאיר (ערה"ת בפרשתנו)

להתחתן עמה. ומה ענה לך הרבי? שאל אותו בעל התניא.

הרבי אמר שלא אתחתן עמה, הסביר האיש, כי הראה לי בקול באמצע קריאתו שמו"ת, בפסוק שאחז בו באותה שעה בשלהי פרשא דידן (לו, כב) "ואחות לוטן תמנע"! כלומר 'אחות' כזו שהיא מקללת [לוטן' מלשון לטותא] 'תמנע' מלהתחתן עמה!

טיב המוסר הנלמד כאן, הוא בסייעתא דשמיא המיוחדת שסייעו מן השמים להצדיק, שאחז בדיוק בזה הפסוק הנצרך לו בתשובה לאדם שבא בשאלתו לפניו בעת שאינו יכול להפסיק בדיבור!

וכל זה מלמדנו על 'טיב ההשגחה' העליונה, שהש"ת משגיח בדקדוק על עבדיו הצדיקים, לתת לפניהם כל דבר הנצרך להם, בהיותם חוסים ובוטחים בו בלב ונפש תמיד

טיב הקהילה-בפרשתנו

יעקב אבינו הכניע את שרו של עשו עם פרק ק"ט שבתהלים

וישלה יעקב מלאכים לפניו (לב, ד). נראה בדרך רמז בעלמא, לפי מה דאיתא בספר אור פני משה (פרשת ואתחנן בד"ה איתא בתיקוני שבת) לרמז בקרא (דברים

ואכן כך הוי, רבי חיים שאול הגיע לביתו נאוה קודש, והציג בפני המזכירים הנאמנים את המכתב הנדיר שבידו, וכשדיווחו על כך לפני הרבי ציווה להכניסו תיכף פנימה.

הרבי הק' קיבלו בחביבות ובמאור פנים, ועיין זמן רב באותו מכתב שכתב זקנו הבעל התניא.

לפתע שאל אותו הרבי: האם קראת מה שכתוב כאן בכתב יד? לא! ענה ר' חיים שאול, חלק גדול גם לא הצלחתי לפענח בכתב יד קדשו.

אמר לו הרבי, לא הכל ניתן להסביר כעת, אבל בין הדברים מספר כאן הבעל התניא, שפעם אחת בערב שבת קודש פרשת וישלח ישב ליד פתח חדרו של רבו המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע, וראה שנכנס אדם אחד לדבר עם הרבי.

המגיד היה באותה שעה באמצע קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, ולכן לא היה יכול להפסיק בדיבור עם אותו אדם, ולא ענה אותו כלום. ואף על פי כן הבחין בעל התניא שאותו יהודי שנכנס מודאג מאוד יצא מן החדר רגוע ושליו.

ניגש אליו הבעל התניא ושאל אותו פשר דבר, סיפר לו האיש: הנה אני כאן החלבן של העיר, אשתי נפטרה לא מזמן והשאירה אחריה צאצאים קטנים, חשבתי להינשא לאחותה של אשתי, שיש לה הרבה מעלות, אבל גם חסרון גדול שהיא מקללת כל העת! ועל כך באתי בשאלתי לפני הרבי אם

סגולה להיושע בעת צרה - להתבונן ולהודות בטובות ה'

פירשו צדיקים (דברי ישראל וישלח ועוד) בפסוק (בראשית לב, יג) "וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ", "ואתה אמרת היטב" - הקב"ה אומר לאדם אתה אמרת על מצבך שטוב הוא, 'איטיב עמך' - אראך טוב מה הוא, ומשפיע עליו שפע רב טוב, עד שיבלו שפתותיו מלומר די... ובכלל אמרו שבעת ההיא שהאדם מודה ומשבח לבוראו, מתעורר באותו זמן עת רצון העליון ואפשר לו לפעול ישועה ורחמים, והוכיחו כן מפרשת כי תבוא, שאחר 'ידידי ביכורים' שהוא הודאה על כל הטוב והחסד נאמר 'השקיפה ממעון קדשך', כי עת רצון היא שתתקבל תפילתו מאחר שהודה לבורא תחילה. ולא זו בלבד שבכוחו לבקש על עצמו, אלא גדול כוחו להתחנן בעד הכלל כולו, וכמו שאומר ז'ברך את עמך ישראל.

בענין זה מסופר (הובא בבאר הפרשה), מעשה באיש יהודי מן הדרום (של ארץ הקודש) בימי הרה"ק ה'בית ישראל ז"ע, שבביתו ישבו 5 מצאצאיו מעל גיל העשרים שעדיין לא נושעו בזיווגם ההגון להם, והגדולה שבהם כבר הייתה בת עשרים ושמונה, והיה הלה שבור ורצון כל הימים. בנוסף לכך ניתוסף לו צרה על צרתו, ה'חברותא' (שעמו למד בכל יום) שלו אירס את אחד מצאצאיו, ולקה משכנתא גדולה והוא התנדב לשעבד לו את הדירה, אלא שעם הזמן פסק החברותא שלו לשלם את תשלומי חובו, ובאו לעקל את ביתו ולמכרו לכל המרבה במחיר... ועתה נשברה רוחו בכפליים, על חסרון הדירה ועל עיכוב השידוכים לא עלינו.

באחד הימים אקלע מיודעינו לשמחת נישואין בבית ידידו בעיה"ק ירושלים שם פגש בו קרובו ששאלו מדוע פניך רעים היום, ענה לו היהודי וביאר לו בטוב טעם ודעת את פרשת השידוכים ואת פרשת הכסף והדירה, אמר לו הקרוב' הנה כאן בירושלים יושב לו ה'בית ישראל' ספון בחדרו, גש אליו הזכיר עצמך לפניו ובוודאי תיושע.

מתחילה לא אבה היהודי (שלא היה נמנה על עדת החסידים כלל וכלל) אלא שחזקה עליו פקודת קרובו כי אם לא יועיל לא זיק. ונכנס אל הרה"ק, שם שפך לבו על שלל צרותיו, שאלו ה'בית ישראל' "געדאנקט האסטו"?! (-האם כבר הודית לה' על כל החסד אשר גמלך מעולם ועד עתה), ולא נתן לו לענות לדבריו, אלא הפטיר ואמר ההודאה תהא 60% והבקשה 40%.

היהודי הבין שהרבי גמר את דבריו ועזב את החדר, וחזר לקרובו לספר לו על השיחה התמוהה, אמר לו הקרוב, נו, הרי רבות יש לך להודות לבוראך על חיך המסורים בידו, על המזון שהוא זן ומפרנסך תמיד וכו' וכו' (כי רק שידוכי הצאצאים והדירה חסרים לך)...

וישמע האיש לקול הרבי והחל להודות ולהלל לשמו הגדול, ותוך ב' חדשים נישאה הבת המבוגרת, ועד מחצית שנה נושעו כולם - 3 מהם כבר נישאו, ו-2 היו מאורסים, בד בבד מתה אמו של החברותא ונתגלה לצאצאיה שעשירה גדולה הייתה, וקיבל מעות הרבה עד שפדה את הדירה מידי הבנק, וליהודי הייתה אורה ושמחה.

באותה שעה חישובו ומצאו שבאמירת ההלל אומרים 6 פעמים 'הודו לה' (שהרי פסוק אחרון כופלים את הודו לה') ו-4 פעמים 'אנא ה'....

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

נכה
מתחילים
את היום!

סיפור מכלי ראשון: הלך ללות את אביו לטיפול בבית החולים והבן הציל את העין של עצמו מעיוורון עולם...

**כמה דקות חולפות, ובפרוזדור עבר מנהל מערך הנפרולוגיה, מומחה לרפואה פנימית, הפרופסור בניה רוזן הי"ו. הוא מביט באיש הנפוחה, ומזנק כנשוך נחש: 'עזוב הכל. רוץ מיד למיון!'. רבי משה מתקשה לקבל את הגזירה, הן הוא עם אביו הממתין לביקורת החודשית! אולם הפרופסור מתעקש: 'אתה אומר שזה 'שעורה', ואני אומר לך שתרוץ הרגע למיון, ותן להם את המכתב שאני כותב לך עכשיו. אתה חייב להיכנס לטיפול דחוף, יש לך הרפס בעין! לא יטופל מיידית - עלול לגרום לעיוורון בעין!'.
סיפור המגיד מישרים הרב אשר קובלסקי ממה ששמע סיפור נפלא מכלי ראשון:**

מדי חודש בחודשו, נראו בשערי בית החולים אב ובנו, כשהבן צועד במסירות לצד אביו ותומך בו, בדרכו לביקורת החודשית אצל הרופא. היה זה רק קצה הקרחון של מסירות הענק של הבן לטובת אביו, שהיה חולה דיאליזה המטופל בטיפולים קשים ומייסרים. האב, הלא הוא הרה"ג רבי אברהם ישראל הרשלר זצ"ל, והבן הוא יבלחט"א הרה"ג רבי משה שליט"א, אשר ממנו שמענו את הסיפור. באחד הימים חש הבן רבי משה נפיחות קלה בעינו. הוא מיהר לרופא, אשר פסק מיד כי מדובר ב'שעורה', והורה לו ליטול תרופה מתאימה. רבי משה עשה כדבריו, אולם לא רק שהנפיחות לא נעלמה, אלא היא הלכה והתגברה, ועימה הכאבים הנלווים לה. כעבור יומיים בלבד חש כאב נורא מפלח את עינו, הוא מתקשה לראות באותה עין, המנופחת כמו כדור... רבי משה מחשב צעדיו לשוב אל הרופא, אולם הוא מביט ביומנו האישי ורואה כי היום הוא יום הביקור החודשי אצל הפרופסור המטפל באביו.

במחשבה ראשונה הרהר, כי אמנם מדי חודש בחודשו הוא מקפיד להתלוות לביקור הזה, להיות לאביו לחברה נעימה ולשרתו נאמנה בדרך לביקור וממנו, אולם הפעם - הרי הוא בעצמו נזקק ללכת לרופא, אז הביקור של אביו יידחה או שיימצא פיתרון אחר... הוא כבר כמעט החליט לעשות כך, ואז החליט אחרת. לא! אבא יותר חשוב.

הנפיחות בעין אמנם כואבת, אפילו כואבת מאוד, אבל קשה להאמין שמשוה נורא יקרה אם היא תמתין כמה שעות. מנגד, הוא יודע שאביו נהנה הרבה יותר כשהוא זה שמתלווה אליו לביקור החודשי, והוא לא חפץ לוותר על הזכות לשרת את אביו נאמנה גם בחודש הזה.

לפיכך, גמר אומר כי כאביו שלו ימתינו קמעא, ויצא לבית אביו - על מנת לקחתו לבית החולים לביקורת החודשית. עודו ממתין בבית החולים, והנה הוא נפגש באנשי הצוות - המכירים אותו מביקורים קודמים - וכאשר ראוהו הם מיד נזעקו לנוכח הנפיחות

בעינו, הניכרת היטב ומעוררת דאגה. רבי משה מרגיע כי היה אצל הרופא אשר פסק שמדובר ב'שעורה', ואמנם כבר יומיים הלפו ודבר לא השתנה - ולפיכך הוא מתעתד לשוב אל אותו רופא. ובינתיים, קודם כל הוא מבקש לטפל באביו טיפול מיטבי, כי אביו קודם לו...

כמה דקות חולפות, ובפרוזדור עבר מנהל מערך הנפרולוגיה, מומחה לרפואה פנימית, הפרופסור בניה רוזן הי"ו. הוא מביט באיש הממתין ובעינו הנפוחה, ומזנק כנשוך נחש: 'עזוב הכל. רוץ מיד למיון!'. רבי משה מתקשה לקבל את הגזירה, הן הוא עם אביו הממתין לביקורת החודשית! אולם הפרופסור מתעקש: 'אתה אומר שזה 'שעורה', ואני אומר לך שתרוץ הרגע למיון, ותן להם את המכתב שאני כותב לך עכשיו. אתה חייב להיכנס לטיפול דחוף, יש לך הרפס בעין שאם לא יטופל מיידית - עלול לגרום לעיוורון בעין!'.
לאחר שאמר את דברו, מיהר הפרופסור לכתוב בכתב ידו הפניה, הוסיף את המילה 'דחוף' פעמיים, ושלח את רבי משה מיד אל חדר המיון... רבי משה רק ווידא שמנהל המחלקה מינה אנשים מתאימים לשמור על אביו בזמן שלא יהיה עימו, ומיהר לעשות כדבר הפרופסור. הוא הגיע לחדר המיון, ואכן - התברר שמדובר בהרפס מסוכן, אשר אם לא היה מטופל מיד - בתוך כמה שעות היה עשוי לעוור את העין לעולם! - והודות לאבחנה המדוייקת של הפרופסור והיותו בתוככי בית החולים - ניצלה עינו מעיוורון!

אם נתסכל על הדברים אחרת, הלקח הוא מדהים, הרי רבי משה תכנן בכלל לחזור לרופא המשפחה, אשר ספק אם היה מאבחן את ההרפס הזה כיאות, וספק מתי היה מגיע אליו לאחר הבדיקות של אביו, ומה היה מצבה של העין עד שיגיע אליו, ובוודאי לא היה מצליח לזרז את הטיפול בחדר המיון כמו הפרופסור המכובד! כלומר, בגלל מה ניצלה העין? דוקא בגלל שרבי משה בחר לוותר על נוחיותו האישית והטיפול בעינו הנפוחה והכואבת, לטובת ליווי אביו! הואיל וליווה את אביו לבית החולים, למרות שסבור היה שבגין זאת יאלץ לסבול כאבים עוד זמן מה - דוקא זה מה שהציל את עינו, והביא אותו לטיפול הרפואי הנכון ביותר במהירות שיא!

סיפור נפלא זה, אשר קיבלנו מגיבורו - רבי משה הרשלר שליט"א, יש בו כדי להאיר וללמד: פעמים רבות נראה שהאדם מוותר על נוחיותו האישית, על שעות הפנאי שלו, או על דברים שרצה לעשות - לטובת כיבוד הורים. גם אם הדבר לא היה מניב תוצאות כה ברוכות - עדיין היינו מחויבים לכבד הורים עם כל

הנפיחות בעין, אמנם כואבת, אפילו כואבת מאוד, אבל קשה להאמין שמשוה נורא יקרה אם היא תמתין כמה שעות. מנגד, הוא יודע שאביו נהנה הרבה יותר כשהוא זה שמתלווה אליו לביקור החודשי, והוא לא חפץ לוותר על הזכות לשרת את אביו נאמנה גם בחודש הזה.

הנפיחות בעין,
אמנם כואבת,
אפילו כואבת
מאוד, אבל קשה
להאמין שמשוה
נורא יקרה אם
היא תמתין כמה
שעות. מנגד, הוא
יודע שאביו נהנה
הרבה יותר כשהוא
זה שמתלווה אליו
לביקור החודשי,
והוא לא חפץ
לוותר על הזכות
לשרת את אביו
נאמנה גם בחודש
הזה

שבת קודש לתלמיד חכם ירא שמים וסיפרתי לו את מר ליבי. תוך כדי הדברים פרצתי בבכי, מרוב רחמים על מצבה של אשתי, על ילדיי שזמן רב גדלים בלי אמא ועלי.

אותו תלמיד חכם בכה עימי גם יחד, ולאחר מכן אמר לי את דברי רבותינו: "אמר רבי יצחק, יפה תפילה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין". שאלתי מה הכוונה, והוא ענה: "דרש רבי פנחס בר חמא: כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר: חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה". שאלתי: "אז מה עלי לעשות?" והחכם ענה: "תשפוך לפני ה' בכל יום את צקון ליבך בדיוק כמו ששפכת לפני ותרבה בצדקה, שנאמר: צדקה תציל ממוות".

הודיתי לו על העצה ויצאתי מביתו. הלכתי לביתי ובדרך חשבתי איך אוכל לקיים את מצוות הצדקה, הרי בעקבות הטיפולים והטיפוסות נעשיתי בעל חוב גדול, והסכום שעלי להחזיר תפח למימדים מדאיגים. אבל כיוון שהייתי נחוש בדעתי לעשות הכל כדי שאשתי תבריא, החלטתי לתרום לגמילות חסדים הסמוך לביתנו את הבגדים שלי ושל ילדיי שאינם מוכרחים לנו, ואנו נסתפק בבגדים הכרחיים בלבד. חשבתי שזוהי בוודאי צדקה גדולה, כי מאותו גמילות חסדים נהנים הרבה עניים בני טובים.

כשהגעתי לביתי אספתי את ילדיי סביב השולחן ואמרתי: "ילדיי חביבי! כדי שאמא תבריא אנחנו מוכנים לעשות הכל. לפני שעה קלה קיבלתי עצה מתלמיד חכם להרבות בתפילות ובצדקות. לכן נתפלל כולנו לה' בכל יום תפילות היוצאות מהלב, וגם לפני השינה נשפוך שיחנו לפני ה' לרפואתה של אמא. כל אחד מאיתנו יודה לה' על כל הימים והשנים שאמא היתה בריאה, הכינה לנו יום-יום כריך לתלמוד תורה, כיבסה וגיהצה לנו את הבגדים כדי שניראה בני תורה מכובדים, ניקתה וסידרה את הבית שיהיה ראוי ששכינה תשרה בו, ובכלל דרכה נתן לכם ה' חיים". הוספתי שהחכם אמר להרבות בצדקה, ועלה לי רעיון איך נוכל כולנו להשתתף במצווה חשובה זו. הילדים היו קשובים וגילו רצון לעשות כל מה שאומר. "כל אחד יברור את בגדיו, וכל בגד שאין בו צורך יום-יומי ניתן לגמילות חסדים הסמוך".

הילדים שמחו מאוד מהרעיון. הקטנים נהנו מהחוויה שבדבר והגדולים הבינו שצדקה זו יכולה לרפא את אמא. יחד מילאנו ארבע שקיות ענקיות של בגדים משובחים, בהם הבגדים היקרים שרכשנו לכל המשפחה לכבוד חתונת בתנו שהתקיימה לאחרונה ומסרנו אותם לגמילות חסדים. בעל הגמילות חסדים שמח מאוד וברך את אשתי מכל ליבו ברפואה שלימה. עניתי "אמן" בכוונה גדולה, שמחתי מהברכה ושבתי לביתי.

עבר חודש ימים. מצבה של אשתי לא התדרדר עוד ברוך ה', אך גם לא השתפר. הרגשתי חיזוק גדול מכך שמצבה לא התדרדר והחלטתי לקחת את ילדיי למערת המכפלה, להודות לה' ולהתחנן לפניו לרפואה שלימה. כשהגענו לחברון התפללנו, רקדנו ושרנו: "על הכל ה' אלוקינו אנחנו מודים לך..." הסברתי לילדיי שאנו מודים לה' על הכל, על הטובה וגם על מה שנראה רע, כי הכל בוודאי טוב. שרנו גם: "י-ה זכות אבות יגן עלינו... מצרותינו גאלנו..." וכיוונו שזכות האבות הטמונים בחברון תגן עלינו שאמא תישאר עימנו בריאה ושלימה. עשינו את דרכנו לעבר ביתנו בהרגשה מיוחדת ועילאית מאוד, שוודאי התקבלה תפילתנו. ההרגשה היתה חזקה כל

הלב. על אחת כמה וכמה, כאשר אנו יודעים שברכת שמים ניתנת למכבדי הורים, כאשר חז"ל מגלים לנו כי השפע שלנו מותנה בקשר וחיבור הדוקים עם כיבוד ההורים.

כאשר אנו עשויים לראות עין בעין כי כיבוד הורים - גם כשקשה - עשוי להציל אותנו ולהרבות את האור בחיינו, כמה גדולה החובה והזכות לעשות הכל כדי לכבד הורים כראוי! ככל שנכבד את הורינו בכל לב, נעשה הכל כדי להקל עליהם ולעזור להם, נתקשר בכל הזדמנות ונבקר בכל עת, נשתדל לשמח את ליבם ולתת להם תחושה טובה - כך נזכה שבורא עולם יאריך ימינו ושנחיתנו בטוב ובנעימים, ונזכה להבטחת הבורא יתברך 'למען יאריך ימך' - בחיים טובים ומאושרים, מלאי שפע ושמחה!

זהו אחד המפתחות גם להצלחה הרוחנית - שהוא זכיה בתורה וקיום מצוותיה, וכמו כן גם להצלחה גשמית. יש בכך הגיון רב - כי ההורים הם המביאים את האדם לעולם, וכמבואר בחז"ל עם לידתו מגיעים משמייים גם מקורות השפע לחייו, כלומר, האדם ומקורות השפע שלו, שניהם מגיעים לעולם בזכות ההורים. אמור מעתה, כדי להתחבר למקורות השפע שלנו, כדי להצליח להגשים את השאיפות שלנו ולהשיג את היעדים שלנו - עלינו להתחבר להורים, לכבד אותם ולפעול למענם!

(גל פניני בית הלוי)

סיפור בן זמננו: עשיית חסד ושתיקה על השפלות ובזיונות שהחזירו ממות לחיים...

בשעה אחת-עשרה בלילה הגענו לביתנו, ולצערנו גילינו כי הבית מוצף במי ביוב... נוצרה סתימה בצנרת והמטבח והסלון הוצפו במים שהדיפו ריח נורא. בני הגדול לא איבד עשתונות, הוא הורה לכולנו להישאר בחצר והחל לנקות את הבית. כיוון שאנו גרים בקומת קרקע, הוא גרף את מי הביוב מהבית החוצה לעבר בור הניקוז הסמוך לבניין. בדיוק באותו זמן שבו מאירוע משפחתי השכנים הגרים מולנו. מבלי משים החליק בנם הקטן על מי הביוב ובגדיו היקרים התלכלכו. אימו כעסה מאוד והחלה לצעוק על בני, ולא הסתפקה בזה אלא ניגשה אלינו לגינה והחלה להשפיל אותי ואת ילדיי.

סיפר מ. אני אב למשפחה ברוכת ילדים, תשעה במספר ברוך ה'. לפני כשש שנים חלתה אשתי במחלה הקשה לא עלינו. עשיתי הכל כדי שתבריא, התייעצתי עם גדולים ומומחים בתחום ושילמתי סכומי עתק לרופאים הבכירים ביותר בארץ ובחוף לארץ.

במשך שנתיים טולטלנו בבתי חולים ובטיפוסות מפרכות, אך המצב רק התדרדר. באחת השבתות שבתנו כל המשפחה עם אשתי בבית החולים וראינו את חולשתה הגדולה. בצר לי הלכתי במוצאי

ואמר: "בטוחני שהשתיקה שלכם למול ההשפלות הללו תעמוד לרפואת אשתך!"

על אתר הראה לי החכם את דברי רבותינו שדרשו על האבן של בנימין בחושן, "ישפה" – יש פה. "יש לו פה" לענות על הביזיונות שביזוהו אחיו ואמרו עליו שהוא גנב בן גנבת, והוא שתק. סיים החכם: "על הנעלבים ואינם עולבים נאמר: 'ואוהבו כצאת השמש בגבורתו', ובזכות זה 'שמש צדקה ומרפא ככנפיה' תזרח על אשתך, והיא תצא לחיים טובים וארוכים". עניתי "אמן" מכל הלב ושמתתי מאוד.

למחרת בבוקר נסעתי לבית החולים, ושם התברר שבעקבות טיפול שאשתי מטופלת בו זמן רב החל מצבה להשתפר. כעבור שבוע הביעו הרופאים התפעלות עצומה ואמרו כי המצב שלה הולך ומשתפר מיום ליום. שאלתי את הרופאים אם הם רואים סיבה לדבר והם ענו שאין להם מושג מדוע הטיפול מצליח בעייתי הנוכחי דווקא והוסיפו שרוב המטופלים במצב שלה אינם נותרים בין החיים. הרפואה שלה היא בגדר "נס רפואי של ממש".

השבת להם: "אתם רוצים לשמוע אילו מעשים מביאים לנס רפואי כלשונכם?! אחד מהרופאים הנהן, ואני סיפרתי להם על התפילות והצדקות ועל השתיקה לנוכח ההשפלות והביזיונות. "נציע את זה לכל המטופלים..." אמר אחד מהרופאים וציין שדבריי עושים קידוש השם גדול. לאחר כחודשיים מאותו הערב שספגנו ביזיונות השתחררה אשתי מבית החולים

לשיקום, וכעבור שלושה חודשים נוספים הבריאה לחלוטין! ביום שחרורה נסענו שוב לקברי האבות, נתנו הודאה גדולה לה, רקדנו עם ילדינו ושרנו בשמחה: "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם". למחרת בבוקר תלינו מודעות והזמנו את כל שכנינו לסעודת הודיה שתיערך בביתנו בשעות הצהריים. בסעודת ההודיה סיפרנו לכולם על המצב שאשתי היתה נתונה בו ועל הנס הגדול שעשה לנו ה' יתברך.

השמועה התפרסמה בכל השכונה, ואף בעלה של אותה שכנה הגיע לביתנו... הוא ביקש להיכנס עימי לחדר ושם הביע צער וחרטה עמוקה על התנהגותה של אשתו כלפי וכלפי ילדיי בזמן שהיינו נתונים במצב קשה. מיד ניחמתי אותו והסברתי לו כי דווקא ההשפלות והביזיונות שחווינו החזירו את אמא שלנו הביתה. סיפרתי לו שבאותו לילה, לפני שקראתי קריאת שמע על המיטה, שפכתי את ליבי לפני ה' ואמרתי: "דיבוננו של עולם! ראה נא, אפילו השכנים צועקים עלינו שלא ייתכן שיהיה בחלקנו לכלוך שכזה. לא ייתכן שישאר לכלוך הנורא של המחלה באמא היקרה שלנו".

כך, גם אצל ילדיי, עד שהגדולים שבהם כבר החלו לומר לי שצריך לצבוע את הבית כדי שאמא תשוב לבית נקי.

בשעה אחת-עשרה בלילה הגענו לביתנו, ולצערנו גילינו כי הבית מוצף במי ביוב... נוצרה סתימה בצנרת והמטבח והסלון הוצפו במים שהדיפו ריח נורא. בני הגדול לא איבד עשתונות, הוא הורה לכולנו להישאר בחצר והחל לנקות את הבית. כיוון שאנו גרים בקומת קרקע, הוא גרף את מי הביוב מהבית החוצה לעבר בור הניקוז הסמוך לבניין. בדיוק באותו זמן שבו מאירוע משפחתי השכנים הגרים מולנו. מבלי משים החליק בנם הקטן על מי הביוב

ובגדיו היקרים התלכלכו. אימו כעסה מאוד והחלה לצעוק על בני, ולא הסתפקה בזה אלא ניגשה אלינו לגינה והחלה להשפיל אותי ואת ילדיי. השכנים החלו להציץ מהחלונות לראות את סיבת הצעקות בשעת לילה מאוחרת, אך הדבר לא הרתיע אותה והיא המשיכה לצעוק. ביקשתי את סליחתה וניסיתי להתנצל, אך היא לא היתה מעוניינת לשמוע אותי והמשיכה בהשפלות. בין היתר אמרה: "לא כולם מלוכלכים כמותכם ולובשים בגדים מהפח... הלכלוך שלכם הרס את הבגדים היקרים של בני. מתאים לכם לגור בבניין מלוכלך ולא כאן בינינו!" כך המשיכה "לברך" אותנו בכל מיני ברכות. נפגעת עד עמקי נשמותי, כי היה מקור לדברים שהיא אמרה. מאז חלתי אשתי היה לנו קשה לשמור על הסדר והניקיון בבית, אלא שהסתרנו את המחלה מהשכנים.

בני בן התשע ניגש אלי ואמר לי דבר מה בשקט. ניסיתי להבין מה

הוא אומר, התכופתי לעברו והוא לחש: "אבא! הבן של השכנה לובש את הבגדים שהיו שייכים לי! השכנה לקחה אותם מהגמילות חסדים. אני מזהה את החוט הצהוב שאמא תפרה לי בבגד הזה...". צמרמורת עברה בגופי. היתה לי אפשרות לגלות לשכנה שהבגדים שבנה לובש הם בכלל שלנו, שאנחנו מסרנו אותם לגמילות חסדים... אך התאפקתי וסגרתי את פי. השכנה המשיכה להטיל עלינו ביזיונות. היא המתינה שבני יסיים את הניקיון, ומידי פעם זרקה עוד מילה פוגעת ועוד "ברכות" וכינויים למיניהם. שתקתי והזהרתי את ילדיי שלא יענו.

בתום הניקיון נכנסנו לביתנו והשכבתי את ילדיי לשנת לילה. לאחר מכן יצאתי מבתי, נסער מההשפלות שעברנו וצעדתי למקום היחיד המסוגל והרגיע את הרגשתי הכבידה, בית המדרש. לשמחתי פגשתי בבית המדרש את אותו תלמיד חכם, כשליח נפלא מהשמים. עידכנתי אותו במצב בריאותה של אשתי ואף סיפרתי לו על ההשפלות והביזיונות הנוראים שספגנו מהשכנה בשתיקה, אף שהיה לנו פה להשיב להם מנה אחת אפיים. הוא התפעל מאוד

בני בן התשע ניגש אלי ואמר לי דבר מה בשקט. ניסיתי להבין מה הוא אומר, התכופתי לעברו והוא לחש: "אבא! הבן של השכנה לובש את הבגדים שהיו שייכים לי! השכנה לקחה אותם מהגמילות חסדים. אני מזהה את החוט הצהוב שאמא תפרה לי בבגד הזה...". צמרמורת עברה בגופי. היתה לי אפשרות לגלות לשכנה שהבגדים שבנה לובש הם בכלל שלנו, שאנחנו מסרנו אותם לגמילות חסדים... אך התאפקתי וסגרתי את פי. השכנה המשיכה להטיל עלינו ביזיונות. היא המתינה שבני יסיים את הניקיון, ומידי פעם זרקה עוד מילה פוגעת ועוד "ברכות" וכינויים למיניהם. שתקתי והזהרתי את ילדיי שלא יענו

ברוך ה' התפילה הזו התקבלה, כי מיד אחר כך הלך מצבה והשתפר בצעדי ענק והיא חזרה הביתה בריאה לחלוטין.

לחצתי לו יד בשמחה ובאהבה ואף הוא הצטרף אלינו להודאה לה' בשירה ובריקודים. כיום ברוך ה' הכל בסדר. התקופה הקשה שעברנו גרמה לי להסתכל אחרת על החיים. דברים שפעם הייתי מתרגש מהם היום כבר אינם מפריעים לי, כי הכל שטויות. פקק תנועה, תור בבנק, "גנבו" לי את החניה, הבוס בעבודה צועק, הילדים הפכו את הבית, הרכב התקלקל – הכל שטויות, הבל הבלים. לפעמים במרוצת החיים אנחנו חושבים שמוכן מאליו שה' נותן לנו בריאות וחיים. היצר הרע גורם לנו לרוץ ולרדוף אחרי עצמנו, אבל רק אם נעצור, נתבונן ונחשוב על נפלאות ה' – נודה לו על כל מה שהוא נותן לנו, נשמח מכל דבר קטן, נעריך את הזמן שאנו מקבלים בעולם הזה וננצלו לקיים את רצונו יתברך ולעשות מעשים טובים!...

מלחמה בכשרות הבשר שכמעט והביאה להרעלת הרב והסוף הטוב...

משהו במראה ובמרקם של הבשר הדליק נורה אדומה במוחו. חשד מטריד עלה בראשו. הוא הרחיק את המגש מעם פניו, והודיע למארחו כי הוא מסרב לטעום מהמאכל וביקש להביא למקום כלב.

הסעודה החגיגית נעצרה בבת אחת. כולם הביטו בסקרנות בנעשה. אל הבית הוכנס כלב, ועיניים רבות עקבו אחרי מעשיו של הרב אליעזרוב. הוא לקח מעט מן התבשיל, והניח בקערה לפני הכלב. זה רחרח קלות את התבשיל, ואז התנפל עליו ברעבתנות.

ופתאום, לתדהמת כולם, החל הכלב לחרחר ולהתפתל. בתוך רגעים אחדים קרס מת על רצפת הבית. הלם אחז בכל הנאספים. פניו של בעל הבית חוורו. עתה נחשף פרצופם האמיתי של השוחטים המודחים - בני בלייעל שאינם בוחלים אפילו בהרעלת הרב.

הוא קיבל את ההחלטה בלי היסוס, אף שידע כי הוא פוסע הישר אל שדה מוקשים. לא הייתה לו ברירה. המצב חייב התערבות מהירה, שכן כל יום שעובר הוא מכשלה לקהילה כולה.

זה היה לפני כמאה שנים בסמרקנד שבאוזבקיסטן. הרב שלמה-לייב אליעזרוב נשלח לעיר על-ידי אדמו"ר הרשב"ב מליובאוויטש, בעקבות פנייה אליו מהקהילה הוותיקה, שסבלה מחוסר שדרה רבנית.

בתוך זמן קצר נהפך הרב אליעזרוב הצעיר לדמות נערצת. הוא פעל להנחת תשתית רוחנית ראויה בסמרקנד, הקים מוסדות תורה

והכשיר בעלי תפקידים בקודש.

כשהחל לבדוק את הנעשה בתחום השחיטה – חשכו עיניו. רמת הידע של השוחטים הוותיקים הייתה ירודה. הרב ביקש להחזיר עטרה ליושנה ולשקם את הקהילה המפוארת והעתיקה, אבל היה ברור לו שהשוחטים לא יתלהבו מיוזמותיו.

הרב נאלץ לפרסם הודעה חד-משמעית שזעזעה את הקהילה: "אין לקנות בשר מהשוחטים – הכול טרף ואסור באכילה". הוא הוסיף ופסק: "על כולם להכשיר את כלי המטבח, מפני שהם בלעו טריפות!".

באותה עת החל הרב אליעזרוב להכשיר שוחטים חדשים. הוא לימדם הלכות שחיטה, בחן את ידיעותיהם, ואף ערך במיוחד בעבורם חוברות ובהן קיצורי הלכות שחיטה ובדיקה.

השוחטים הוותיקים הקימו קול מחאה, ואף שיגרו מכתבי תלונה כנגד הרב אליעזרוב לרבני אוזבקיסטן. התרסתם הגיעה עד לראשון לציון, הרב הספרדי לארץ ישראל, הרב יעקב-שאול אלישר, היש"א ברכה, והוא החזיר מכתב תמיכה מוחלט ברב אליעזרוב.

הרב אליעזרוב היה נחוש ונחרץ, ואט-אט התחולל המהפך. יותר ויותר שוחטים יראי שמיים החלו לתפוס את משרות השחיטה בעיר, והציבור פנה אליהם.

בלב השוחטים הוותיקים התפתחה משטמה עזה כלפי הרב אליעזרוב. במסתרים החלו חורשים מזימות להתנקם בו ולהזיחו מתפקידו.

השוחטים פנו אל האמיר – מושל המדינה – והתלוננו שאדם זר בא ממרחקים והוא מקפח את פרנסתם ברגל גסה. האמיר החליט לזמן את הרב אליעזרוב לחקירה.

זה היה צעד הרה סכנות בעבור הרב, אך הוא הלך לארמונו של המושל בצעדים בטוחים.

ואז התחולל דבר פלא. כשראה האמיר את דמותו ההדורה של הרב אליעזרוב, קם מלוא קומתו, ניגש אל הרב וחייב בהערצה גדולה. "בראותי את פניך התמלאתי פליאה כיצד אנשים שפלים אלה טפלו עליך שקרים!", אמר, והוסיף: "עתה אכלא אותם מייד!".

הרב אליעזרוב הרצה לפני האמיר, בבוכרית רהוטה, על הלכות השחיטה היהודית ועל המשמעות הגדולה של המזון הכשר ביהדות. בסיום דבריו הפציר באמיר להימנע מלהעניש את רודפיו, ורק להזהירם לציית להוראותיו.

האמיר נענה לבקשה בהשתאות. מעודו לא נתקל בתופעה כזאת – אדם שהיה קרבן לעלילה שפלה מבקש רחמים על תוקפיו. הרב אליעזרוב לא שיער כי הרחמנות האצילית שלו תסכן אותו במידה

נס ההצלה של הרב אליעזרוב מניסיון ההתנקשות התפרסם במהירות בכל רחבי אוזבקיסטן. יהודים ושאנים יהודים העבירו מפה לאוזן את פרטי המעשה, וההערצה לרב גברה שבעתיים. הוא זכה לכינוי "הבעל-שם-טוב של אוזבקיסטן", ומעמדו התבסס ללא עוררין

פניני אביר יעקב

מחברים לתורתו של המקובל האלוקי רבי יעקב אבוחצירא זי"ע

פנינים על הפרשה:

עצותיו הרעות של היצר הרע

אלה בני שעייר החריי ישיבי הארץ לוטון ושובל וצבעון וענה. ודשון ואצר ודישון וגו' (בראשית לו כ-כא). אפשר לפרש אלה הפסוקים בדרך רמז על יצר הרע ומוצעותיו הרעים, שבתחלה בא לאדם לפתותו כי אם בדבר קל, וחוזר ומפתהו בחמור ממנו, עד שיטמיעהו שלא יוכל לצאת. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ב) שעברה גורת עברה, דהינו עברה קלה גורת חמורה ממנה. וכמו שעשה בתחלת פתויו עם חנה בעץ הדעת, כשאמרה לו צנה לנו הקדוש ברוך הוא גם על הנגיעה, מיד דחפה עליו ואמר לה, הרי נגעת בו ולא באה לך מיתה, אם כן גם האכילה אכל ולא תמות, עד שגרמה מיתה לה ולכל העולם (ב"ר יט ג). וכך הוא עושה תמיד עם בני אדם בתחלה מסית אדם בדבר קל ומושכו לחמור ממנו עד שמטמיעו:

לכן צריך להתרחק מכל תאוות העולם

ודרך משל, כמו יש מלוש אחד שהלובשו גורם לו להיות רודף אחר מעשים רעים ולהיות רמאי ודרכיו מקלקלים בכל ענין, והלבוש ההוא תאוה לעינים ונחמד ללב, ומתאווים בני אדם אף לפחות לטלו בידם לראותו. והנה איש הזהיר והירא, שומר עצמו ונזהר שלא לגע בו כלל, כדי שלא יבוא ללבשו ולעשות בו מעשים הרעים, אבל איש פתי ושוטה כשרואה אותו המלבוש וחומדו, ובא איש פתי כמותו ואומר לו אם רצית לטל כלי זה בדרך ולראותו מה בכך, פי אין הזק כי אם בלבישתו, אבל בנטילתו אין הזק, וכששומע לו ונטלו מפתהו עד שלובשו, עד שישתקע בו ולא יוכל להסירו. כן דרך היצר הרע עם בני אדם, בתחלה מפתה אותם לעסק בהבלי העולם, וכשתכנס בהם תאוות העולם מפתה אותם עוד להתבטל ממצות ומהתפלה כדי להשיג תאוותם בהבלי עולם, ומזה גורם להם עוד לעשות עול במשא ומתן ולרמות בני אדם ולהונותם, ועוד גורם להם לעשות כל תאוותם אפלו בדבר האסור, וממילא נשתקעו ביד יצר הרע ונעשה מלך עליהם הוא וכל כחותיו, עד שהם בעצמם עושים מעשי שטן, ומושכים אחרים ומפתים אותם לעשות כמעשיהם:

עצות וסגולות:

ענייני תפילה (ב')

(תענית ב.) איזוהי עבודה שהיא תלויה בלב, זו תפלה. שצריך כונה בלב בשעת התפלה, ואם אין אדם מכוון לבו בשעת תפלה, רק מוציא הדברים בפיו ולבו בל עמו, אין תפלתו מתקבלת. והתפלה נקראת 'דברים העומדים ברומו של עולם' (ברכות ו), והטעם, משום דהתפלה היא דברים, והדברים הללו עולים לשמי מרומים ועושים פעלה ומעלים השכינה מעלה מעלה, ולא שייך שתעשה הפעלה הזאת כי אם בכונת הלב כראוי.

(פיתוחי חותם פרשת תרומה, ד"ה ויקחו)

עיקר התפילה הוא לתיקון

השכינה

עקר התפלה הוא לעלוי השכינה, אף על גב דנסח התפלה היא לצורך האדם, הכל לתיקון השכינה, וכיון שהיא מתעלית ומתברכת, מתברכים ממנה בגיה שהם בני ישראל.

(אלף בינה אות למ"ד ו)

ע"י ג' תפילות ביום מפיל הסטרא

אחרא

וגדול כח התפלה שנוצח כל כחות הסטרא אחרא. ולזה רמז להם אל ירך לבבכם מחמת שאתם קרבים היום, דהינו שכל יום ויום אתם קרבים למלחמה חדשה, גם מזה אל תיראו, שהרי הקדמתי ואמרתי לכם שמע ישראל, ומלת שמע ראשי תבות שחרית מנחה ערבית, דהינו כשתקימו שלש תפלות ביום, אף על גב דיצר הרע מתחדש עליכם בכל יום, הרי גם אתם מחדשים תפלות בכל יום, וגדול כח התפלה דנוצח כחות הסטרא אחרא, דהנה 'תפלה' אותיות 'הפלת', דהינו דהתפלה היא המפלת הסטרא אחרא, ולכן כשתהיו מקימים שלש תפלות ביום, בזה אל תיראו ממלחמה דיצר הרע שבכל יום.

(פיתוחי חותם פרשת שופטים, ד"ה כי תצא)

הצלחה ברוחניות היא על ידי

תפילה

והשגת החכמה ויראת שמים וקבלת תשובתו, הן הנה תחלת הכל בתפלה, כמו שאומרים 'אתה חונן וכו' וחנונו מאתך חכמה בינה ודעת, וסמוך לזה 'השיבנו אבינו לתורתך וקרבונו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך', הרי דתחלת בקשתנו בתפלה היא על החכמה ועל היראה ועל התשובה.

(אלף בינה, אות אל"ף ד)

לתפילה צריך פה נקי מדיבור

אסור

אמנם חקרתי וראיתי כי הסוד דבר קדוש ורוחני עד מאד, והוא תלוי במחשבה, והמחשבה צריך שתהיה זכה וברה. והפה המוציא דברי תורה ודברי תפלה וברכות של מצות, צריך שיהיה הפה נקי מדברי שקרים ודברים בטלים, דלא שייך פה מאוס ומטנף לשרת לפני ה' ולהיות תקון לעולמות עליונים על ידו. וכמו שכתוב (ישעיה סו כ) 'כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה', דבעינן מנחה טהורה בכלי טהור, ובפרט בתפלה דתלויה בלב, דעל ידה עולים העולמות. ואם היה הפה דובר שקרים ואון ומרמה, איך יעלו על פיו העולמות, על זה נאמר (בבא קמא צד.) 'אין זה מברך אלא מנאין'. על כן צריך לזהר מי שרוצה שתקבל תפלתו, שישמר פיו ולשונו שמירה מעלה, דאז תקבל תפלתו.

(אלף בינה, אות מ"ח)

תפילה מהפה ללא הלב - אינה

מתקבלת

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה ב). אפשר לרמוז על התפלה, דיודע דעקר תפלה היא בלב, כמו שנאמר (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה

האלה עשו חכמים סתירה (יומא לה:), כי העני יתחייב מצד הלל הזקן עליו השלום שהיה בתכלית העניות ולא בטל מימיו לא תורה ולא תפלה, והעשיר גם כן יתחייב מצד רבי אלעזר בן חרסום שהיו לו אלף ספינות בים ואלף ספינות ביבשה ומימיו לא בטל לא תורה ולא תפלה, והיפה תאר גם כן יתחייב מצד יוסף הצדיק, שלא היה יפה תאר כמוהו ואפלו הכי מימיו לא בטל לא תורה ולא תפלה:

אין אדם יכול להיפטר בטענת אונס

וזהו פונת דוד המלך עליו השלום שמענו זאת היא המיתה, ודעו הדין והחשבון שעתידין לתן, כי אין מנוס ממנו לשום גברא, ושום אדם לא יוכל לפטר עצמו בשום טענה. ואמר גם בני אדם גם בני איש, דהינו הם היפי תאר כאדם הראשון (ב"מ פד.) וכיוסף הצדיק הנקרא איש (תהלים קה יז), וגם כן יחד עשיר ואביון, שום אחד מכם לא יוכל לפטר עצמו מדין וחשבון, כי לכלכם יש סתירה מעליא. וזהו פי ידבר חכמות ולכלכם יש תשובה נצחת, כי הטוען שהיה יפה תאר, יוסף הצדיק יוכיח. והטוען שהיה עשיר, רבי אלעזר בן חרסום יוכיח. והטוען שהיה עני, הלל הזקן יוכיח. וזהו פי ידבר חכמות ולכלכם יש סתירה מעליא:

עיקר ביאת האדם לעולם הזה לעשות רצון ויצרו בלבד

ואם תאמר מה זו סתירה, מצינו לומר שהאנשים השלמים האלה שהם יוסף הצדיק והלל הזקן ורבי אלעזר בן חרסום הם החמירו על עצמם, ורצו להיות במעלה העליונה של החסידים, ואנחנו דינו להיות במעלת הצדיקים, ואנוסים היינו, ובדבר הזה לא יכלנו לכבש היצר:

לזה אמר והגות לבי תבונות, והכונה היא לפי שחובה על כל הנקרא בשם ישראל להתבונן בדעתו מה טעם ביאתו לעולם, ומה טעם בחר ה' בישראל מכל האמות ונתן להם תורתו הקדושה, וכשיתבונן בזה הדבר ידע מעצמו שאין עקר ביאת האדם לעולם הזה כי אם לעשות רצון ויצרו דוקא, ושום דבר מחפצי גופו והנאותו לא ימנעוהו מעבודת ה', ואם פנה לחפצי גופו ועזב עבודת ה', נמצא מורד במלכות שמים ודמו בראשו. משל למה הדבר דומה, למלך בשור ודם ששלח אחד מעבדיו ואמר לו לך למקום פלוני והביא לי דבר פלוני, וכשהלך העבד ההוא לאותו מקום והוטב בעיניו ושיבת המקום ההוא, וישב שם להנאתו, ובטל שליחות המלך ולא הביא לו הדבר שבבעבורו שלחו, בודאי העבד הזה מורד במלכות וכן מות הוא. כן ענין בני ישראל עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא [ש]שולחם לעולם הזה כי אם לעשות רצונו, ואם באים לעולם הזה ומתהפכים למצא חפצם ועוזבים רצון ה', נמצאים מורדים במלכות שמים חס ושלום:

וזהו שאמר והגות לבי תבונות דהינו מה שמתחייבים העשיר והעני ויפה תאר מצד הלל הזקן ויוסף ורבי אלעזר, לא יוכל שום אדם לטעון שאלו הקדושים החמירו על עצמם, אינה טענה כלל, כי כן חובה על כל בר ישראל לעשות, כי היא עקר ביאתו לזה העולם, והראיה מהמשל שאמרנו. וזהו אטה למשל אזני הוא המשל שכתבנו למעלה שהמלך שלח עבדו לקנות לו דבר פלוני, והלך העבד ונתעסק בצרכי עצמו ועזב צווי המלך, בודאי זה מורד במלכות ודמו בראשו וכן מות הוא, וכמשל הזה כן דין בני ישראל עם אביהם שבשמים: (דורש טוב, דרוש ו' לנפטרים)

השומעים לעצת יצר הרע נקראים בני

וזהו רמז הפסוקים. אלה בני שעיר, הם בני אדם הרודפים אחר עצת יצר הרע ונקראים בניו, ושעיר הוא יצר הרע, לפי שעשו נקרא 'איש שעיר' (לעיל כז יא), והוא מצד יצר הרע. אי נמי, שעיר מלשון 'לשעיר' (ויקרא יז ז) שהם השדים, לפי שיצר הרע מבהיל בני אדם כמו השדים שמבהילים בני אדם. ובא לרמז כאן אלה סבות בני אדם עד שנעשו בני יצר הרע, ויצר הרע הוא המביא חרון אף לעולם, וזהו החרי, מלשון חרי אף. ואלה בני יצר הרע נקראים ישבי הארץ, לפי שמתעסקים וטורחים כי אם לשיבת זה העולם להשיג תאוותם בה, לפיכך נקראים ישבי הארץ:

בתחילה נהנים מהעולם הזה ובסוף מענים בני אדם

ובא לפרש במה נעשו אלה בני אדם בניו של יצר הרע. ראשון הוא לוטן, אותיות 'לוטל', זה התחלת בני אדם בפתוי יצר הרע, בתחלה נוטלים הבלי העולם ומתעסקים בהם. וכיון שמתעסקים בהם, אחרי זה עושים אותם מלבוש ולבושים אותם, וזהו ושוכל, אותיות 'ולבוש', מתלבש בהבלי העולם. אחר כך עברה גוררת עברה אחרת חמורה, ולא די לו שעושה מלבוש במעשה יצר הרע, אלא גם הגוף מצטבע במעשה יצר הרע, וזהו וצבעון, דהינו שנצבע גם גופו. ולא די לו, אלא אחר זה מוציא פעולותיו הרעים לחוץ ומראה אותם בפעל, וזהו וענה, דהינו דברים המענים בני אדם ומעשים המענים בני אדם, בלשון הרע ורמאות ואון ועול ואונאה:

יצר הרע ותאוותיו מולכים בו ושולטים עליו

[ודשון ואצר ודישון אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדם.] אחר זה מענג עצמו בתאוות העולם, וזהו ודשון. וזה גרם לו עד שדוחק עצמו למצא תאוות, וזהו ואצר, ובזה משיג כל התאוות, וזהו ודישון. וכל אלה כחות יצר הרע, ונעשים כלם מלכים עליו, וזהו שאמר אלה אלופי החרי, כלומר, אלה מלכים שיצאו מיצר הרע שהוא החרי, חרון אף, בני שעיר, הוא יצר הרע. בארץ אדם, הוא מקום התקף של יצר הרע, וכל אדם ששולט בו יצר הרע בכחות הנזכרים, האדם והמקום שהוא יושב בו נקרא ארץ אדם, שהוא יצר הרע. וזה רמזה התורה דרך כלל תחלה, אחר כך רמזה בפרט כל מה שיוצא מכל כח וכח הנזכרים, וזה יצא ראשונה: (פיתוחי חותם פרשת וישלח)

פיתוי היצר לכל מיני האנשים

גם בני אדם, גם בני איש יחד, עשיר ואביון. פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות (תהלים מט ג-ד). צריך להקדים לזה דשלושה מינים יש בבני אדם שמפתה אותם יצר הרע ואומר להם אתם פטורים מהתורה ומהתפלה ומהמצות בטענה שהם אנוסים, א' מי שהוא עני גמור ואין לו כלום, ואם לא עבד וטרח יום ולילה בעבודה לא יוכל למצא טרף לנפשו ולנפשות בני ביתו, לזה אומר יצר הרע לא יש עליך דין וחשבון באותו עולם לא על בטול תורה ולא על בטול תפלה ומצות, כי אנוס אתה, ואנוס רחמנא פטוריה (בבא קמא כה:). וכן נמי מי שיש לו ממון הרבה, אומר לו יצר הרע אם באת ללמד תורה ולהתפלל תפלה כראוי יאבד הממון, ואם כן אנוס אתה מצד אבוד הממון. וכן נמי מי שהוא יפה תאר ודבק בו יצר הרע, אומר לו גם כן אנוס אתה ופטור מן הדין וחשבון. ולכל הטענות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

במי שדילג על תיבה אחת בהלל אם יצא ידי חובתו האם מותר לצעוד על עפר זה בשבת? | איזו רצפה מותר להדיח בשבת? ובאלו תנאים? | האם מותר להישען על רכב בשבת? | האם מותר ליהנות מאור שנדלק מהישענות על המתג? | תבשיל שהתבשל בטעות בשבת, האם מותר ליהנות הימנו? | נעשה בר מצוה בשבת | שמיעת קריאת התורה בהברה שונה | העברת ספר תורה לאחר | חבלי כביסה עם כבסים רטובים בשבת | כסא שהיה בסיס למוקצה שנתערב בשאר הכסאות | הזזת כרטיס קופת חולים ורב-קו | תלה מודעה להשכרת דירה | נפל כוס מידו, האם חייב מדין מזיק או מדין שומר

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

פירוש קורין אותו".

(והטור חזר על כל זה גם בהלכות סוכה (סימן תרמ"ד), אלא ששם לא כתב אלא שאם יחסר אפילו אות אחת הוי ברכה לבטלה ולא כתב תיבה אחת, אך היינו הך). וכבר נחלקו בזה השו"ע והרמ"א, דהבית יוסף בשלחנו הערוך (סימן תרמ"ד סעיף א') כתב שמברך לגמור את ההלל כשיטת הטור, והרמ"א (סימן תפ"ח סעיף א') כתב שמברך לקרות ההלל, ע"ש.

ומ"מ מבואר בדברי שניהם, הרא"ש והר"מ, דמעיקר הדין אם החסיר תיבה אחת יצא ידי חובתו ואין כאן ברכה לבטלה ולא נחלקו אלא בשאלה אם יברך לגמור את ההלל אם הדין משתנה ואם מעתה יחסר תיבה אחת הוי ברכה לבטלה שהרי לא גמר את ההלל כברכתו, והרא"ש והטור נקטו דאין הדין משתנה ע"י הברכה דאף לגמור אין כונתו אלא לעצם קריאת הלל שלם, אך לכרע יצא ידי חובתו אף אם חסר תיבה אחת.

ובשער הציון (שם סק"ג) הביא את לשון

חיסר תיבה אחת לא יצא ידי חובתו, ע"ש. ואמנם לענ"ד הדלה והענייה לא כן ידמה, ואבאר.

הנה כתב הטור בשני מקומות (סימן תפ"ח) דבימים שגומרים בהם את ההלל יש לברך לגמור את ההלל, ובשם מהר"ם מרוטנבורק הביא שאין לברך לגמור את ההלל אלא לקרוא את ההלל "כי היה אומר כשמברך לגמור אם יחסר ממנה אות אחת או תיבה אחת הוי ברכה לבטלה". אך בשם הרא"ש כתב הטור "וא"א הרא"ש ז"ל היה אומר שאין לדקדק בזה כי לגמור הוי פירושו לקרות כמו ותיקין היו גומרין אותו

במי שדילג על תיבה אחת בהלל אם יצא ידי חובתו

שאלה:

בדבר מה ששאל לדעתי במי שקרא את ההלל וחיסר תיבה אחת האם צריך לחזור ולקרוא ואף לברך שנית.

תשובה:

הנה כתב המשנה ברורה (סימן תפ"ח ס"ק ב):

"ואם חיסר פסוק אחד או תיבה אחת צריך להתחיל אח"כ מאותו פסוק ולגמור עד סוף ההלל דאם יאמרנו במקום שנזכר הו"ל קריאה למפרע ולא יצא".

וכונתו למה דמבואר בדיני ראש חודש (סימן תכ"ב סעיף ו') דהקורא את ההלל למפרע לא יצא, ומקורו במגילה (י"ז ע"א) שם מבואר במשנה דהקורא את המגילה למפרע לא יצא, ובגמ' אמרו וכן בהלל, ולמד מזה המשנה ברורה דכדין מגילה דין הלל, ועשם שבמגילה אם דילג על תיבה אחת לא יצא ידי חובתו, כך גם בהלל אם

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

התהלים לתפילות וברכות שתיקנו חכמים, וסברא זו נראית עיקר בעיני.

וכבר נחלקו הרמב"ם והרמב"ן (ספר המצוות שורש א') אם אמירת ההלל הוא מצוה דאורייתא או דרבנן, בעל הלכות גדולות מנה את מצות ההלל במנין התרי"ג, והרמב"ם הבין מכך שלדעת הבה"ג הוא מצוה דאורייתא, והרמב"ם דחה דבריו דאין ההלל אלא מצוה דרבנן, דאיך אפשר שפרקי ההלל שאמר דוד המלך יהיו מצוה דאורייתא, והרמב"ן כתב דאפשר שמן התורה נצטוונו להודות ולהלל, ודוד המלך הוא זה שתיקן את פרקי ההלל. ובאמת נראה דאנשי כנסת הגדולה הם שתיקנו שנוסח ההלל יהיה פרקי התהלים הללו ודוד המלך לא אמר אלא כפרקי תהילה וככל שאר פרקי התהלים. (ועוד כתב שם הרמב"ן דאפשר שמשנה רבינו הוא זה שאמר פרקים אלה לשם ההלל וכמו שמצינו בתהלים (פרק צ') "תפלה למשה", ע"ש).

ולהדיא כתב שם הרמב"ן לדמות לתפילה ולברכת המזון, וכשם שתפילה וברכת המזון מה"ת המה, אלא שמן התורה כל אחד מתפלל ומברך לפי צחות לשונו, ואנשי כנסת הגדולה תיקנו את נוסחם, כך גם בהלל.

אף אם דילג על תיבה אחת מ"מ יצא ידי חובתו

הרי שעיקר מצות ההלל גדרה וענינו להודות ולהלל על הנסים והמועדים, בדומה למצוות התפילה וברכת המזון אלא שתיקן מי שתיקן שפרקי התהלים הם יסוד ההלל, ומסתבר לפי זה דאף אם דילג על תיבה אחת מ"מ יצא ידי חובתו והתפלה וברכת המזון כמבואר, ודו"ק בכל זה.

ומה מאוד שמחתי בראותי שוב תנא דמסייע לי, ב"ה שכיוונתי לדעת גדולים, ולהדיא כתב הפרי מגדים (סימן תפ"ח מש"ז סק"א) שאם שכח וחסר תיבה בהלל יצא ידי חובתו ואינו צריך לחזור ולקרוא את ההלל, ע"ש.

מהות הברכה או שינה במטבע של ברכה בסיומה לא יצא ידי חובתו, וע"כ שלא השוו הלל קר"ש ותפילה למגילה אלא לענין הקורא למפרע בלבד, ולא לשאר דיניהם והלכותיהם.

ובאמת אף לענין הקורא למפרע לא למדו הלל ממגילה, דבמגילה למדו הלכה זו מדכתיב "ככתבם וכזמנם" ובהלל למדו הלכה דהקורא למפרע לא יצא לדברי רבה מדכתיב "ממזרח שמש עד מבואו", ולדברי רב יוסף מדכתיב "זה היום עשה ה'", ולדברי רב אויא מדכתיב "יהי שם ה' מברך", ולדברי רב נחמן בר יצחק, ואיתימא רב אחא בר יעקב מדכתיב "מעתה ועד עולם" כמבואר שם בגמ', וע"כ שלא אמרו אלא דמיון בעלמא דבכל הני הלכתא הקורא למפרע לא יצא, אבל אין לדמותם בענין אם דילג תיבה אחת אם יצא.

ושורש הספק הוא במה שיש לעיין ביסוד הלכה זו, דמאי שנא קריאת שמע ומקרא מגילה דאם חסר בהם תיבה אחת לא יצא ידי חובתו, מתפילה וברכת המזון שבהם פשיטא שאם דילג תיבה אחת יצא ידי חובתו.

ונראה בזה דשאני קריאת שמע שכל מהותה וגדרה לקרוא פרשה מסוימת שבתורה, וכך גם מקרא מגילה שכל גדר המצוה לקרוא מגילה זו, וכל שהחסיר אף תיבה אחת לא קרא את הצריך קריאה ולא קיים מצותה, משא"כ בתפילה וברמה"ז שגדר המצוה להתפלל ולברך, אלא שתיקנו אנשי כנסת הגדולה נוסח התפילה והברכות, ומשום כן כל שהתפלל ובירך את עיקר הענין יצא אף שהחסיר תיבה.

ולפי זה יש לעיין בקריאת ההלל, דמחד גיסא דומה הוא לקריאת שמע ומגילה דגם זו מצוותה קריאה של פרקי תהלים מסוימים, אך באמת נראה טפי דעיקר המצוה להודות ולהלל, אלא שתחת אשר תיקנו אנשי כנסת הגדולה נוסח התפילה וברכת המזון בהלל תיקנו להודות ולהלל ע"י קריאת פרקי תהלים, ואין בין פרקי

הטור בשם הר"מ, ואכן תמה שהלא אף אם יברך לקרוא את ההלל אם חסר תיבה לא יצא ידי חובתו, וכפי הנראה כתב לפרש כונת הטור דאם לא יקרא תיבה כראוי ולא דקדק בקריאתה לא יצא אם יברך לגמור, ע"ש.

אך אין פירוש זה מתיישב כלל בלשון הטור שכתב להדיא שאם יחסר תיבה אחת או אות אחת הוא ברכה לבטלה, וגם בסברא תימה דאם הכונה שלא ידקדק בקריאתה כראוי מה זה ענין לנוסח הברכה אם אומר לקרוא או לגמור, והאמת יורה דרכו, דאכן מבואר בטור שמעיקר דין ההלל אף אם דילג וחסר תיבה אחת כל שאין הענין משתנה יצא ידי חובתו, ולא נחלקו אלא אם הדין משתנה כשמברך לגמור את ההלל.

וכך נראה לדייק אף מלשון המגן אברהם (סימן תכ"ב ס"ק י'), דהנה איתא שם בשו"ע (סעיף ה'): "הקורא הלל למפרע, לא יצא", וברמ"א שם: "טעה, יחזור למקום שטעה בו".

וכתב המגן אברהם: "פ' אם דילג פסוק א' ונזכר אח"כ לא יאמרנו במקום שנזכר דא"כ ה"ל קורא למפרע אלא יתחיל מאותו הפסוק ויאמר עד סוף".

ונראה לענ"ד שבדקדוק כתב שאם דילג פסוק אחד, ולא תיבה אחת, דאם דילג תיבה אחת באמת אין צריך לחזור כלל.

והנה חיליה דהמשנה ברורה מהמבואר במגילה שדימו בזה הלל למגילה, הרי שדין אחד להם וכשם שבמגילה אם דילג תיבה אחת לא יצא וצריך לחזור ולקרוא את המגילה, כך גם בהלל, ותמה אני בעניי ודלותי, הלא במשנה (מגילה י"ז ע"א) איתא: "הקורא את המגילה למפרע לא יצא", ובגמ' למדו זאת ממה דכתיב במגילה "ככתבם וכזמנם", מה זמנם למפרע לא אף כתבם למפרע לא, ושוב איתא בגמ':

"תנא, וכן בהלל, וכן בקריאת שמע, ובתפלה".

והלא בתפילה פשיטא לן דאם חסר כל תיבה אחת יצא ידי חובתו ורק אם חסר כל

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הראשון לציון
הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
בעל 'לקוט יוסף'

חמשה נימוקים להתיר

א. אינו בגדר "פסיק רישיה" שבצעידת כל אדם בפני עצמו יתחזקו הרצפותו, אין ודאות שבדריכה זו יכנס שם העפר. יתכן שהעפר יתפזר אך לא יכנס ממש לתוך לחריצים. ואילו היה עושה הוספת טיט בבנין, הרי זה איסור בונה, אפילו שמוסיף מעט, כל שהוא, משא"כ בהוספת חול של הדורך בין החריצים אינו עושה בנין, אלא רק אחר שכל החריץ יתמלא עפר על ידי עוברים ושבבים נוספים.

ב. וגם אין כאן גדר "פסיק רישיה", כיון שמי אמר שהצועד בדרך הוא שהכניס העפר לתוך החריץ, שמא הוא מקרב רק מעט מן העפר והבא אחריו מקרב עוד מעט, והוא בגדר ' כוח כוח', ולא 'כוח' ממש.

ג. יש שרצו לצדד מצד "שניים שעשאוה", שני אנשים שעשו מלאכה כאחד, פטורים מדאורייתא, אך מדרבנן עדיין אסור אולם באמת נידון דידן אינו ענין לדין "שניים שעשאוה", כי כאן אין הדבר נעשה בפעם אחת אלא בשלבים, על ידי הליכת בני אדם בזה אחר זה "ושניים שעשאוה" היינו שהמלאכה נעשית בבת אחת על ידי שנים. משא"כ כשהמלאכה נעשית בשלבים על ידי כמה אנשים, ואינו אסור.

ד. היות כי הרצפה מצד עצמה כבר מתוקנת בגמר הריצוף, ומה שנכנס עפר בין החריצים הוא תוספת, שלא יתרופף. ואינו דומה לטיט שבין האבנים, שהטיט נדבק ומחבר בין האבנים ונעשה לגוף אחד, וזה בנין. אבל החול הוא דבר נפרד ולא נעשה ממש גוף אחד עם האבנים.

ה. הסברא היותר חזקה להתיר, משום שהוא בגדר "מתעסק" בעלמא, שאופן עשיית המלאכה הוא ליקח עפר בידיים ולפזר בין החריצים, אך לא כשהוא הולך ונכנס דרך הליכתו.

גדר "מתעסק"

נחלקו הפוסקים האם 'מתעסק' האם יש

ממיות החול ששוטפים את כל הרצפות, אך לא ישתמש בסמרטוט, מפני איסור סוחט. ובעיר שיש בה מרצפות ובחלק אין מרצפות, גזרו לאסור במקום המרוצף אטו אינו מרוצף.

עפר המתפזר על ידי ההולכים ושבבים

ולכאורה בנידון שלנו לבני אשכנז הפוסקים כדעת הרמ"א יש מקום לאסור לצעוד במדרכה חדשה שפיזרו שם עפר, שעל ידי הליכתו יכנס העפר בין החריצים. אך אולי אף לדעת מרן אסור, שכן המטרה כאן היא שהרצפות תהינה מהודקות וחזקות יותר, ולא רק מצד איסור אשוויי גומות, אלא ממש מדין בונה, וכידוע ששיעור בונה הוא בכל שהוא, ואפילו נכנסו כמה גרגרי עפר בין החריצים, הרי זה בונה.

ואם כי ההולכים ושבבים שם אין להם כוונה לאיסור להכניס את העפר בין האבנים, מכל מקום הרי זה בגדר "פסיק רישיה", ובזה אף רבי שמעון שהתיר בדבר שאינו מתכוין, ב"פסיק רישיה", כלומר שברור שכתוצאה מפעולתו תיעשה מלאכת איסור, מודה הוא לאסור ואם כן בגד"ד שבהליכתו הוא "פסיק רישיה" שהעפר נכנס בין האבנים ומחזקם. ויתירה מכך, שהוא "פסיק רישיה דאיכפת ליה", כי הוא רוצה שהאבנים במקום מגוריו יהיו חזקים. אולם נראה שכל זה אינו נכון, ויש להתיר לצעוד על אבנים אלו בשבת, מכמה טעמים.

צעידה על עפר אחרי ריצוף חדש

האם מותר לצעוד על עפר זה בשבת? | איזו רצפה מותר להדיח בשבת? ובאלו תנאים? | האם מותר להישען על רכב בשבת? | האם מותר ליהנות מאור שנדלק מהישענות על המתג? | תבשיל שהתבשל בטעות בשבת, האם מותר ליהנות הימנו?

שאלה:

מצוי שלאחר ריצוף אבני רחוב, מפזרים עפר על המדרכות החדשות, בכדי שייכנס לתוך החריצים שבין הרצפות על ידי ההולכים ושבבים ובכך נשלמת בנייתה האם מותר ללכת במדרכות כאלה בשבת?

תשובה:

אין לאסור את המותר

הנה שמעתי שיש כמה רבנים צעירים שהכריזו ברבים שאסור לדרוך על מדרכה כזאת בשבת, משום איסור בונה. ובאתי בזאת להבהיר שהדבר מותר בהחלט, ולא כל אחד רשאי לבוא ולהורות לרבים להחמיר בדברים כאלו, ונבאר את הדברים.

הדחת הרצפה בשבת

בגמרא (שבת צה, א) מבואר שאסור לשטוף את הבית בשבת במים, אלא אם כן הקרקע מרוצפת, אבל אם הקרקע אינה מרוצפת, אלא היא מעפר, אם ישטוף - יבוא להשוות גומות וליישרם, ויש בזה איסור בונה בשבת. וכך פסק בשלחן ערוך (ס' של"ז ס"ב) אמנם דעת הרמ"א להחמיר שאף קרקע מרוצפת אסור, לפי שגזרו מרוצף משום אינו מרוצף. ובביאור הלכה האריך לברר בעיר שרובה ככולה מרוצף כמו בימינו. ולהלכה אנו מורים שאם הרצפה התלכלכה, מותר לשטוף נקודתית עם מעט מים ולהעביר במגב, שהוא שינוי

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

שרצו להעלותו למדרגה עליונה יותר, היו דנים ומעניישים אותו על דקדוקי מצות כאלה ודייק ביפה ללב שמבואר מזה דגם מתעסק חשיב כמעשה עבירה.

אך באמת יש לומר שדוקא אדם גדול מקפידים עליו ומדקדקים עמו, ולכן נענש אף על דבר כזה, אך לפי הדין וההלכה אין איסור בכך, שהרי הוא דבר שאינו מתכוין ומתעסק בעלמא הוא אצל הוצאה, וגם מסתמא לא היה שיעור בעפר ולא ניחא ליה בזה, וחומרא היא שהחמירו עם אותו חכם.

תבשיל שנתבשל בטעות על פלאטה בשבת

כמו כן בשו"ת עונג יום טוב (סימן כ) נסתפק במעשה ששגג והעמיד קדירה קרוב לאש שהיתה בוערת בתנור לחמם הבית, ולא ידע שיש בקדירה תבשיל חי, כי היה סבור שהקדירה ריקנית, והעמידה שם בלא כוונת בישול כלל, והתבשיל נתבשל עד שהיה ראוי לאכול, האם מותר באכילה ביום השבת או לא ובדומה לכך, מי שהיתה לו קדירה מרוקנת ולא ידע שמלאוה מים, ובחושבו שהיא ריקה הניחה על גבי הפלאטה, האם נחשב מעשה עבירה ואסור ליהנות ממים חמים אלו.

וכתב לבאר כי שוגג הנאמר בשבת, היינו שגגת שבת (שחשב שעדיין לא נכנס שבת, או שכבר יצאה), או שגגת מלאכה (שחשב שמלאכה זו מותרת), דחייב עליה חטאת, אבל כשלא ידע שיש כאן תבשיל בקדירה, פטור אף מחטאת, משום דהוי מתעסק, ולא גזרינן לאסור באכילה ומותר בו ביום. ודן לגבי כל מלאכות שבת במתעסק אם מותר ליהנות בו ביום. והאריכו בזה בשו"ת מנחת ברוך (סימן ט) ובשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' עז).

על כל פנים חזי לאיצטרופי דעת הסוברים דמתעסק אינה בכלל מעשה עבירה כלל. ולכן לדינא מותר ללכת על הרצפות שהעירייה בונה, אף שעפר פזור עליהן ונכנס בין החריצים ומחזק את הריצוף, ואין צריך להסתכן וללכת על הכביש.

להביא ראיות שמתעסק פטור ומותר לגמרי. וכן פסק בשו"ת אז נדברו (ח"ו סי' ז), והוסיף דאפשר דהוי קרוב לאונס, ובפרט בנידון דידן, שהצועד במדרכה אינו מתבונן כלל שהעפר נכנס לחריצים, ואונס קיל טפי ממתעסק, שסוף סוף הוא עושה מעשה ונתכוין לכך, שחותך פרח וחושב שהוא תלוש אלא שאח"כ התברר שהוא מחובר ואסור, משא"כ כשצועד ברחוב אינו מתכוין לשום דבר.

ואמנם בשו"ת רבי עקיבא אייגר (ח"א סי' ח) כתב שגם מתעסק נחשב כמעשה עבירה, רק שפטור מקרבן. והאריך בדבריו בשו"ת אבני נזר (סימן רנא). ולפי דבריו אם עשה עבירה כמתעסק, כגון שנשען על הקיר ונדלק האור, נשען על רכב ונדלקו האורות, בכל זה אף שהוא בגדר מתעסק, אפילו הכי צריך תשובה וכפרה. וכן בשו"ת חלקת יואב (סי' ז) כתב שמתעסק - מעשה עבירה הוא, וצריך כפרה, ככל הדברים שאין חייבין עליהם חטאת, ומכל מקום צריך כפרה. גם הפני יהושע (שבת מו, א) כתב דכל מתעסק בשבת היכא דפטור משום מלאכת מחשבת, יש בו איסור דאורייתא, משום דשבת נצטוו כבר במרה, ואז עדיין לא נצטוו על המשכן, ולפני שהתחדש ענין מלאכת מחשבת.

עפר במנעלים ברשות הרבים

גם הגאון רבי יצחק פלאגי בספר יפה ללב (ח"א סי' ב' סק"י) הביא משער הכוונות (ענין שחרית של שבת, דף עד), שהגיד לו מורו [רבינו האר"י] ז"ל, כי פעם הראו לו בהקיץ חכם אחד גדול בדורו, מן הדורות הקודמים אלינו, שהיו דנים אותו בשמים על שפעם אחת היה הולך בדרך ביום השבת, ונכנס מאליו מעט עפר בתוך מנעליו בלתי כוונה, ולא נזהר מהסירו והלך בו ד' אמות ברשות הרבים.

ובעת הזאת הגיע זמן החכם ההוא להעלותו מדרגה למעלה מן המדרגה שהיתה לו עד אז בגן עדן, ובפעם הראשונה לא נענש על דקדוקי מצות כאלה, ורק עתה

על זה שם מלאכה ועובר איסור או לא. כגון מי שנשען על הקיר בשבת, ומחוסר שימת לב לחץ בגופו את כפתור החשמל והדליק את החשמל בשבת, האם נחשב שעשה מלאכה בשוגג וצריך אחר כך תשובה וכפרה על העוון שעשה. וכמו כן האם מותר לו ליהנות מאור החשמל שהודלק, לקרוא וללמוד. אחר שלא התכוין כלל להדלקה. שכידוע מי שעשה מלאכה בשבת, אסור ליהנות מאותה מלאכה בשבת, אפילו עשה בשוגג, וכל שכן כאן שבלי האור לא היה יכול לקרוא לקרוא כלל.

וכן אדם שנשען על רכב, שלפי ההלכה אין איסור ליהנות מן המוקצה, ולכן מותר להישען על רכב בשבת, אלא שיש לשים לב שברור לו שמערכת האזעקה אינה פועלת ברכב זה, כי ישנן רכבים חדישים שכאשר נשענים עליהם גדלקים אורות ואזעקה, ויש להיזהר, או אם יודע שלא תדלק אזעקה, מותר להישען. וכך כתב הרשב"א (שבת כט, א, ביצה ד, א) שמותר לשבת על אבן בשבת, אפילו שנהנה מן המוקצה, מכיון שאינו מזיז את המוקצה, אין פה הנאה של השימוש בדבר. אם נשען על רכב בשבת ונדלקו המנורות, האם נחשב שעשה עבירה בשבת, וצריך תשובה וכפרה, או שהוא בגדר 'מתעסק'.

האם 'מתעסק' צריך תשובה וכפרה?

בגמרא (כריתות יט, א) למדו מן הפסוק "אשר חטא בה" - פרט למתעסק שהוא פטור. וכתב הרמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"ח) נתכוין לעשות דבר המותר, ועשה דבר אחר [האסור], כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, אינו חייב כלום. וכתב שם באותו הפרק כלל, דכל מקום שכתב "אינו חייב כלום", אין מכין אותו כלל, אף לא מכת מדרות, שאין בזה איסור. אולם בכסף משנה מדייק מדברי הרמב"ם שיש צד איסור בעשייתו. אך בלחם משנה (שם) כתב בדעת הרמב"ם, שבמתעסק אפשר שיהיה מותר לגמרי.

ובשו"ת ארץ צבי (סימן עו) האריך

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

נתנו לו לקרוא לכתחילה ולא היו מקפידין על נוסח ההברה".

העברת ספר תורה לאחר

שאלה:

בשבת שמוציאים שני ספרי תורה, האם המתכבד בפתיחת ארון הקודש צריך להחזיק הספר השני במשך כל זמן קריאת הפרשה, או שיכול להעבירו לאחר?

תשובה:

אם אחר מבקש ממנו להחזיקו יכול להעבירו לו, כיון שלא עושה זאת כביזיון לס"ת שלא הפץ בו, אלא מעבירו משום שביקשו, אך אם לא ביקשוהו, לא ראוי שיעבירו לאחר שיחזיק הספר תחתיו.

בברכות (נה, א) ג' דברים מקצרים ימיו של אדם... מי שנותנים לו לקרא בס"ת ואינו קורא שנאמר כי הוא חיך ואורך ימיו, דייק הגר"ח מבריסק שאין כוונת הגמרא דווקא לעולה לקרוא בתורה, אלא אף על כל כיבודי הס"ת. ואם מעביר הספר לאחר, מראה שאינו מכבד התורה. וכעין המובא בתוספתא (תענית א) "סדר תעניות כיצד... ולא היו מתחלפין אלא אחד יושב ומשמרה כל היום (לגרסת הפני משה). ומפני כן בהקפות בשמחת תורה החזיק הגר"ח הס"ת במשך כל זמן ההקפות, כיון שמעצמו לא העביר לאיש מטעם זה, ואף אחד לא ההין עוז לבקש ממנו הספר (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב – ברכות תרמד).

שמיעת קריאת התורה בהברה שונה

שאלה:

האם ניתן לצאת ידי חובה מבעל קורא הקורא במבטא שונה מהנהוג בעדתנו, וכגון שקורא שורוק וקובוץ כחיריק, ואינו מבחין בין הוכה להיכה שיש בזה שינוי משמעות?

תשובה:

רבינו הגר"ש אלישיב היה רגיל להביא דברי המהר"ט (שו"ת ב אבן העזר טז) שבמקום שיודעים שכך מנהגם לבטא האותיות בשיבוש זה, נחשב שזו אמירתם. ואף אחרים יוצאים מהם יד"ח. וכן היתה דעת החזון איש (חוט שני נושאים שונים רלד, ז) "אצל החזון איש היה אדם אחד מהולנד שקרא תקופה מסוימת בקביעות בשבת במנחה, והברתו היתה קשה עד שבקושי היה אפשר להבינו. ומכל מקום

הלכות אקטואליות בדיני קריאת ספר תורה

נעשה בר מצוה בשבת

שאלה:

נעשה בן י"ג בשבת, מתי יעלה לתורה?

תשובה:

חייב לעלות לתורה בו ביום שנעשה בן י"ג, כדברי הביאור הלכה (קלו) "נער שנעשה בר מצוה בו ביום קודם לכל, מלבד לחתן ביום חופתו". אמנם אינו צריך לעלות דווקא בשבעה קרואים אלא יכול לעלות אף למפטיר, כפי שבשאר חיובים כיום פטירת הוריו רשאי לעלות אף למפטיר.

לאחר העליה יברך האב "ברוך שפטרני" למרות שאף קטן יכול לעלות למפטיר, ואין זה מעשה המוכיח את גדלותו. ואף שכתב המשנה ברורה (שם) נהגו שלא לברך ברוך שפטרני עד שהנער עושה המוכיח את גדלותו, כגון כשקורא בציבור או עולה כשליח ציבור, כיון שאיננו נוהגים לברך בשם ומלכות על הברכה, ממילא אין נפק"מ מתי בדיוק מברך.

אף את 'שמחת' הבר מצוה ראוי לעשות באותו היום כדברי המשנה ברורה (רכה, ו) "מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה, והיינו ביום שנכנס לשנת ארבע עשרה. וטעם הסעודה משום שעכשיו נעשה איש ישראל שנצטווה במצוות התורה".

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

לנגוע בכביסה העלולה להיסחט, להעביר אותו לפינת החצר כדי שנוכל לשבת בחצר והילדים יוכלו להתרוצץ קצת. החצר מרוצפת כולה, אם זה משמעותי לשאלה.

וגיליתי שמתלה הכביסה הנייד שעמד בה ועליו כבסים לייבוש, נוטף כולו מים. דקות אחר כך הפציעה שוב השמש, ובסך הכל היה יום יפה. לא ידעתי האם מותר לי להרים את המתלה כולו עם הכביסה שעליו, ובלי

חבלי כביסה עם כבסים רטובים בשבת

שאלה:

מטר עז ניתך לפתע. הצצתי לחצר הבית

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

תשובה:

למרות שאסור לטלטל את הכביסה עצמה כשהיא רטובה. מותר לטלטל את המתלה כדין טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

הסבר:

כבסים שהיו רטובים בכניסת שבת הרי הם מוקצה ואסורים בטלטול למשך כל השבת, שמתוך שהוקצו מחשש סחיטה בשעת כניסת השבת, הוקצו לכל היום.

[אם היה ידוע מראש שהכביסה תתייבש מאליה במהלך השבת, כגון בימים חמים, יש מן הפוסקים שהתירו לטלטל את הכביסה לאחר שהתייבשה כי כבר בכניסת השבת לא הקצה אותה האדם מדעתו כיון שידע שתהיה יבשה ושימושית בהמשך השבת]

דבריהם מבוססים על מה שמצאנו בפוסקים לחלק בין אופן סחיבת המוקצה מסתיימת בידי שמים, לאופן שהמוקצה נגמר בידי אדם, שבאופן שהסיבה מסתיימת כתוצאה מתכנון האדם, כגון קדירת תבשיל שעדיין לא נגמר הבישול בבין השמשות, מאחר וידוע מראש שהבישול עומד להסתיים, נמצא שלא הייתה כאן כוונה לדחות זאת ממחשבתו, אין זה מוקצה לכל השבת. אך דעת הרבה פוסקים שחילוק זה לא נאמר באופן שבבין השמשות המוקצה היה מחמת חשש של איסור אחר, כמו בכביסה שיש כאן חשש לסחיטה, בזה לא חילקו להתיר בגמרו בידי אדם, ואסור לטלטל את הכביסה].

ואולם אם היו הכבסים יבשים בכניסת שבת, ונרטבו וחזרו והתייבשו, אף שבשעה שהיו רטובים היה אסור לטלטל משום סחיטה, לא נקבע שם מוקצה באמצע שבת ולכן לאחר שהתייבשו שוב מותר לטלטלם. במקרה שלפנינו הכביסה עצמה אסורה בטלטול כי כעת היא רטובה, אך טלטולה באמצעות הזזת המתלה כולו נחשב לטלטול מן הצד, ומותר לעשות זאת לצורך השימוש המותר בחצר.

מקורות לעיון והרחבה:

אורח חיים סימן שי סעיף ג. משנה ברורה סימן שח ס"ק ס"ג. סימן שי ס"ק יט. וראו הרחבה בפסקי תשובות סימן שי אות י.

כסא שהיה בסיס למוקצה שנתערב בשאר הכסאות

שאלה:

בשבת ערכנו שמחה באולם הסמוך לביתנו שבו התקיימו כל הסעודות. כשבאנו להדליק נרות במקום, אחת הגיסות הביאה עמה מגש להדלקת הנרות, הצבנו אותו על אחד הכיסאות שהיו באולם והדלקנו נרות, כל אחת כמנהגה.

כשהגיע המלצר – הגוי – לאולם, כרבע שעה אחרי כניסת השבת והחל לארגן את השולחנות במהירות, נתקל בכסא ועליו הנרות, ופנה אלינו: זה מסוכן! לא טוב כזה דבר. הלך למחסן והוציא שולחן מתקפל, הציב אותו סמוך לקיר במקום שילדים לא יעברו בו והעביר את הנרות עם המגש על השולחן.

גיסתי, שמה לב מיד לבעיה שנוצרה, ואמרה לו שלא יקח את הכסא שעליו עמדו הנרות, וישתמש בכסאות האחרים. שהרי הכסא נהיה בסיס לדבר האסור.

אך למחרת כשבאנו לאולם לקראת הקידוש שהיה אמור להיערך במקום, ראינו שהמלצר סידר את השולחנות בצורה הראויה לקידוש רב-המשתתפים, והכסא ה"בסיס" נעלם ואיננו, התערב בין כל שאר הכסאות ועומד איפה שהוא. האם מותר להשתמש בו? האם צריך להזהיר את האנשים שלא ישתמשו בשום כסא?

תשובה:

מותר להשתמש בשבת בכל הכסאות.

מקורות לעיון והרחבה:

לאחר שהכסא נתערב בכסאות אחרים, הסיבה לצדד לאיסור היא מפני שהכסא נחשב דבר שיש לו מתירין, שהרי למחרת השבת הכסא יהיה מותר, וגם הוא דבר חשוב ודבר שבמנין, ועל כן אין הוא בטל ברוב. אך למעשה יש להקל על פי מה שמצינו שיטות בין הפוסקים: א. יש סוברים שלגבי טלטול מוקצה אין אומרים 'דבר שיש לו מתירים לא בטל'. ב. יש סוברים שב'בסיס' שאין האיסור מצד עצמו, לא אומרים דבר חשוב ודבר שבמנין לא בטל. ג. יש סוברים שכסא שעיקרו לשייבה ולא נועד להניח עליו נרות, אין להחשיבו בסיס לדבר

האסור. (להרחבה בכל זה ראו: ארחות שבת פרק יט הערה תד, אור ישראל (מונסי) ח"ב עמ' קכג-קכט, וח"ד עמ' ע-עד).

נעיר עוד שאם מראש חשבו לבקש מגוי לפנות את הנרות, דנו הפוסקים אם 'בסיס' כזה למוקצה שחשבו לסלקו משם בשבת [על ידי גוי] נחשב מוקצה לכל השבת (ראו אור"ח סימן שט סעיף ד), והכרעת המשנה ברורה (סקכ"א) שבמקום הפסד אפשר לסמוך על דעת רבינו תם שאין בזה דין 'בסיס'.

הזזת כרטיס קופת חולים ורב-קו

שאלה:

בני היקר חזר לשבת מהשייבה. רגע לפני שיצא מהבית לקבלת שבת ותפילת ערבית של ליל שבת, גילה בכיס חליפתו כרטיס רב-קו וכרטיס קופת חולים, מיהר להניחם על שולחן השבת שעומד אצלנו קרוב לכניסה, מתוך מחשבה שמישהו כבר יכניס את הכרטיסים למגרה כלשהי.

בפועל, הוא היה הבן האחרון שיצא מהבית, והבנות כבר קיבלו שבת בהדלקת הנרות דקות ספורות קודם לכן. השארנו את הכרטיסים על השולחן, וכשבאנו לערוך את השולחן לסעודה, לא ידענו האם מותר להזיז את הכרטיסים לצורך מקומם. מה באמת ההלכה?

תשובה:

הכרטיסים הם מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלם כלל.

מקורות לעיון והרחבה:

מטבעות כסף הם מוקצה מחמת גופו (משנה ברורה הקדמה לסימן שח) לפי שבשונה מכלים, במטבעות אין השימוש בגופן אלא בתמורתן. וכל זה דוקא במטבעות שאין אדם מקפיד על טלטולם, אבל שטרות כסף דינם כ'מוקצה מחמת חסרון כיס', לפי שאדם מקפיד עליהם ושומרים. כרטיסים ככרטיסי קופת חולים וכרטיסי נסיעה, גם כשלא טעון בהם כסף או זכות שימוש, אדם מקפיד עליהם ולא משתמש בהם לדברים אחרים ולכן הם נחשבים מוקצה מחמת חסרון כיס, ואסור לטלטלם, גם לא לצורך גופם מקומם. ראו שמירת שבת כהלכתה פ"כ ס"כ והערה קכז.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
מח"ס בינת המשפט

תלה מודעה להשכרת דירה

שאלה:

"תליתי מודעות גדולות בהרבה מקומות על דירה להשכרה בבניין שלי, לתדהמתי שכן בבניין - שיש לו גם דירה לשכרה בבניין - תלה מודעה קטנה בבניין, וכל מי שבא לראות את הדירה שלי, הולך לראות גם את הדירה שלו. האם יש בידי כח לתבוע ממנו להסיר את המודעה, דלכאורה הרי זה כמו עני המהפך בחררה, שאנשים באים אלי מחמת המודעות שלי, והוא שם מודעה קטנה בבניין".

תשובה:

אין כח למנוע מהשכן להדביק מודעות בבניין שלו.

ביאור התשובה:

גדר דין השגת גבול

הנה דין עני המהפך בחררה הוא כאשר העני מתחיל לזכות בדבר, ואחר נוטלו ממנו, וכן דין פסקת לחיות, הוא כאשר נוטל ממנו פרנסתו שלא כדון, אבל בנידון זה, הרי דבר פשוט הוא, שכל דייר יכול להדביק מודעות בבניין שלו על השכרת דירה, וזה שהלה הדביק מודעות גדולות ברחוב, ומביא אנשים לבניין זה, אינו מונע מהשכן האחר להדביק מודעות. דבשלמא אם בא אדם מכה מודעות הרחוב, ואין שום מודעה של השכן בבניין, אז יש לדון האם מותר לומר לו שיש עוד דירה להשכרה בבניין, כי הוא בא מחמת השכן האחר, ואנו באים אליו ונוטלים אותו מהשכן האחר, אבל פרסום בבניין, זו זכותו של כל דייר, ואיך נמנע ממנו לתלות מודעות בבניין שלו מחמת שהלה תלה כבר מודעה גדולה ברחוב, ואף על פי שהיא סברה פשוטה נביא ראה לזה.

דהנה בדין פסקת לחיותי מבואר בשולחן ערוך חושן משפט (קנו, ה), שכל בן עיר יכול לפתוח חנות, ואי אפשר למנוע ממנו לפתוח למרות שחבירו בן העיר כבר פתח חנות, והוא ממעט לו מהלוקחות, ומבואר בש"ס בבבא בתרא (כא, ב) דיש להרחיק מממצודת הדג, ופירש"י צייד שנתן עיניו

בכוס קריסטל יקרה מאוד, וכאשר הכוס היתה ביד האורח, בטעות נשמטה מידו ונשברה. יש לברר האם על פי דין האורח חייב לשלם על הכוס שנשברה.

תשובה:

פטור.

ביאור התשובה

בתחלה יש לבאר, בנפל מידו כוס ונשברה, האם חייב מדין אדם המזיק. והנה המחנה אפרים כתב בביאור שיטת הרמב"ם, וז"ל (שומרים סימן לט) "אלא נראה דס"ל דאדם המזיק לא הוי אלא במזיק בגופו, כגון שנפל על הכלי ונשבר או בכחו, אבל היכא דנפל הכלי מידו ונשבר, אין זה אדם המזיק, ולא מתחייב אלא כשהוא ש"ח שקבל עליו לשמור, ואם נתקל לאו פושע ליכא לחייבו כל שעושה בחנם. וכן מוכח מספר ראב"ן ז"ל, דכל שאינו מזיק בכחו לא חשיב אדם המזיק כדי לחייבו בין באונס בין ברצון, ומש"ה כתב דאם היו שניהם רצים ברשות הרבים דהוה שלא ברשות, והזיקו זה את זה חייבים, אבל הוזקו זה בזה פטור, כיון דאין הנזק נעשה מכה המזיק אלא מכה הניזק, דשני לן בנזקי גופו בין הזיק להזיק ע"כ"ל.

הנה מבואר שדוקא כאשר הדגים כבר רגילים לרוץ למקום המזונות, ואתה בא ליטלם משם זה אסור, אבל כיון שיש זכות לכל אחד להניח בעירו ריחים, אין טענת פסקת לחיות, קל וחומר בנידון דידן שיש לכל אחד זכות לתלות מודעות בבניין שלו, ומה בכך שהלה תלה מודעות גדולות ברחוב, וכי מפני זה יכול למנוע משכן לתלות מודעה בבניין שלו. ועיין מה שכתבתי בסימן שסה אות ג, בדין החלפת כסף בחנות צאנ"ג.

נפל כוס מידו, האם חייב מדין מזיק או מדין שומר

שאלה:

אדם חשוב מאוד התארח אצל יהודי עשיר. המארח ביקש לכבד את האורח החשוב בכוס שתיה, והלה סירב, לאחר שהפציר בו, הסכים. המארח הגיש לו שתיה

לפיכך כיון שאינו שואל, להפך, אין כל הנאה שלו אלא שומר, אולי שומר שכר מחמת הנאת שתיה, וכיון שהכוס נפלה מידו באונס פטור לשלם.

מסכת נדרים דף מ-מו

ע"כ שזקן שיש לו עתה לא ה' נמצא אותו בשעת הנדר, רק אחר כך גדל וצמח, ולא חל עליו הנדר דאין אדם אוסר דשבלב"ע על חברו.

ואף דמבואר בחו"מ ס' ר"ט סעי' ג' גבי אילן שאם חנטו פירותיו מקרי בא לעולם ואפי' לענין מה שיגדל אח"כ כיון דפירות החנוטים הם בעין וממילא קא רבי עיין שם, וא"כ לכאורה ה"ה הכא כיון שהזקן ה' בעין בשכעת נדרו והשאר ממילא קא רבי ליחול האיסור גם עליו. לענ"ד אינו דומה כלל דהדבר פשוט דאף בחנטו פירות אילן ומכר פירות שנה הבאה דלא קנה דהו"ל דשבלב"ע דלא חשיב בא לעולם רק לגבי עצמן ר"ל לגבי אותן פירות שחנטו, אבל לא שיהא נקרא בא לעולם גם לגבי פירות שיצמחו אחר שילקטו אלו שחנטו כבר.

נמצא בנ"ד, כיון שאותו זקן שה' לו בשעת נדרו גלחו כבר, והזקן אשר לו עתה, אחר הוא לגמרי הו"ל שפיר דבר שלא בא לעולם אף שזקנו שגילה כבר ה' בעולם בשעת נדרו. ולא מבעיא אם גילה זקנו שתי פעמים לגמרי, דאז בפעם שני' גילה גם אותו מקצת שה' נבלע בבשר הלחי בשעת נדרו, לפי מה דקיי"ל מזייא מלתחת רבי וכמש"כ, וא"כ מיד מה שצץ ופרח זקנו אחר תספורת הראשון, הוא מה שה' נבלע בבשר הלחי, ואם לא גילה מיד אחר נדרו אלא שהה זמן מה עד שברור שכבר גדל זקנו כשיעור שה' מובלע בבשר הלחי בשעתו א"כ הרי מיד בעת תגלחת הראשון גילה כולו ומה שגדל אח"כ הו"ל דשבלב"ע.

אלא גם בנ"ד שמעולם לא גלח זקנו לגמרי וא"כ מה שצמח בעוד שזקנו הראשון קיים חל גם עליו הנדר וכל מה שצמח וה' עדיין ביחד עם זקנו הראשון אסור, מ"מ כשכבר גילה זקנו שה' בשעת נדרו וגם מה שה' נבלע בבשר הלחי, אזי אותו מקצת שה' ביחד בעולם עם מקצת זקנו שה' בשעת הנדר, ג"כ מותר לגלח, כיון שאותו מקצת ל"ה באמת בעולם בשעת נדר, דאף בשעה שה' ביחד עם מקצת זקנו, שה' בשעת נדר, גם עליו חל האיסור, מ"מ אחר שנתגלח כל מה שה' בעולם מזקנו בשעת נדר, הותר מקצת הנשאר אף שכבר חל

אותו הספר לבד שהדרו מתספורת זקנו, אי רשאי להסתפר על ידו, כי להחיר נדרו ע"י פתח וחרטה אי אפשר בנ"ד, אחרי שהנדר אינו מתחדש מעיקרא, כי נחא ה' לו בנדרו, שהסתפר ע"כ אצל ספר השני שהפיק רצונו?

ומביא שם את הנ"ל, וכתוב: ומעתה בנ"ד, שאסר תגלחת זקנו על חברו שאמר שיהא קונם עליו לנגוע בו מסתבר שאינו אסור אלא זקנו שכבר ה' לו באותה שעה, אבל על זקנו שעתיד לגדל אחר נדרו לא חל הנדר. וא"כ כשאחר נדרו גילה פעם אחת זקנו לגמרי, נראה שאותו זקן שיגדל לאחר זמן מותר לחברו לגלחו. שהרי אין אדם אוסר על חברו דשבלב"ע. ואפי' את"ל דאסור לפי שמקצת זקן המובלע בבשר הלחי עדיין נשאר, ושפיר חל עליו האיסור שהרי ה' בו בשעת נדרו. מ"מ אם הסיר גם אותו השיעור, כעין ע"י דסכיא נשא (עי' גיזר נ"א ע"ב ובתוס' שם ד"ה וסכיא נשא כו') שוב אם גדל זקנו אח"כ מותר לחברו לגלחו.

מעתה נלענ"ד דלפי מה דאיפשט איבעין בגיזר (ל"ט. - ושם ע"ב) דמזייא מלתחת רבי עשה. א"כ אפי' היכי שלא גלח זקנו לגמרי כל שגלח מקצתו זמן כ"כ עד שברור אצלו שכבר גלח יותר ויותר ממדת זקנו שה' לו בשעת הנדר גם אם נצרף אליו המקצת שה' מובלע בבשר הלחי, א"כ

אמר קונם לספר שיספרנו

בגמ': מי אמרינן גבי דילי הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו - אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו וכו'. (נדרים מז, א.)

ובשו"ע יו"ד (ס' ר"ד סעיף ד') נפסק דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם ע"כ. ונחלקו הפוסקים אי אדם אוסר דשבלב"ע על חברו בקונם. עיי' שו"ע אה"ע (ס' פ"א בח"מ וב"ש שם). ועיי' בספר אבני מלואים (שם סעי' ב') אריכות דברים בזה ושהוא פלוגתת המחבר עם הרב בהג"ה ביו"ד ס' רל"ד עש"ה, שדעת הרב שאינו חל וכן מסקנת האחרונים, דאדם אוסר על עצמו דשבלב"ע ואינו אוסר על חברו דשבלב"ע. עכ"פ מבואר להלכה דאדם אוסר על עצמו דשבלב"ע אבל לא על חברו.

ונשאל הגאון בעל בצל החכמה (ח"א ס' ב'):

ע"ד מי שהלך בחתימת זקן אלא שבכל עש"ק ה' מקצץ ומקיל בזוג לתקנו לכבוד ש"ק, ויען אירע כ"פ זו אחר זו, שהספר לא תיקנו כרצונו, התרגו ואמר להספר "זקן זה לא תגלחנו עוד כי קונם יהא עליך לנגוע בו" ומאז והלאה הלך באמת לספר אחר שגר באותה המחנה והוא עשה ותיקן לו זקנו כהוגן כרצונו. אמנם כעת עקר אותו ספר דירתו ממחנה ההיא ולא נשאר רק

התלמוד, וכמה דמים נשפכו ע"ז בעוה"ר. ומה יהיה ח"ו אם יהיה התלמוד למשלח יד כל היודע שפת אשכנז.

אולם כל ההעתיקות שהעתיקו בדורות הקודמים, אם בתורה אם באגדות חז"ל, הנה רובם בעברי טייטש עבור נשי ישראל הצנועות. וגם בחנו ובחרו מה להעתיק ומה להשמיט, ואפילו ההעתיקות של המשניות וכי"ב שהם בשפת אשכנז נקיה, עכ"פ הם באותיות שלנו, ואין זרים מבינים אותן.

והביא שבשור"ת ערוגת הבושם (אר"ה סי' ריד) דן בענין העתקת העין יקב ללשון אשכנז, והביא שם מכתב הגאון בעל דברי חיים, והגאון ר' יח"ל מייזעלס אבד"ק פרעמישלא בעל התפארת יוסף שהרעישו העולם נגד זה בלהבות אש דת.

אמנם הביא האפרקסתא דעניא שבספר אגרות סופרים (כתבי הגאון רש"ס סי' כ) חלק על הדברי חיים, וכתב שלולי שהוא ירא לדבר נגד הגדולים היה אומר, הלואי שכל העמי הארצות והנשים יקבלו הדברים כפשוטם. ואם גם יבאו להגשים דברים הרוחניים והנעלמים, אלו הגשמי"ם הם גשמי ברכה, ומעולם לא כבו הגשמי"ם הללו את המערכה מערכת אלקים חיים כ"ל. וכבר מימים קדמונים נעתקו אגדות חז"ל בלשון עברי טייטש, וקראו בהם הנשים,

תרגום הש"ס ללשון אשכנז

בגמ': אמר רב יהודה, לוליבא דקרא בסילקא, לוליבא דכיתנא בכותחא, ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ. (גדרים מט, א).

הר"ן ביאר, שתוכו של הקרא יש לבשלו עם תרדין, ותוכו של הכיתנא טוב לאכלו עם כותח. ודבר זה אסור לאמרו בפני עם הארץ כדי שלא יעקרו הפשתן לכך. ובמפרש ביאר שיש בדבר הזה תועלת גדולה לרפואה, ואסור לומר לעמי הארצות שלא יהנו מרפואה זו.

אמנם התוס' ביארו שדבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ היות ומלעיגים הם עלינו ואומרים שאנו קובעים דברים שהם חוכא ואיטלולא בש"ס. וכעין זה ביאר הרא"ש, שאסור ללמד זאת לעם הארץ, כדי שלא ילעיגו על חז"ל, שאמרו דברים שאף הנשים יודעות אותם.

מכאן למד בשור"ת אפרקסתא דעניא (ח"ג י"ד סי' קצ"ד ד"ה לבד) שאין ראוי לתרגם את הש"ס ללשון אשכנז, שהרי ישנם מאמרים שחז"ל לא רצו ללמדם לעמי הארצות. ואין החשש רק מפניהם, אלא גם מפני שונאי היהודים המבקשים עלילות שוא מתוך

עליו האיסור שעה אחת.

זה נלמוד לענ"ד מהמבואר במתני' כלים פכ"ו מ"ד סנדל שנפסקה אחת מאזני ותקנה טמא מדרס נפסקה שני' ותקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס עיין שם ועיי' עירובין דף כ"ד. שיליף מנ"י כמה ענינים עיין שם. - אמנם כ"ז באסור תגלחת זקנו על חברו, אבל כשאמר קונם זקני עלי שאגלחנו אני ודאי שאסור לגלח זקנו לעולם שאדם אוסר על עצמו דבשלב"ע.

אם אני יכול להדיר את בנו

בגמ': ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכיתנא אסרינהו לנכסיה עליה וכו' (גדרים מח, ב).

בשור"ת שרידי אש (ח"ב סי' מט) נשאל בדבר בן ישיבה שנלכד בתאות משחק אחיות עינים, אך הוא שומר תורה ומצוות, ואביו רוצה לאסור עליו הנאה במכשירים שהוא קונה לשימושיו במשחק הנ"ל. זאת עפ"י המבואר בסוגיין שהאב הדיר את בנו כדי למונעו מעובדא בישא, וכן מבואר לעיל (לח:): שהאב מדיר בנו לתלמוד תורה. השרידי אש השיב שמצד ההלכה אין שום יסוד להדרה כזו, כמבואר ברמב"ם (נזירות פ"ב ה"ג) שאין האב יכול להדיר את בנו.

ומה שאמרו לעיל (לח:): שהאב מדיר את בנו לתלמוד תורה, הפירוש הוא שמדיר את בנו מנכסיו אם לא ילמוד תורה, כפירש"י ד"ה המדיר. או כפירוש הר"ן (ד"ה המדיר), שהאב הדיר את עצמו שלא יהנה מבנו כדי שלא יתבטל מת"ת.

וכן מה שאמרו בסוגיין ההוא גברא דהוה ליה ברא דשמוט כיפי דכיתנא אסרינהו לנכסיו עליה - ג"כ הפירוש שהדירו שלא יהנה מנכסיו בחייו ובמותו. אבל בנידון שרוצה האב להדיר את הבן מן המכשירים שהבן קנה לעצמו, בוודאי שאינו יכול להדירו, שהרי הבן הוא גדול, ומה שקנה שייך לו. ואפילו אם האב נתן לו כסף, אין לו רשות לאסור בהנאה את החפצים שקנה הבן לעצמו, משום שהכסף שנתן לו האב במתנה שייך לו והחפצים שקנה הבן הם ג"כ של הבן ולא של האב, ואין לאב שום זכות על החפצים.

וההמונים אלה הם המאמינים בני מאמינים, שהיו אדוקים ודבקים בה' ובתורתו ומצותו דבקים. ומחברי ספרים אלו היו גאוני עולם קדושים וצדיקים כו'. אך יש אגדות שבש"ס שאם יוקחו כפשוטם יהיו בעיני העמי הארצות כדברי חשק, אך הם מעט מאד בדברי חז"ל, וראוי להזהיר המתרגם שידלג מאמרים אלו.

והביא האפרקסתא דעניא שכבר היה לעולמים בימי מרן החת"ס ז"ל, שאיש אחד ושמו ד"ר פינער רצה להוציא התלמוד בבלי מתורגם בלשון אשכנז, ובא במרמה אל החת"ס ז"ל ליקח הסכמה מהגה"ק הנ"ל. ואח"כ חזר הצדיק ופרסם כרוז: חנוני חנוני שמעוני שמעוני, רבותי וכו'. כבר פרסמתי חטא ומכשלה אשר תחת ידי, ליתן כתב הסכמה לדאקטור פינר על העתקת ש"ס בלשון אשכנז. וכבר נדפסה אגרתו בהמבורג, שם הודיתי ולא בושתי לומר טחו עיני מראות וכו'. ועל כן דברים שאמרת טעות הם, והנני חוזר ועוקר הסכמתי, וכו'. והריני אוסר להדפיס הסכמתי על ש"ס המועתק ללשון אשכנז, וכו'. אני מבקש מגאוני הזמן להטיל גודא [חרם] שלא ידפיסו ולא יקנו הספרים ההמה, ולא יקראו בהם, וכו'. פרעשבורג, כא טבת תקצ"ה, משה סופר מפ"פ דמיין. ועי' בס' אגרות סופרים בכתבי החת"ס ז"ל (ס' סו, סט, עא).

לבד מטעם זה, הביא האפרקסתא דעניא, שאסור לכתוב תורה שבעל פה, ומה שהתירו לכתוב את המשנה והתלמוד, הוא מפני שחשש רבינו הקדוש שלא תשתכח תורה מישראל, ועל זה נאמר עת לעשות לה', הפרו תורתך. אך רבינו הקדוש לא כתב את המשנה אלא בקיצור נמרץ כפי מה שהוצרכו באותו הדור, ורק לאחר כמה דורות כשהוצרכו מחמת ירידת הדורות התירו גם לכתוב את התלמוד. הרי שלא הותר האיסור לגמרי, אלא כפי צורך השעה בכל דור ודור. ודבר זה מסור לחכמי התורה שבכל דור.

ועוד האריך שם שאי אפשר לתרגם את בצורה מדויקת, וכן אי אפשר לתרגם את הרמז הסוד והדרש שבתורה. וכן מחה הרב פעלים (ח"א יו"ד ס' נו) באותם שתירגמו אגדות חז"ל והאידירא שבזוהר ושירי השירים וכיוצא בהם ללשון ערב. והביא את דברי הדברי חיים והתפארת יוסף הנ"ל.

יוסף בן גאבר מבגדד, שהיה לו השתדלות חזקה ללמוד תורה, אך לא הבין לשון הקודש, וביקש ממנו שיתרגם לו את היד החזקה ללשון ערב, כפי שעשה בפירוש המשנה. והשיב הרמב"ם שהוא מצטער על כתיבת פירוש המשנה, והוא רוצה להעתיקו ללשון הקודש, וכל שכן שאינו רוצה לתרגם את היד החזקה ללשון ערב.

ואמרו חז"ל (מגילה ט.) שאותו היום שתרגמו את התורה ליוונית היתה קשה לישראל כחטא העגל, לפי שאי אפשר לתרגמה כל צרכה, אע"פ שזקני הסנהדרין תרגמוה, ורוח הקודש מסייעתם. אך מאידך שבחו חז"ל (מגילה ג.) את תרגום אונקלוס הגר. ואמרו שבשעה שתרגם יונתן בן עוזיאל את הנביאים נדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם. עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר, אני הוא שגילתי סתריך לבני אדם. גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי, שלא ירבו מחלוקת בישראל. ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים, יצתה בת קול ואמרה לו דיך. ומבואר שם בגמרא שהתרגום ניתן מסיני, אלא ששכחום וחזרו ויסדום. ומבואר שם שיש שעה ראויה לכך, שלא ירבו מחלוקת בישראל, ויש שעה שאינה ראויה. וכל תרגום צריך להעשות ע"פ חכמי התורה.

וכתב האפרקסתא דעניא עוד שיותר חמור הוא להדפיס רק את התרגום בספר נפרד. [לפי שאם כותב את התיבות שבתלמוד, ומבאר את הפשוט בשפה ברורה, מסייע ביד הלומד להבין את לשון הגמרא, ואת התיבות הארמיות שבגמרא. אך אם מדפיס רק את התרגום, יבואו להחליף את התלמוד בספרי התרגומים]. והרמב"ם (אגרות הרמב"ם) באגרתו למר

הקונה קוף שהיו בלועים בו מטבעות

בגמ': רב גמדיא יהיב ארבע זוזי לספונאי, לאתויי בהון מידעם, לא אשכחו אתיוה ליה בהון קופא, אישתמיט על לחרתא, חפרו בתריה אשכחוה דרביע על מרגלייתא, אייתינון ליה כולהון (גדרים ג, ב).

בסוגיין מסופר שרב גמדיא הביא ארבעה זוזים לספנים שיקנו לו דבר מה, מאחר והם לא מצאו כלום, הביאו לו קוף, הקוף ברח ונכנס בתוך חור אחד, חפרו אחריו ומצאו שהוא יושב על מרגלית, הלכו הספנים לר' גמדיא ונתנו לו את המרגלית.

בר"ן (ד"ה אייתינון) כתב שעשו כן ממדת חסידות ולא מן הדין. והנה בעין אליהו הקשה מדוע יש בזה מידת חסידות, והלא ד' אמות של אדם קונות לו, ולא ד' אמות של בהמתו. ולכן אף שהקוף ישב על המרגלית, אין לרב גמדיא שייכות למטבע זו כלל. וביאר שידוע שטבעו של הקוף

הוא שמה שהאדם עושה גם הוא עושה, ובעת שרואה את האדם בולע דבר מה גם הוא בולע, וכן להיפך. ולכן כשמצאו את המרגלית תחת הקוף החזירוה לרב גמדי, מאחר וסברו שאם הקוף פלט את המרגלית, מסתמא הקוף בלע מרגלית זו קודם לכן, וזכה בה רב גמדי.

לפי זה כתב לחקור בדין אדם שקנה קוף, ולאחר ימים מספר התחיל הקוף לפלוט מפיו מטבעות, מי זוכה במטבעות אלו.

וכתב עפ"י פסק הרמ"א (ח"מ סי' רלב סי"ח) שאם קנה הסרסור דבר בחזקת בדיל ומכרו, ואח"כ נודע שהיה בו כסף או זהב זכה בו הלוקח, שלא זכה בו הסרסור מעולם, הואיל ולא ידע בו.

וא"כ גם בנידון זה בעת שקנו את הקוף עבור רב גמדי לא היתה דעת הקניה אלא לקנות את הקוף, ולא על דעת המרגלית שבלועה בקוף, וא"כ אחר שהקוף פלט את המרגלית הרי זה הפקר, וע"כ מן הדין היו פטורים להשיב את המטבע לרב גמדי. אמנם מטעם מידת חסידות החזירוהו לרב גמדי.

ועיין במהרש"א (ח"א ד"ה אייתינון) שכתב שמאחר והספנין רובם חסידים, נתנו לרב גמדי את המרגלית, אע"פ שהקוף עדיין לא בא לרשותו של רב גמדי. ומה שאמרו בגמ' 'אתיוה ליה אין הכוונה שהביאו את הקוף לידו ולרשותו ממש. ועיין בספר תורתך שעשועי (סי' ל) שדן לפי דברי המהרש"א בדין בעל חי שמצא מציאה מי זוכה בה, עיי"ש.

והנה בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ריא) נשאל מסוחר עתיקות שקנה ספר עתיק יומין מיהודי, והמוכר ידע שהוא ספר ישן נושן וקבעו המחיר ע"ז כהוגן. וכשבא הקונה לביתו, מצא בתוך הספר חתימה של גדול קדמון מפורסם אשר מעלה ערך הספר פי כמה, והמוכר לא ידע מזה כלל, וכנראה גם אם היה יודע לא היה מחשיב זה בעת מכרו. ושאל הקונה אם יש בזה אונאה ובטל המכר, או כיון שהמוכר לא ידע מזה כלל, א"כ לא זכה בעצמו בזה.

והשיב, עפ"י פסק הרמ"א (הו"ד לעיל) שאם קנה הסרסור דבר בחזקת בדיל ומכרו ואח"כ נודע שהיה בו כסף או זהב זכה בו הלוקח, שלא זכה בו הסרסור מעולם,

והביא מעשה נוסף, באחד שנתן מטבע לעני קבצן, ע"מ שיפרוט לו ויחזיר לו תשעה מעשרה, והיו היחידות של תשעה מראיהן כמראה נחשת. והיה מטבע אחת מכוסה קצת באבק והרגישו שינוי, ונתגלה שהיא מטבעת זהב יקרה, והקבצן החזיק אותו בתור מטבע נחשת זולה, כאשר נתברר בברור. ופסק השבט הלוי שבעל הבית זכה במטבע, כיון שהקבצן לא ידע בה, ולא נתכוין לקנותה. ושיטת הלבוש, עבודת הגרשוני, הפ"ת, ורעק"א שאפ"י אם אינו מכוסה ע"י מין אחר, אלא שטעו בין בדיל וכסף אין הסרסור קונה.

הואיל ולא ידע בו. ובנתה"מ שם (ביאורים סק"ח) כתב שכל זה דוקא באופן שאין דרך להוודע כלל, והיה אבודה ממנו ומכל אדם, ולכן הוּא הפקר. אבל אם מצא כסף שהוא כרוך במטלית, ולא ידע מהו וכיוצא בזה בדבר שדרכו להוודע זכה הסרסור.

וא"כ בנדון דידן דומה יותר לנדון הנתה"מ, כיון שאין הדבר מכוסה, ואולי גם המוכר כבר הרגיש בחתימה, אלא שלא ידע להחשיבו, ונקרא דרך להוודע, ומצוי להמצא.

אמנם הביא שבתשובת עבודת הגרשוני (סי' צד) ובפ"ת (שם) כתבו בשם הלבוש (עיר שושן סי' רלג ס"א) שאפילו החפץ בעצמו הוא כסף, ולא שהוא כסף מחופה בבדיל, אלא שטעו בין בדיל לכסף, אעפ"כ לא קנאו הראשון, שלא התכוון לקנות כסף. ושם בודאי הדרך להוודע, ומצוי שיוודיעהו שזה כסף ולאט בדיל. וא"כ לכאורה לשיטתם הדין עם הלוקח.

וסיים השבט הלוי שנראה לו שכאן כולם יודו שהצדק עם המוכר, שהרי בדיל וכסף הם שני מינים הם, ואם נתכוון לקנות בדיל לא נתכוון לקנות כסף. אבל ספר עתיק בלי חתימה הנ"ל, ועם החתימה דבר אחד הוא, ונתכוון לקנות הספר שיש בו את החתימה עתיקת היומין. וע"י שקנה הספר קנה גם החתימה שבספר, ולכן הדברים נוטים שהצדק בזה עם המוכר, ויכול לתבוע זכותו על עילוי הספר ע"י החתימה.

נדר לצדקה אם ימצא אבידה, ומצא חצי אבידה

בגמ': בנדרים הלך אחר לשון בני אדם (בנדרים נא, ב).

בסוגיין מבואר שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ודנו הפוסקים בנידון שאדם שנדר שיתן מעות לצדקה אם ימצא את אבידתו אשר אבד, ולבסוף מצא את האבידה ביד איש אחר, ואותו האיש אינו רוצה להשיב את כל האבידה אלא חציה, אם מחויב הוא ליתן את כל הסכום שהתחייב לצדקה, או לא.

בשו"ת ישיב משה (ח"ב סי' ריא) כתב שמאחר ואמר שמתחייב ליתן לצדקה אם יצא את האבידה, מסתמא כוונתו רק אם

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

נג' שנשאל 'מי שאכל ענבים אם מברך שהחיינו על היין החדש של אותה השנה'. והשיב, 'צריך לברך מפני שפנים חדשות באו לכאן. וכשם שנשתנה ברכתו מבורא פרי העץ לבורא פרי הגפן, מחמת שנשתנה מענבים ליין שהוא דבר חדש ויותר משובח, כן צריך גם לברך שוב שהחיינו על הדבר החדש שבא לעולם.

והביא ראייה מסוגיין שהנודר מן הענבים מותר ביין, ואפילו החדש, זה פשוט. ובהכרח צריך לומר שהם שני מינים. וכן נמצא בספר אבודרהם שצריך לברך שהחיינו על היין החדש, אע"פ שאכל ענבים. וכן העלה רבינו ישראל בתשובה.

ולמעשה כתב המג"א בשם השל"ה והמטה משה שכשישתה יין, טוב שיביא עצמו לידי חיוב שהחיינו ממקום אחר. ומ"מ כל זה רק כששותה תירוש, אבל כשהוא יין אע"פ שיודע שהוא חדש אין צריך לברך, משום שביין אין ניכר בין חדש לישן. וכן פסק המשנ"ב (ס"ק טו).

והנה בערוך השולחן (שם ס"י) כתב, שאין אנו בקיאים מה הוא תירוש ומה הוא יין, כי אין לנו יין. ובשבט הקהתי (ה"ד סי' עג) כתב שבזמן הזה שהמין ענבים נראה כחדש, אף כשהוא ישן ע"י חומרים ששמים ביין, אין לברך אף על תירוש שהחיינו.

בעל, והפר לה ביום שמעו, שהנדר מופר, אף באופן שיש לה מעות שאין שייכים לבעל.

וכן דן האגרות משה שם באריכות אם צריך תנאי כפול, ואם חייבת מיד או רק לכתושוע, והעלה שאינה חייבת רק אם תושוע, ולאחר שתושוע.

שהחיינו על מיץ ענבים

בגמ': הנודר מן הענבים מותר ביין (גדרים נב, ב).

בשו"ע (או"ח סי' רכה ס"ה) נפסק, אם בירך שהחיינו על ענבים, כשישתה יין חדש אינו חוזר ומברך.

בטעם דין זה הביא המג"א (ס"ק יא) בשם המהר"ל (סי' קכז) כיון ששמח כשראה או כשאכל ענבים, וידע שהיין יצא מהם, הכל שמחה אחד הוא. ואפילו שותה יין שנתיישן ארבעים יום, כבר יצא בשעה ששמח על ראית הענבים, ובירך והודה לה על שמחתו. וסיים המג"א שדעתו יותר יותר לפטור שלא לברך שוב, ולכן מחמת הספק נמנע מלאכול ענבים עד שהוא שותה תירוש, ומברך שהחיינו.

אולם הביא בשם הרדב"ז (ה"ד סי'

ימצא את כל האבידה, שכן הוא לשון בני אדם. וכן רוב האבידות שמוצאים, הדרך היא שמוצאים את כל האבידה. ומכל מקום צידד להחמיר לשלם קצת, לפי מה שהחזיר לו אותו האיש, כיון שיש לו שמחה קצת במה שהושב לו. ויש להחמיר ולשלם לפי הערך שמצא.

וכן דן בשו"ת והשיב משה (סי' מה) במי שאבדה לו אבידה, ונדר שכשימצאנה יתן סך פלוני לקופת רבי מאיר בעל הגס זיע"א, ומצא רק חציה, אם מחוייב ליתן כל הסך הנזכר, או חציו, או פטור לגמרי, עיי"ש.

והאגרות משה (יו"ד ח"א סי' קנא) נשאל על דבר אשה שאמרה שהיא מתחייבת שאם תתכחש ע"י הדאייעט [דיאטה] שנתנו לה הרופאים, היא נותנת אלף דאלאר לצדקה. והסתפק השואל מהו שיעור הישועה המחייבת בצדקה, והאם מיד כשמורידה משהו ממשקלה חייבת לתת אלף דאלאר לצדקה. או שיש שיעור שצריכה להפחית ממשקלה, ורק אז חייבת לתת האלף דאלאר לצדקה.

והשיב האגרות משה שפשוט שמדת הכחשה אינו במשהו, אלא מה שבני אדם יאמרו שנתכחשה, והיינו שיהיה דבר ניכר. והעיר האגרות משה שפשוט שאם יש לה

מהדורת ביא

אור בהירות הנ"ך

בהישג ידך!

25 נדונים נדירים ניפיים

נ"ך מקראות גדולות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

מרן הגה"ק המקובל האלוקי המלוב"ן רבי דוד אביחצירא זי"ע הי"ד

**"עטרת ראשנו"
י"ד כסלו תר"פ**

של רבם הנערץ, מרן רבי מסעוד זי"ע א. או-אז, נשאו בני ישראל את עיניהם אל מרן רבי דוד, בנו חביבו של הרב המנוח, שיואיל למלאות את מקום אביו בהנהגת העדה.

מה ראה השמש כשנכנס לחדרו של 'עטרת ראשנו'

מדי יום, בטרם החל מרן רבי דוד את סדר לימודו, היה סוגר את דלת חדרו למשך דקות אחדות, ומתבודד לבדו מבלי שאיש ידע על מעשיו. היו ששיערו כי הוא אומר פרקי תהילים, אחרים סברו שהוא רוצה לאגור כוחות לפני תחילת הלימוד, אולם היו אלה השערות בלבד, כיון שמעודו לא הניח מרן רבי דוד להיכנס לחדרו באותם רגעי התבודדות.

בפתח החדר היה וו מיוחד, ועליו היה תלוי מפתח החדר, ובכל זאת לא אירע אף פעם שמישהו ינסה להיכנס לקודש פנימה בלי רשות, להביט אחר מעשיו של הצדיק הקדוש.

פעם אחת, בודדת ונדירה, נכנס אדם לחדר בלי רשות. היה זה השמש הנאמן, שנקלע לחדר באותם דקות של התבודדות. מראה נורא נגלה לנגד עיניו, והוא נותר לעמוד על עומדו פעור פה, מבלי לדעת את נפשו מרוב תדהמה.

גם מרן רבי דוד חש בהימצאו של השמש בחדרו, והוא הורה לו לגשת אליו, והזהירו לאמור:
"דע לך! כי כל הימים אשר אני חי עלי אדמות, הינך מוזהר ועומד לבל יידע איש מכל אשר ראית כאן" - - -

במשך שנים ארוכות נצר השמש את לשונו, ולא סיפר מאומה מכל אשר ראה בחדר הצדיק באותה הזדמנות נדירה. אזהרת רבו הדהדה באוזניו, והוא נשמר מלגלות את הסוד הגדול, אפילו למשפחתו ולידידיו הטובים ביותר.

כעבור שנים ארוכות, לאחר שהתעלה מרן רבי דוד לגזי מרומים, התכנסו בני המשפחה וטיפלו בעצבונו אשר הותר אחריו. בחדרת קודש, התיישבו בני המשפחה ליד השולחן ששימש את מרן רבי דוד בחייו, התבוננו בחפציו האישיים שהוצאו מהארונות, והתרפקו עליהם ברגש של קדושה. הם התרגשו לאחוז בידיהם את סידור האר"י בו היה מתפלל מדי יום; הגביע בו היה מקדש ומבדיל, הטלית והתפילין... וכאשר פתחו את ארונו האישי, והוציאו ביראת הכבוד את החפצים שהיו בו, החסיר ליבם פעימה, ופיהם לא חדל מלמלל

חוליותיה של שושלת הזהב למשפחת אביחצירא, משובצים כאבני חן על פני דורות ארוכים. מקום של כבוד מיוחד, שמור לצדיק הדגול, קדוש יאמר לו, מרן רבי דוד זי"ע א, המפורסם בכינוי 'עטרת ראשנו'.

מרן רבי דוד, היה נכדו של מרן רבי יעקב האביר יעקב, בן לבנו מרן רבי מסעוד, זכר צדיקים וקדושים לברכה.

בחיי הסבא הגדול נולד רבי דוד, וכבר בילדותו ניכר בהתנהגותו המיוחדת במינה. למרות גילו הצעיר, היה רבי דוד מתאבק בעפר רגליו של הסבא האביר יעקב, ובמחיצתו רכש מעלות גדולות, רמות ונשגבות. הוא המשיך בהתעלותו ללא הרף, עד שהוכשר, בבוא העת, להיות מנהיג דגול, טהור ומזוכך כאחד משרפי מעלה.

במעלליו התנכר הנער, בהיותו מתמיד עצום השוקד על דלתות התורה שעות רבות ללא הפוגה, מבלי לתת שנה לעיניו ותנומה לעפעפיו. כבר אז, היתה התנהגותו רצופה גינוני קדושה ופרישות, שהיו חידוש מיוחד ביחס לגילו הצעיר.

כשנה לאחר הכנסו לעול מצוות, נפטר האביר יעקב לבית עולמו. בבת אחת, הפסיק דוד הצעיר להיות נכדו של הרב והפך לבן הרב. מעתה ואילך, היה ביתם הכתובת המרכזית לכל צרכי הקהילה ולשאר עניני הכלל והפרט. אולם, דוד לא שת ליבו לכל עניני העסקנות שמילאו את ביתם, ותחת זאת היה מרבה להסתגר בחדרו ולעסוק אך ורק בלימוד התורה הקדושה, כמסורת המפוארת של אביו וזקניו הגדולים.

ככל שגדל, כן שגבו הנהגותיו הקדושות. במאמץ עילאי, ביום ובלילה, היה רבי דוד עובד את קונו באמת ובתמים, ברגש, בדבקות ובשלמות ללא פשרות, עד שהיו כל מעשיו לשם שמים.

אנשים היו הוגים את שמו בהערצה גלויה, ונמנעים מלהזכיר את שמו מבלי להקדים את התואר 'רבי'. כאשר היה עולה שמו לשיחה בפי ההמון, היו האנשים מפטירים בהתפעלות: "רבי דוד - הרי גם בדור של חכמים וסופרים היו משתבחים בעלם חמד שכזה".

עשרות בשנים התעלה רבי דוד והגביה עצמו לפסגות, עד כי חשב שיוכל לשבת בשלוותו כל ימי חייו, על התורה ועל העבודה. אלא שמשמים הועידוהו לתפקיד הרם של מנהיג בישראל. היה זה בשנת תרס"ה, כשחשכו המאורות על קהילת תאפיללת בפטירתו

הקהילה שלא זכה לטיפוחו. הוא הרביץ תורה בשיעוריו שמסר בישיבת 'אביר יעקב'; הקדיש שעות רבות עבור דיני התורה שהגיעו לשולחן בית הדין של תאפיללה, דאג לעניים ולנוזקים; והשגיח על כל עניני הקהילה.

אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא ממנה להם פרנסים שכאלו, הנושאים את משא קהלם על כתפיהם. אנשים עמדו משתאים לנוכח המשימות הרבות שהיה מרן רבי דוד לוקח על עצמו. לא פעם התגלו באקראי מעשי צדקה וחסד שהיה מרן רבי דוד עושה בהחבא ובחשאי, ואז היתה קרנו של רבם עולה בעיני בני קהילתו יותר ויותר. כך היה כשהמקוואות היו זקוקים לתיקון, עמד והוזיל ממון מכיסו הפרטי לצורך התיקון, בלי לספר על כך לאיש. לעני שבא להשיח בפניו את צערו, העניק מרן רבי דוד 'הלואה', ובו בזמן היה מנוי וגמור עמו שלא ליטול את 'הלואה' לעולם... גם בגופו היה מרן רבי דוד טורה למען העניים והנוזקים. מידי ערב שבת היה מכין את חבילות המזון עבור הנצרכים, ולא היה מתיר לערוך את שולחן השבת בביתו עד שכל העניים קיבלו את מנותיהם.

בכל מקום שהיה צורך לעזור, היה שם רבי דוד. היה משגר מעות עבור עניי ארץ ישראל, ואף כששררה במרוקו אורת מלחמה, לא נרתע מלשלוח לתושבי ארץ הקודש - בדרך לא דרך - את המעות שנאספו עבורם.

בשבחי של הצדיק המנוח.

באחד המדפים היה קנקן, מלא על גדותיו ב... אפר - - -

שקט של פליאה השתרר בחדר, מבלי שאיש יידע מה ייעודו של קנקן אפר זה, ולמה הוא שימש. התבוננו היטב בקנקן מכל צדדיו, ניסו לבדוק אם משהו מסתתר בתוך האפר, או אולי יש כיתוב נסתר על הקנקן, אך לא עלה בידם אפילו קצה חוט.

רק בחלוף תקופה נוספת, התגלה סודו של קנקן האפר, על ידי שמשו של מרן רבי דוד, שהעיד בפני רבי אבא אביחצירא זצוק"ל (בן דודו ומחותנו של מרן רבי דוד), על דבר המעשה שאירע עמו. וכה סיפר:

"לפני שנים רבות, הזדמן לי לשהות בחדרו של רבנו, בפעם נדירה

ויוצאת מן הכלל, באותם רגעים נעלים שלפני תחילת לימודו. בפנית החדר, נתגלתה לנגד עיני דמותו של רבנו כשהוא שוכב, ועליו מפוזר אפר...

"המראה היה כה מוזר ותמוה, מבהיל ונורא הוד, עד אשר לא ידעתי את נפשי מרוב פליאה ותדהמה. לאחר רגים אחדים, הבחין בי רבנו וקראני אליו, הזהירני באזהרה חמורה, לבל אגלה זאת לאיש כל ימי חייו.

"באותו מעמד, הוסיף רבנו לדבר אלי, וביאר באוזני את פשרה של הנהגתו זאת, ואמר לי: 'בכל יום ויום, מכבדים אותי

בני הקהילה בכבוד גדול ורב, ומשבחים אותי בכל מיני תשבחות שבעולם. כל ימי ברחתי מהכבוד, והנה הוא רודף אחרי, ואני אנה אני בא... חרד אני שמא אתפס באותה מלכודת מסוכנת של כבוד... לכן מצאתי לי עצה, ומדי יום לפני תחילת לימודי אני מכסה את עצמי באפר, לשנן ולהחדיר בתודעתי את יום מיתתי... דבר זה, יפה כוחו להמית את גאוותו של אדם, כי מה יתגאה אדם שסופו להיות טמון בעפר'...

"נוכחתי אז לראות" - סיים השמש - "כי ככל שהכבוד רדף אחריו, היה רבנו בורה ממנו בכל כוחותיו, ונזהר ממנו כמפני אש".

מנהיג בישראל

בן ארבעים ושמונה שנים התגלה רבי דוד במלוא הדרו, בהתעטרו בעטרת ההנהגה.

פתאום התגלה מרן רבי דוד כאיש על העדה, משכמו ומעלה, מנהיג אמת הדואג לכלל ולפרט בצורה נדירה ומעוררת התפעלות. הוא נרתם בכל כוחותיו להנהגת העדה, ולא היה דבר בכל עניני

ההיתר לכהנים להיטמא לשבעה קרובים

ביאור מחודש ונפלא בהיתר הכהנים להיטמא לשבעת קרוביהם מצאנו במשנתו של הרה"ק רבי דוד אביחצירא זיע"א בספרו 'פתח האהל' (פרשת אמור) וזה לשונו: 'אמור אל הכהנים בני אהרן וכו'. הגם דטעמא ד'לנפש לא יטמא בעמיו' הוא בכדי דלא יזקו ברוח רעה וכו', שאני גופי הצדיקים משרתי עליון גם לרבות כהנים בעבודתם אשר לקרוביהם הקדושים כן, כההיא 'שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם' וכו', שנקראו חיים גם בעת ההיא. זהו 'אמור אל הכהנים וגו' לנפש לא יטמא בעמיו' מטעם הנזכר וכו', אכן לעומת שבעה קרוביהם שחזקתם הוא כולם קדושים כהנים וכו', שברשעי לא עסקינן וכו', דהיינו מכח יראת ה' שמהם ובהם וכו', עומדת לעד שגם אחר המיתה בכלל.

(ספיר ויהלום פר' ויחי ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

על קידוש השם

מותו הטראגי של 'עטרת ראשנו' שהציל את כל יהודי תאפיללת מכלייה

ברחובות היהודים פשטה אורה קשה של צער ותוגה. רשימת עניי תאפיללת הלכה וגדלה, ומשפחות שנחשבו לאמידות עד לא מכבר, הפכו תוך תקופה קצרה למחוסרי לחם... גבאי הצדקה פכרו אף הם את ידיהם ביאוש ובקושי הצליחו להועיל פה ושם, ותרב בבת יהודה תאניה ואניה...

פה ושם נערכו נסיונות לבוא בדברים עם ראשי המורדים, אך על פי רוב לא עלה הדבר יפה.

פעם אחת בלבד עלה בידם לשכנע את ראשי המורדים. לאחר שקיבלו משלחת של פרנסי תאפיללת, נעתרו לבקשת היהודים והתירו למשלחת של סוחרי הקהילה לצאת ולסחור כשליחיהם של כל בני הקהילה. קבוצת הסוחרים נשמה לרוחה, וחלקם הביעו את תקוותם בקול שמעכשיו יפחתו הגזרות, ומי יודע - אולי יפסקו לגמרי...

אך מה גדולה היתה אכזבתם! עם שובה של משלחת הסוחרים לתאפיללת, בקושי חצו את שערי העיר, התנפלו עליהם ראשי המורדים, שדדו את כל כספם והכו אותם מכות נמרצות. אז התברר למפרע, מדוע גילו הרשעים הללו 'נדיבות לב' גדולה כל כך...

באותם ימים קשים, כאשר המצב הלך והחמיר, התגלה 'עטרת ראשנו' בתפארת הנהגתו. כמו אב רחום, נשא 'עטרת ראשנו' את בני הקהילה על לוח ליבו, את כאבם כאב ובצערם הצטער. בשיחותיו עם בני הקהילה, יצק מילות פיוס על נפשם היגעה, ועודדם לבל ייאשו עצמם מן הרחמים. הוא חזר ושינן באוזניהם כי ישועת ה' כהרף עין, וכי אין קושי לפני הקדוש ברוך הוא להוציאם מצרתם. שני אחיו הצדיקים, מרן 'בבא סאל' ומרן 'בבא חאקי' זיע"א, ואחיהם החורג מרן 'בבא סיד' זיע"א, נקראו לביתו לטכס עצות ודרכים כיצד להקל מעל היהודים את רוע הגזרות שניתכו עליהם בזה אחר זה.

בשאר שעות היום, הסתגר 'עטרת ראשנו' בחדרו, שם הקדיש את שעותיו היקרות לעריכת תפילות ותיקונים, ועסק בייחודים ובכוונות נעלות וטמירות, במאמץ להחיש ישועה ליהודי המדינה, ולקרוע מעליהם את רוע הגזירה. בעיני רוחו, ראה 'עטרת ראשנו' לא רק את הגזירות שכבר ניתנו על ראשי היהודים, אלא גם את רוע הגזירות הקשות והמרות אשר נגזרו עליהם. ליבו נקרע לגזרים. הוא ראה את אחיו בסבלותם ובעינויים, ונפשו יצאה לעזור להם, והרי אין כוחו אלא בתפילתו - ישב אפוא 'עטרת ראשנו' והתפלל עליהם ללא הרף...

לא פעם היה 'עטרת ראשנו' יושב בחדרו ומחפש כל דרך אפשרית, כיצד להציל את אחיו אהוביו. ברור היה לו, כי אילו היה הדבר תלוי בו - לא היה מהסס מלמסור את נפשו עליהם בפועל ממש.

בעתות מלחמה

מעטים היו שנותיו של 'עטרת ראשנו'. מעטים ורעים. כזכור, בחייו הקצרים שיכל 'עטרת ראשנו' את אשתו הראשונה והשניה, ועולה על כולנה הסתלקותם של שבעת בניו היקרים, שנפטרו על פניו בילדותם.

אמנם, גם צרות הכלל, לא חסרו - - -

בשנותיו האחרונות של 'עטרת ראשנו' עלי אדמות, ידעה מרוקו מלחמות עקובות מדם. הצבא הצרפתי שכבש בסערה את מרכז מרוקו ולאחריה את מחוז תאפיללת, השליך את משפחת המלוכה מגדולתה והשליט בכל רחבי המדינה את מרותו.

המרוקנים אף הם לא טמנו ידם בצלחת. הם יצאו להגן על מולדתם בחירוף נפש, ערכו קרבות קשים ומרים, התעלמו ממספר הקרבנות הגבוה והיו נחושים להמשיך עד הסוף. ואכן, בסופו של דבר, הביסו המורדים המקומיים את צבא צרפת וגירשוהו, תחילה ממחוזות מסוימים ולבסוף מכל המדינה.

את 'צבא המורדים' בתאפיללת הנהיג רשע עריץ, חית אדם, אכזר וצמא דם, ושמו 'מולאי מוחמד'. אותו צורך הצליח לשלהב את ההמון הערבי במרוקו, לצאת ולהאבק בכובש הצרפתי.

בסופו של דבר, נסוגו הצרפתים ממרוקו, והותירו למרוקנים לנהל את ארץ מולדתם. אזרחי מרוקו שנפשם כלתה לשקט המיוחל, קיוו שכעת תשוב משפחת המלוכה למקומה הטבעי, והשלוח תשוב לשרוד בארץ. אלא שמולאי מוחמד העריץ התמלא בתאוות השלטון, ולטש את עיניו הרעות אל כס המלוכה. לשם כך החל לרדוף את משפחת המלוכה עד חורמה, ורבים מבני משפחת המלוכה נהרגו על ידו ועל ידי אנשיו הרעים במיתות משונות ואכזריות.

בנוסף לכך, החל לגזור גזרות קשות ורעות על 'נתיניו', ורדה באכזריות באזרחים שתחת חסותו. היו אלה ימים קשים ומלאי חרדה לכלל התושבים, ולקהילה היהודית על אחת כמה וכמה.

היהודים שבתאפיללת ובשאר ערי המחוז, הכירו את אותו רשע מרושע וחששו מפני כוונותיו הזדוניות. גם שנאתו התהומית לבני ישראל היתה מפורסמת. לא יפלא אפוא שפחד ואימה היו מנת חלקם של תושבי הקהילות היהודיות בעת ההיא. השמועות על מעשיהם האכזריים של מולאי מוחמד ואנשיו, באו בזה אחר זה. מי שנשמע מביע דעה המנוגדת לעמדתם של אנשי 'השלטון החדש', נתפש והומת בלי דין ומשפט. ואם לכלל האזרחים כך, לתושבים היהודיים על אחת כמה וכמה. גזירה רדפה גזירה. יום אחד יצא איסור המגביל את הליכתם והימצאותם של היהודים במקומות מסוימים, ובפעם אחרת הגבילו את יכולת המסחר של היהודים, עד שנעשתה המציאות עבור היהודים קשה מנשוא.

החזן האיום

בן-דוד היה לעטרת ראשנו, מרן רבי משה אדהאן זיע"א, אף הוא נכד למרן האביר יעקב' היה, בן בתו הרבנית מרת אסתר עליה השלום.

איש קדוש היה רבי משה, וכל מעייניו נתונים אך ורק בתורה הקדושה. בנעוריו הסתופף יחד עם 'עטרת ראשנו' בצל הסב הדגול, וגם בשנים הבאות שררו בין שני בני הדודים קשרי ידידות והערכה.

בעיצומם של אותם ימי מלחמה, כשהארץ כולה קרועה ושסועה ומטלטלת בין מלכות אחת למשנה, שב רבי משה לתאפילת, לאחר שהות ממושכת באלג'יריה. מיד עם בואו לתאפילת בא לבקר את בן דודו 'עטרת ראשנו', ושעה ארוכה המתיקו סוד יחדיו. עם שובו לביתו לאחר ביקורו בבית 'עטרת ראשנו', חלה רבי משה ונפל למשכב. חולשה עצומה נפלה עליו, וגרוע מכך - עיניו התעוורו בלי יכולת לראות בהם מאומה. בני המשפחה התרוצצו סביב מיטתו וסעדוהו בחוליו.

בד בבד, פשטה השמועה בעיר, כי רבי משה שחדל לראות בעיניו, החל לראות לפתע שלא כדרך הטבע...

בעיני רוחו החל רבי משה לראות דברים נסתרים, מרחוק ומקרוב, בדיוק רב. השמועה פשטה ברחבי העיר תאפילת, ותושבי העיר החלו לנהור בהמוניהם לראות את הפלא הגדול - - -

עד מהרה פסק זרם הבאים... נודע, כי רבי משה, אשר צפונות האנשים גלויים לפניו באורה פלא, מפרט בעיני האנשים את חטאיהם הגדולים והקטנים, הגלויים והנסתרים... לפלא עצום נחשב הדבר, ואיש לא ידע להסבירו.

הגיעו הדברים לאוזני 'עטרת ראשנו', והוא הזדרז לבוא אל רבי משה ולבקר בחוליו.

לאחר ששב מביתו של רבי משה, פנה 'עטרת ראשנו' לאחיו הצעיר, 'בבא סאלי', ואמר לו: "הלא ידעת, אחי היקר, על דבר מחלתו של בן-דודנו, רבי משה אדהאן, ומדוע שלא תלך לבקר ולקיים מצוות 'ביקור חולים'..."

השיב 'בבא סאלי' בענותותו ואמר: "ודאי יודע הינך - אחי הגדול ועטרת ראשי - כי רבי משה מפרט ברבים את חטאי הבאים אליו ואת עוונותיהם ופשעיהם... ירא אנוכי שמא יכלימני ברבים, ולכן נמנע אני מלבקר" - - -

ברם, 'עטרת ראשנו', זירז את אחיו ללכת באומרו: "יודע אני בך, כי אין לך במה להתבייש במעשיך. לך לך אליו ותבקר בחוליו".

כשנכנס 'בבא סאלי' לחדר, שתק רבי משה ולא דיבר מאומה.

שאלוהו: "מדוע אינך אומר דבר אודות בן דודך שבא לבקרך?"

השיב רבי משה: 'בבא סאלי' הוא אדם קדוש, ואין לי כל אפשרות לומר עליו מאומה!" - - -

לאחר מספר דקות של שתיקה, נאנה רבי משה אנחה רבת

משמעות, ואל 'בבא סאלי' פנה ואמר: "לא נשאר מי שיכפר על הדור כי אם אני ואתה!" - - -

יצא 'בבא סאלי' מבית בן-דודו, בסערה נפשית עמוקה ובלב הומה והולם מפני הבאות. והרי דברים מפורשים שמע זה עתה מפיו יודע הצפונות, רבי משה אדהאן. לו נכון הדבר שעתידי הוא להסתלק מן העולם בשביל כפרת הדור - צריך הוא הרי להכין את עצמו לקראת הבאות - - -

ולא נחה דעתו עד שעלה לעלייתו של 'עטרת ראשנו', ושח בפניו דברים כהווייתם.

'עטרת ראשנו' ביטל את הדברים כלאחר יד: "מה לך חושש מדבריו... גם לי הוא אמר שיבוא גוי צורך גדול ויהרגני במיתה משונה לכפרת הדור, ואני והוא נכפר על הדור, האם יש לחשוש מדבריו?!... אמנם, דע לך אחי היקר, שהוא-הוא יכפר על הדור במיתתו, ואתה תכפר על הדור בחייך... אורך ימים ושנות חיים יסיפו לך, בשובה ובנחת, בשלוח ובששון!"

תפוס בשרעפיו ובמחשבותיו, יצא 'בבא סאלי' מעלייתו של 'עטרת ראשנו'.

ככל שהעמיק בדברים, הוסיף להבין את משמעותם האיומה - - -

דאגה עמוקה לשלום אחיו הגדול, החלה מקננת בליבו ללא הרף. הן דברים ברורים הוא שמע באוזניו זה עתה.

מי יתן ויתבדה - - -

מפרוזדור לטרקלין

אלול בפתח.

'יהודים של אלול', אינם אותם יהודים של כל השנה. מכל עבר מורגשת אירת הימים הנוראים הממששים ובאים. מבתי הכנסת מסתלסלים פיוטי הסליחות, ואנשים מפשפשים במעשיהם, במאמץ להגיע נקיים וזכים יותר ליום הדין. המוני בית ישראל, נושאים עיניהם אל שמים בתפילה ובתקוה לשנה טובה יותר. כל יחיד ומשאלותיו, כל קהילה ודאגותיה.

לקהילה היהודית בתאפילת, לא חסר על מה להתפלל ולמה

באותם ימים, מצאו תלמידיו את 'עטרת ראשנו', כשהוא עוסק בסוגיית 'קידוש השם'.
מפה לאוזן התלחשו התלמידים אודות הדבר הנורא הזה, שלא יאה חלילה סימן מבשר רעות - - -
בימים שלאחר מכן, ראוהו ממשיך לעסוק באותו ענין, והפעם כשהוא לבוש שק ואפר.
ניבא וידע מה ניבא - - -

נבשה בין שבעים זאבים

מיד לאחר החגים, הכביד הצורך מולאי מוחמד ימח שמו את עולו על היהודים. הוא ויועציו הרשעים, גזרו גזירות שונות ומשונות על היהודים, ואוי לו למי שהיה להפר אותם, או אף להתבטא כנגדם...

כל מי שעלה נגדו חשד קל שבקלים שהוא משתף פעולה עם האויב, הומת ללא דין ומשפט, אפילו אם לא היתה זו אלא עלילת שוא ללא שמץ של אמת. רבים נתפסו ועונו בעינויים קשים, על לא עול בכפם, וישאו בני ישראל את עיניהם אל ה' ויזעקו - - -

ובכל זאת, לא נשברה רוחם של היהודים בקרבם. בכל עת מצוא התכנסו היהודים בבתי הכנסת, שפכו דמעותיהם בפרקי תהילותיו של נעים זמירות ישראל, וחזקו זה את זה שעוד יבואו ימים טובים מאלה...

כראות הצורך שלא עולה בידו לשבור את רוחם של בני הקהילה היהודית, גברה שנאתו התהומית עד להשחית, ובעצה אחת עם יועציו הרשעים החליטו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים היושבים במחוז תאפיללה, אנשים נשים וטף - ממש כמו המן הרשע בשעתו.

כדי להצדיק את הגזירה הנוראה בעיני יושבי הארץ הנוכריים, ליווה את הגזירה בפרסום דברי שטנה מרושעים, על 'קשרים חשאיים' שכאילו קיימים בין העדה היהודית לבין צבא הכיבוש הצרפתי - 'קשרים' שנועדו לסלק את שלטון המורדים בראשותו של מולאי מוחמד הצורך ימ"ש.

ההלם היה גדול. היו עסקנים זריזים ונמרצים, שניסו להציע שוחד גדול ומפולפל במטרה להרגיע את רוחם של הצוררים. גם דברי פיוס וריצו לא חסרו. אך מאומה לא עזר והגזירה נותרה בעינה.

מאידך, לא נקבע תאריך לביצוע הגזירה. ישבו אפוא בני הקהילה מבלי לדעת מה ילד יום. לא היה להם לא יום ולא לילה, לא אכילה ולא שתיה, כי מי יודע מה יהיה היום ומה יהיה מחר - - -

השבת האחרונה

ליל שבת קודש פרשת וישלח שנת תר"פ.
בקהילת תאפיללה מסובים היו היהודים לסעודת שבת, אך לבם בל עימם. מחר יקראו בבית הכנסת על עשו הרשע, שיצא

לקוות. מצויים הם עתה בימים של שידוד מערכות, ימי מהפך שלטוני שאינם נראים מבשרי טוב. תפילותיהם של היחידים מצטרפות לתפילות הרבים, אך לנוכח המצב החמור מתקשה התקוה לקנות שביתה בלב האנשים. הדאגה בלב רק הולכת ומתעצמת.

ההשתדלויות הנואשות שניסו 'עטרת ראשנו' ופרנסי העיר לעשות בדרך הטבע, בצורת שוחד ושלמונים ובאופנים נוספים, העלו חרס. מעתה, לאחר שבדרך הטבע לא נראה מוצא, ייחד 'עטרת ראשנו' את כל זמנו, לתפילות מיוחדות שערך, במאמץ להשיב את החרב לנדנה ולהחזיר ליהודי העיר את שלוות חייהם שנגדעה בידי אכזרים.

מתוך חדר עלייתו של 'עטרת ראשנו' עולות תפילותיו, ואנחותיו מרעישות רקיעים. הוא, אשר יודע יותר מהאחרים את מה שנגזר למעלה, מרבה להתבודד בימים אלו, עסוק בעריכת תיקונים ובשאר עבודותיו השמימיות. הבודדים שראוהו באותם ימים, יצאו מחדרו בהרגשה קשה ביותר. שלא כבפעמים עברו, נראה עתה 'עטרת ראשנו' רציני מאוד. אחד המקורבים נרעש עד עמקי נשמתו, בראותו את פני רבו, באחד הימים שלפני ראש השנה, כשעננה של עצבות נראית על פניו. הוא חושש לספר זאת לאחרים, מנסה לנחם את עצמו אולי טעות היא בידו, אבל גם האחרים חשים בכך.

תושבי תאפיללה זוכרים מהשנים הקודמות, כיצד נראה רבם בהופיעו בבית הכנסת בימי ראש השנה. בכל שנה, חשו המסתופפים בצילו, כי בזכותו הגדולה יזכו אף הם להיכתב ולהחתם בספר חיים טובים. ועתה, נראה כאילו הוא עצמו חרד מפני הבאות.

הם לא טעו. 'עטרת ראשנו' חרד לגורלם, יותר משחרדו הם עצמם - - -

אפילו חג הסוכות - החג המכונה "זמן שמחתנו", שמידי שנה חגגוהו בתאפיללה בגילה ובדיצה - לא נחגג השנה כבשנים עברו. המתח מורגש כבר בכל פינה, השפתיים לוחשות תפילה נרגשת, והלב מתחנן "שומר ישראל, שמור שארית ישראל, ואל יאבד ישראל".

אוי... עד מה איומה הגזירה! וכי עלה בדעת מישהו לוותר על רבו הנערץ למען הצלתו?!...

במעלות קדושים וטהורים

בכיכר העיר, התאספו להם יהודי ר'יסאני, רועדים ופחדים. גם מולאי מוחמד ימח שמו הגיע לשם, דוהר על סוס אציל, לבוש בגדי רהב וכל הופעתו אומרת שחצנות ויוהרה. ברדתו מעל סוסו, לא הסתיר את החיוך השטני בו הביט לעבר הנידונים למוות.

באותה עת ממש, היה 'עטרת ראשנו' עסוק בביתו, בהכנות האחרונות לקראת קדשו שם שמים ברבים.

עמד לו מולאי מוחמד ימח שמו בכיכר העיר, וזעק בחמת רצה: "היכן הוא רב העיר?"

תיכף ומיד ציוה הרשע העריץ לפלוגת חיילים, להביא את רב העיר תיכף ומיד!

בדרך בואו, עסק 'עטרת ראשנו' בלימוד שמונה עשרה פרקי משניות, כפי שהיה רגיל ללמוד מדי יום ביומו. העומדים בסמוך אליו, שמעוהו מסיים את משנתו במאמרו של התנא רבי יהושע בן לוי: "עתיד הקדוש ברוך הוא, להנחיל לכל צדיק וצדיק שלוש מאות ועשר עולמות..."

היה בכך יותר מרמז, למעברו הקרוב לעולם שכולו טוב, בעוד זמן קצר ביותר.

המשיך הצדיק ללכת, ופתאום נשמטה נעלו מעל רגלו. נענה ואמר: "הרי זה סימן שפטירתתי תהא כפרה עבור כלל ישראל".

לעיני בני הקהילה, נתן הצורך פקודה לאנשיו, להוציא את רב היהודים להורג, ביריית פגז.

והנה, עוד בטרם בוצעה הגזירה הנוראה, אירע דבר פלא. משמים הכניסו בלב יועציו של המושל הרשע רעיון מקורי. הם התגודדו סביב המושל והסבירו לו כי הוא יכול לוותר על הגזירה להוציא להורג את כל היהודים. "אם הנך נוטל מן היהודים את רבם ועטרת ראשם, כבר חיסלת אותם" - טען בלהט ראש היועצים האסטרטגיים. "בכלל, כדאי להשאיר את היהודים

להילחם עם יעקב אבינו עליו השלום, להכותו אם על בנים. בחסדי שמים לא עלה זממו בידו. גם על יהודי תאפיללת קם 'עשו' זה, בדמות אותו מולאי מוחמד ימח שמו וזכרו, וזומם להכחידם, אנשים נשים וטף, רחמנא ליצלן.

בביתו של 'עטרת ראשנו' נאלמו פיות האנשים, כשונכנס 'עטרת ראשנו' לסעודת השבת, ללא בגדיו ההדורים כבכל שבת. איש אינו מעיז לשאול מאומה, אך הלב אומר הכל.

סעודת שבת בבית 'עטרת ראשנו' היתה קצרה באותה שבת מן הרגיל. הוא מיהר לסיים את סעודתו, ופנה לחדרו. בדרכו, סימן 'עטרת ראשנו' לאחד מבחירי תלמידיו, לבוא וללמוד עמו בצוותא.

על השולחן מונח הספר 'שער הכוונות' מאת רבנו האר"י ז"ל. 'עטרת ראשנו' מסר את הספר לידי הבחור, והורה לו לפתחו ולהתחיל לקרוא. התלמיד, נבוך מעט, עילעל בין דפי הספר ולא ידע מהיכן יתחיל לקרוא.

"קרא היכן שיפתח" - פסק 'עטרת ראשנו' קצרות.

התלמיד, במצוות רבו, פתח את הספר איפה שנפתח, והתחיל לקרוא בענינים עמוקים אודות קריאת שמע וסודותיה. בענין זה למד 'עטרת ראשנו' עם תלמידו, עד שהאיר בוקרו של יום השבת.

גם לתפילת הבוקר, הופיע 'עטרת ראשנו' שלא בבגדי שבתו הרגילים, כשמעיניו משתקפות נהרות של צער ותוגה.

עוד בטרם הסתיימה התפילה, פרש 'עטרת ראשנו' לחדרו

תחושה קשה רווחה בציבור, שככל הנראה, ידוע לעטרת ראשנו על דבר מה, איום ונורא, העומד להתחולל.

בצהרי יום השבת, הגיעו מאות מחייליו של מולאי מוחמד ימח שמו, והקיפו את כל רחובות המלאח' (- השכונה היהודית) שב'ריסאני' (ריסאני היתה אחת העיירות שבמחוז תאפיללת, בה דר 'עטרת ראשנו'), על כל שעריה ומבואותיה. אין יוצא ואין בא. מאחורי התריסים המוגפים, התכנסו באימה משפחות-משפחות, על נשיהם וטפם. לא חלפה שעה ארוכה, עד שהתפרצו החיילים אל תוך רחובות הקריה בשאגות מקפאות דם, ודרשו מכל היהודים להתכנס תיכף ומיד במרכז 'ריסאני', שם עומדים להוציאם להורג.

כפופים וכנועים, מיוסרים ושבורים, פסעו בני הקהילה, משפחה ועוד משפחה ועוד משפחה, יבבותיהם מתערבבות בשאגותיהם של הקלגסים הרשעים.

בפתח ביתו עמד 'עטרת ראשנו', עודד את המשפחות שחלפו על פני ביתו, ודיבר על ליבם לבל יתיאשו מן הרחמים. קבוצה מבני הקהילה התלקטה סביבו, ועטרת ראשנו פתח לומר בפניהם את מילותיו השקולות: "זה זמן רב, שידועה לי על גזירת כליה שנגזרה על יהודי תאפיללת... מאז שנודע לי הדבר, התאזרתי בכל כוחותי לבטלה ולהסירה מעל בני הקהילה... ביקשתי מהקדוש ברוך הוא, שיטול את נפשי לכפרת כל העדה" - - -

בחיים, כך נוכל להמשיך להטיל עליהם קנסות ממון" - נשמע קולו של היועץ הכלכלי.

דברי היועצים פעלו את פעולתם, וכל היהודים הנאספים בכיכר, קיבלו הוראה לשוב לבתיהם.

מדבריו של 'עטרת ראשנו', לא נפלה שיערה ארצה - - -

נקטעה מסכת חייו של 'עטרת ראשנו' עלי אדמות, ונשמתו עלתה לגנוי מדומים, במחיצת הקדושים והטהורים שאין כל מלאך ובריה יכולים לעמוד במחיצתם.

במותו על קידוש השם, פעל 'עטרת ראשנו' הצלה לכל יהודי מחוז תאפיללת, ותהי להם נפשם לשלל.

אחרי מות

הידיעה המרה על הריגתו של 'עטרת ראשנו', פשטה עד מהרה ביתר ערי מרוקו, והיהודים שבכל מקום ביכו את השריפה אשר שרף ה'.

קינות מיוחדות חוברו על הסתלקותו של 'עטרת ראשנו', והן ממלאות ספרים שלמים, כגון הספר 'אני לדודי' אשר כמעט כולו מיוחד לזכרו ולהספדו של 'עטרת ראשנו'.

צער רב למאוד, הצטער והתאבל 'בבא סאלי' על אחיו הגדול, 'עטרת ראשנו', שהיה מורו ומדריכו ומקושר היה אליו בכל נימי לבו. נפשו היתה עגומה עליו ולא אבה להתנחם. ימים רבים ישב 'בבא סאלי' בשקו ובתעניתו, בבכותו את מות הקדושים של אחיו הגדול. גם בחלוף תקופה ניכרת, עדיין נהג 'בבא סאלי' במנהגי אבלות, עד אותו מעשה שהיה:

באחת הלילות, ראה 'בבא סאלי' חלום נורא הוד. בחלומו, ראה את 'עטרת ראשנו' בדמותו המאירה, מוקף בצדיקי הדורות, ועומד בפתח בית מדרשו של זקנם, מן האביר יעקב 'זיע"א'.

והנה, פנה 'עטרת ראשנו' אל אחיו הצעיר ויאמר לו: "דע לך אחי, כי יש לי צער גדול מכך שאתה מוסיף להתאבל על פטירתתי... אינני יכול לפרט בפניך את מקומי הגבוה בגן עדן... ועל כן, אם ברצונך לגרום לי קורת רוח, הפסק להצטער ולקונן עלי!"

התעורר 'בבא סאלי', וזכר את דבר החלום לפרטי פרטיו. בבוקר, לאחר תפילת שחרית, קיבץ 'בבא סאלי' שלושה חכמים מחכמי תאפיללת, בפניהם ערך "התרת נדרים" והתיר את כל מנהגי האבלות שנהג עד היום.

ועד שנתו האחרונה, היה עורך ה'בבא סאלי' הילולא גדולה ביום הסתלקותו של 'עטרת ראשנו', י"ד בכסלו, מספר סיפורים מחייו מלאי ההוד ומתאר את הנהגותיו הקדושות.

שני קברים בלי לוויה

מיד אחרי הריגתו של 'עטרת ראשנו', הוציאו הרשעים פקודה מפורשת, האוסרת לבכות ולקונן על מותו של הצדיק. מי שיימצא בוכה ומקונן - הזהירו השלטונות - יוצא אף הוא להורג...

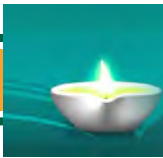
עם צאת השבת, באו ראשי הקהילה למפקדי צבאו של מולאי מוחמד ימח שמו, בבקשה שיתירו להביא את גופו הטהור של 'עטרת ראשנו' לקבורת ישראל.

המפקדים האכזרים, השיבו בלעג, כי רבם של היהודים כלל לא נהרג, אלא עלה בסערה השמימה... רק אחרי שקיבלו שוחד רב, נאותו המפקדים להתיר את קבורתו של 'עטרת ראשנו', וגם זאת בתנאי מפורש שלא יערכו לו הלוויה גדולה כראוי.

בדיון חשאי, שנערך בין אנשי החברה קדישא' עם רבני המשפחה, הוחלט להתחכם ולכרות שני קברים... אחד עבור 'עטרת ראשנו', וקבר נוסף שישאר ריק, בכדי להטעות את הרשעים... מעל הקבר הריק, הקימו מצבה גדולה ומפוארת...

הרעיון היה מעולה. לאחר תקופה קצרה, הסירו הרשעים את המצבה המפוארת, וחפרו בקברו של 'עטרת ראשנו'. לתדהמתם הרבה, מצאו את הקבר ריק...

הגה"צ רבי שמחה בונים סופר זי"ע

בעל שבט סופר
ט"ו כסלו תרס"ז

וברש"י, ומדרש אגדה ויזרח לו, לצרכו, לרפאות את צלעתו, ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו.

רמז נפלא נתן השבט סופר (עפ"י דברי זקנו הרה"ק החתם סופר זי"ע בספרו תורת משה פר' ויצא בשם רבו הרה"ק רבי נתן אדלר זי"ע) להטיף טללי תחיה וחיוזוק לכל אלו שגראה להם כי שקעה עליהם חמה שלא בעונתה... כדאמרי אינשי – היו זמנים טובים, אבל היום... כל מצבם ומעמדם חושך ואפילה, ואינם רואים כל אור בחייהם, ילמדו ממעשי אבות

- כי גם כאן שקעה החמה על יעקב אבינו באמצע היום, והיה נראה שהפסיד ב' שעות מאור היום, אבל לפי האמת אותה שמש ששקעה וחדלה מהאיר על הארץ הייתה בוקעת ועולה לו כש'ותקע כף ירכו' - כשהוא בעצמו היה צריך לה לסוף כ"ב שנה, כשהיה צולע על ירכו והקדימה רפואתו בב' שעות, והרי שכבר שנים רבות קודם צליעתו כבר הוכנה רפואה למכתו, נמצא שמה שגראה כרעתו היה בעצם לטובתו ולעזרתו, ובאמת כל הקשיים הם הם 'זריחה' עבורו.

(באר הפרשה)

הגאון בעל שבט סופר זצ"ל נולד ביום כ"ה כסלו בשנת תר"ג לפ"ק לאביו הגאון הגדול למרן הכתב סופר זצ"ל בן מרנא רבינו בעל החתם סופר זצ"ל.

בשנת תרל"ב לפ"ק מילא את מקומו של אביו הכת"ס זצ"ל כאב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג המעטיירה, ויצא שמו לתהילה בקרב הארץ כאחד מיחידיו גדולי הדור גאון גדול וחרף עצום והרביץ תורה והעמיד תלמידים לאלפים, וביניהם רבנים גאוני וגדולים מובהקים, והי רב רבנן גאון הגאוני ראש המדברים ומנהיג המדינה לוחם אמיץ נגד פושעי עמינו ומעמודי התווך של יהדות החרדית האורתודוקסית בארץ הונגריה.

נפטר ט"ו כסלו שנת תרס"ז לפ"ק ונדפס ממנו ספרו שבט סופר שו"ת על ד' חלקי השו"ע.

כל הקשיים לאדם הם 'זריחה' עבורו

ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו (לב), (לב).

הגה"צ רבי יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל

ה"סבא מנובהרדוק"
י"ז כסלו תר"פ

הגה"צ ר' ישראל סלנטר עזב את כל עיסוקיו והתמסר כולו ללימוד המוסר בהדרכת רבו החדש. הוא הצטרף לכולל שהקים בעיר קובנה, וניצל את הזמן בלימוד ללא הפסקה. במשך שנה ותשעה חודשים הסתגר בבית בעיירה סלובודקה ליטא ולא הניח לאיש להיכנס אליו, כעבור תקופה זו נפגש עם "הסבא מקלם", אשר שכנע אותו שכיום אסור להסתגר לבד ולהתפתח, אלא הייבים להשפיע על העולם. על כן החל לערוך מסע בקהילות היהודיות הגדולות, הקים בתי

רבינו יוסף יוזל הורוביץ הידוע כ"סבא מנובהרדוק" זצ"ל, נולד בשנת תר"י בפלונגיאן שבליטא. כבר בצעירותו ניתן היה לראות, כי היו בו כישירונויות מיוחדים. בגיל ט"ז שנה מינהו אביו למגיד שיעור שלמדו בביה"מ בעיירה. בגיל ח"י התארס עם בת עיירת שוויקשנה אולם לאחר האירוסין נפטר ל"ע חותנו ורבינו נאלץ לקחת על שכמו את פרנסת כל משפחת חותנו. בתחילה התעסק במסחר והיה נוסע לרגל עיסוקיו לעיר קליפדה ממל. שם בעקבות פגישה עם

הבטחון, עד שהוא מצא לראוי לכנות את עצמו בתור שכזה. הוא לקח לו לפסבדונים (לשם עט) את התואר 'בעל בטחון' והיה רגיל לחתום בשם: ב"ב, ראשי התיבות: בעל בטחון... כמופת לבטחוננו שמר באוצרו, במשך עשרות שנים, נר אשר הזדמן לו במקרה מופלא, ומעשה שהיה כך היה:

בימי שבתו בפרישות בעיר זושן, אזלו לו באחד הלילות כל נרותיו והוא נשאר בחושך. ר' יוזל לא התייאש, ולמרות השעה המאוחרת יצא באישון לילה אל היער לחפש אור. והנה נתקל פתאום באדם שבא כנגדו ונר בידו. האיש הלז נעתר מיד לבקשתו ומסר לו את נרו. המקרה הזה שימש לר' יוזל לאות עד כמה צריכה להגיע מדת בטחוננו של האדם, והוא השאיר אצלו שיירי אותו נר למשמרת. הנר הזה היה שמור אצלו במשך עשרים ושנים עד שנפלה דליקה בנובהרדוק, והוא נשרף ביחד עם כל חפצי ביתו. כשאנשי ביתו הצטערו על אבידת הנר, גער בהם ר' יוזל ואמר שאין צורך בהוכחות על בטחון.

'תנועת המוסר' (חלק ד פרק כג)

מדרש ללימוד גמרא עם מוסר בהתאם לשיטתו בסיוע קרן הנדיב ר' עובדיה לחמן מברלין.

בשנת תרנ"ו החליט שכדי להשפיע על בני דורו יש לפתוח ישיבה, שתהיה מרכז רוחני לפעילותו להפצת המוסר לבני העם. המטרה המרכזית שהגדיר לעצמו היא: 'להחדיר בליבות הכל, שידע האדם מהי חובתו בעולמו'. מיקום הישיבה נבחר בעיר נובהרדוק, ועל שמה הישיבה נקראה.

בעת מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ו עבר יחד עם הישיבה לעיר הומל, שהייתה רחוקה יותר משדה הקרב.

בשנת תר"פ עבר עם חלק מתלמידיו לקייב לחזק את הפליטים שנמצאו שם. התנאים הסניטריים היו קשים ורבים נספו במגפה. רבינו ניסה לסייע לחולים, אך נדבק בעצמו והשיב את נשמתו ליוצרה.

נפטר ב-1902 כסליו תר"פ בקייב שבאוקראינה. לאחר כ-50 שנה הועלו עצמותיו והוא נטמן בהר המנוחות בירושלים.

נר ביער באישון לילה

"אחד מיסודות החזקים ביותר באישיותו של ר' יוזל היתה מדת

הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע ח"י כסלו תקע"ב

יותר מהקוזקים עם חניתותיהם

פעם אחת דיבר רבינו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע א הרבה בגודל ערכו של הרבי ר' ברוך זי"ע א ממעזיבוז. ואמר, שהיה איש פחדן מאוד מפני איזה גוי או גבר אלים, וכשראה איש צבא מן חיל הקאזאקין רוכב על סוסו היה נס מפניו להחבא חדר בחדר, ולפעמים טמן את עצמו במרתף וכדומה. והיה הרבי ר' ברוך אומר, כי עם כל זאת הנהו ירא ומתפחד מן ספק ספיקא של איסור דרבנן הרבה יותר ממה שהוא מתפחד מן קאזאק וחנית בידו.

(ספיר ויהלום פר' קדושים ע"ט תשפ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מין הבעש"ט אמר עליו שהוא ילד פלא

הרה"ק רבי ר' ברוכל היה איש קדוש ונפלא מאד. כאשר נולד לאמו הרבנית אדל בת הבעש"ט הק', אמר עליו זקינו הבעש"ט הק': דאס קינד איז א פלא, דאס קינד אז א חידוש. [וכן אמר עליו גם המגיד הק' ממעזריטש זי"ע ועוד צדיקים] והיה חביב מאד בעיני זקינו הבעש"ט, ובעודו ילד כבן שבע שנים נסתלק הבעש"ט הק', אבל היה מתגלה אליו גם מעולם האמת, והראה לו חביבות יתירה. (מפיהם ומפי כתבם, בשם כ"ק אדמו"ר מטאהש זצ"ל)

הרה"ק רבי ברוך נולד בשנת תקי"ג לאביו רבי יחיאל מיכל אשכנזי שהיה חתנו של אור ישראל הבעל שם טוב זי"ע א. בילדותו זכה לקידבה יתרה מאת זקנו הקדוש שהפליג בשבחו ובגדלותו, ואף היה ישן עמו בחדרו.

בגיל צעיר התייתם מאביו, ונשלח על ידי אמו להתחנך לאורו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ. בהמשך הסתופף גם בצלם של גדולי תלמידי זקנו הקדוש, הרה"ק רבי דב בער ממזריטש והתולדות יעקב יוסף, שנהגו בו כבוד רב. כן דבק בכל נימי נפשו ברבו הרה"ק רבי מענדל מוויטעבסק.

בהגיעו לפרקו, שדכו מורו ורבו רבי פנחס מקוריץ עם בת מקורבו רבי טוביה קצקש

זצ"ל מאוסטרהא, אחרי כן התגורר באוסטרהא סמוך למגורי חותנו. בזווג שני היה חתן שאר בשרו רבי אהרן מטיטוב, בן רבי צבי בנו של הבעל שם טוב הקדוש.

עם עלייתו של רבו רבי מענדל מוויטעבסק לארץ הקדש בשנת תקל"ח, והוא כבן עשרים וחמש שנים, החל להנהיג את קהל עדתו, בתחלה התיישב בטולטשין בה נהג נשיאותו ברמה.

בשנת תק"ס עבר למעזיבוז עיר מולדתו, בה חי שנים עשרה שנה עד שנת תקע"ב, כמספר השנים שהתגורר בה לפניו אחיו, בעל הדגל מחנה אפרים זי"ע א.

הרה"ק הרבי רבי (דוב) בער זי"ע המגיד הגדול ממעזריטש י"ט כסלו תקל"ג

הביט בו המגיד זי"ע"א על כל גופו ואמר שאינו רואה בו שהוא בעל חטאים כמו שכתוב בפתקא, אבל אם הרה"ק רבי אהרן כתב את הפתקא הנ"ל, בודאי אמת הוא, רק על ידי הדרך שבא אלי היה לו תיקון קצת, כמו שכתוב (ויקרא יד ב-ג) 'זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והוא אל הפהן. ויצא הפהן אל מחוץ למחנה וראה הפהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', כלומר, שעל ידי ביאת האיש אל הכהן ועל ידי טוהר הדרך שבא אל הצדיק כבר נרפא הנגע, וד"ל.

רבינו נולד בשנת תס"ד לערך לאביו הרה"ק רבי אברהם זי"ע [שהמגיד אמר עליו שהיה מל"ו צדיקים]. מגזע היחס לרב האי גאון ולרבי יוחנן הסנדלר עד דוד המלך ע"ה.

למד תורה מפי רבי שלמה בער אבד"ק לוקאטש עיר מולדתו, ועבר ללבוב ללמוד בשיבתו הרמה של בעל הפני יהושע שהחשיבו כתלמיד חבר.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של רבי שלום שכנא מטורטשין שהעמיד שם לרשותו בית מיוחד ללמוד ולהתבודד בו באין מפריע, משם עבר לקאריץ ישוב שם על התורה ועבודת ה' מתוך הדחק,

עד שנתמנה שם למגיד מישורים, לאחר מכן היה למגיד מישורים בראוונא.

(קובץ אליהו מערכת הרה"ק מקארלין, אות קלב)

שבעים פנים לתורה

כאשר מסיים היה הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע"א להשמיע את דברי תורתו לפני עדת תלמידיו הקדושים, ויוצא מבית המדרש, מתחילים היו השומעים לחזור על דברי קודשו, בינם לבין עצמם, כדי לשנגם וכדי לרדת לעומקם. פעם אחת נתברר להם למרבה פליאתם כי אין שמועותיהם מכוונות, וכי כל אחד ואחד טוען כי שמע את דברי המגיד אחרת מכפי ששמעם חברו. היה הוויכוח נטוש בינותם שעה ארוכה. זה טוען בכה וזה טוען בכה, ולכלל הכרעה לא באו.

הואיל וכך נימנו וגמרו לכנוס אל הקודש פנימה ולשאול מפי המגיד בעצמו עם מי הצדק ושמועתו של מי מהם מכוונת. לאחר שהאזין המגיד לכל הגירסאות השונות שנישנו בדבריו, נענה והשיב: תדעו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ומדי אומרי את הדברים נגלו לי אכן מלעילא כל הכוונות הללו כולן, אלא שכל אחד ואחד מכם השיג את עומק הדברים כפי שורש נשמתו ומצד השתייכותו שלו ליסוד הענין.

(ספיר ויהלום פר' בהעלותך תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

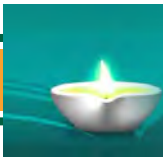
כשזרח אורו של הבעש"ט הק' נסע אליו לעמוד על טיבו והיה לתלמידו המובהק. עם פטירת הבעש"ט הק' לחיי עולם נטלה שכינה מקלה ותרמילה ועקרה ממעזיבו למעזריטש, כך אמר בעל התולדות יעקב יוסף מפולנאי לאחר ששהה שבת אחת במחיצת קדשו של רבינו ולשם נאספו עדרי הקודש תלמידי הבעש"ט הק' ותלמידיהם.

במשך י"ב שנים להטה אש שלהבת הקודש במעזריטש עד שעלה ונתעלה לגזי מרומים, בדבריו האחרונים "חיזקו ואימצו והתחברו יחדיו ובכה זה תתגברו על הכל, והרמו לכך" והוא באחד ומי ישיבנו" ומנו"כ בהאניפולי אליה עבר חודשים ספורים קודם הסתלקותו. דברי תורתו נאספו בספה"ק "מגיד דבריו ליעקב", "אור תורה", "אור אמת", "תורת המגיד", ועוד.

ע"י הבטה בצדיק הדור מתרפא

הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע"א שלח איש אחד להרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע"א עם פתקא וכתוב שם: המוסר כתב זה, מכף רגלו ועד ראשו אין בו מתום, וצריך תיקון.

הרה"ק רבי משולם פייבוש העליר מזבאריז זי"ע

בעל "יושר דברי אמת"
כ' כסלו תקנ"ב

לבי לבעור בחשקות גדול, יותר מהחשק ללבוש התפילין בבוקר לתפילת שחרית, תיכף שמטתי ידי ולא לקחתים. אמרתי בוודאי דברים בגו, כי זה דבר שאינו נכון - לתפילין בשחרית צריך להיות החשק יותר מלתפילת מנחה, ובודאי התגנב היצר בזה".

(ספר 'קבוצת יעקב', פרמישלא תרנ"ז, בקונטרס 'גדולים מעשה צדיקים' נט, ב)

גאונותו בכל חלקי התורה

לצד קדישתו ופרישותו של הרה"ק רבי משולם

פייביש מזבאריז זי"ע היה נודע בשעתו כגאון ובקי מופלג, לדאבוננו לא נשאר הרבה מחידושויו ופסקיו בהלכה, כי אם המעט אשר תלמידים מביאים בשמו מתוך הערכה וחרדת קודש.

במיוחד איתבדרי שמעתתיה בענין כתיבת סת"ם שעל קדושת אותיותיה הוא הרחיב הדיבור (ראה יושר דברי אמת אות לו: "יש טעם לכתיבת ספר תורה ותפילין ומזוזות בקדושה, על פי דת תורתנו הקדושה בכונה נכונה, כדי שישירה הרוחניות על גופי האותיות הנכתבים"), ואף תיקן נוסח "לשם יחוד" לאמרה קודם עיבוד הקלף לכתיבת סת"ם, וקודם כתיבת ס"ת (מובא ב"קונטרס שמשון" שבסוף ספר יושר דברי אמת מהדור מונקאטש שנת דרך אמת עיי"ש באריכות).

רעו ועמיתו הרה"ק בעל הבאר מים חיים מביא בשמו בענין זה בלשון הערצה מופלגת (בענין כתיבת הנונין ההפוכין בס"ת בפרשת "ויהי בנסוע"): "וגם בזה שמעתי מפי איש אלקים בוצינא קדישא נר ישראל המפורסם המנוח מוהר"ר משולם פייבוש זלה"ה מגיד מישרים מזבאריז שהיה בקי בכל מקומות וחדרי מאמרי הפוסקים ושו"ת בענין זה (-בהלכות סת"ם) והראה לפני ראיות שאף זאת ראוי לבטל שלא יהיה שום יתור בתורה כמאמר הקרא 'לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו', כשם שהחסר הוא גרעון להתורה, כך היתר כנטול דמי, והוא גרעון להתורה הקדושה עכ"ד. (סידורו של שבת ח"ב דרוש ג מאמ"א או"ג).

גם הרה"ק בעל הדעת קדושים מבוטשאטש זי"ע מביא מה ששמע בשם הרב המפורסם בש"ט מו"ה פייביש ז"ל מ"כ בק"ק זבאריז יצ"ו שיש צד היתר לטלטל ספר תורה הקדושה על ידי שמהלכין עשורה אנשים עם הס"ת הקדושה, ומסיים: "כי על פי זה נחה דעתי במה שנוהגים פה לטלטל ס"ת הקדושה מביהמ"ד הק' למקום דירתי פה..." (אשל אברהם או"ח סי קלה סי"ד; וע"ע בענין זה ב"דעת תורה" למחרש"ם).

כן היה לו ברשותו ספר תורה מיוחד ונזכר כמה וכמה פעמים בספר "משנת אברהם" על הל' כתיבת סת"ם (נדפס זיטאמיר תרכ"ח) שאף מסתמך עליו רבות בדיני צורת האותיות. ומציין במקום אחד (סי' כד): "וכן ראיתי בספר תורה הקדושה של הרב הגאון איש אלקי המפורסם כקש"ת מוהר"ר משולם פייבוש ז"ל מק"ק זבאריז, והספר התורה הקדושה היא עתה אצל אדמו"ר הקדוש ברוזין.

(גל עלים לתרופה פר' תולדות תשנ"ח)

הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי העללער זי"ע נולד בעיר סניאטין שבחבל גאליציע לאביו הרה"ק רבי אהרן משה זצלה"ה שהיה מגיד מישרים בעירו הנ"ל. רבי אהרן משה היה מגזע היחס, ובנו של הרה"ק רבי מאיר אבד"ק בראדשין ישן שהיה מפורסם לקדוש עליון, אשר מרן הבעש"ט הק' זי"ע נסע אליו ביחוד כדי לקיים בו שימוש תלמיד חכם. עוד כותב רבינו בעצמו בהסכמתו על הספר זריזותא דאברהם שחיבר אחיו הרה"ק רבי אברהם נח מדאלינא זי"ע, שהם היו דור שישי בן אחר בן להגה"ק בעל תוספות יום טוב זי"ע.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי תושבי העיר קניהניטש שבגאליציע, ובהתגוררו שמה מצא את שאהבה נפשו חבורה של יראים ושלמים מבקשי ה', עמם נתקשר בקשר אמיץ וחזק. ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדיקת מרת יענטל ע"ה שהאריכה ימים אחריו והיתה מפורסמת בצדקותה, ורבים ושלמים היו באים אליה להתברך מפיה. ומקובל שגם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע בא לקבל ברכה הימנה.

את תורתו בנגלה קיבל רבינו מפי שאר בשרו הגאון האדיר רבי משה צבי העללער זצלה"ה אבד"ק באקשעוויץ, ובעמח"ס גאון צבי. לצד זאת עלה רבינו במעלת רמות בדרך החסידות, וכפי שנמצאנו למדים מפי כתבו בספרו הק' יושר דברי אמת, שקיבל תורה מפי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע, והרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע.

על גדולי תלמידיו נמנים הגה"ק רבי דוד שלמה מסאראקא בעל ערבי נחל ולבושי שרד זי"ע, (אשר מביא כמה פעמים מדברי רבו בעניני הלכה ואגדה), הרה"ק רבי יוסף דוד הכהן אבד"ק יאסי בעל דרכי אמונה זי"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום זי"ע, והרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים זי"ע שנחשב לו כתלמיד חבר.

רבינו נסתלק לגניז מדומים ביום ב' כסלו שנת תקנ"ה לפ"ק, ומנוחתו כבוד בעירו זבאריז.

והשאיר אחריו ברכה את ספרו הק' יושר דברי אמת, המכיל בתוכו שתי קונטרסים (השניה נקראה בשם דרך אמת) שקנה מקום בראש ספרי החסידות, ותעיד העובדא שנדפס במרוצת השנים המון פעמים בלמעלה משלשים מהדורות (גל שבת בשבתו).

חשק להתפלל מנחה בטלית ותפילין

שמע מפי קדשו, אמר: פעם אחת בא בלבי חשק גדול שאתפלל מנחה עם טלית ותפילין. ואתה ידעת כי איני חופז ומהיר לעשות מעשה עד כי אני בוחן אותו בשבע חקירות ובדיקות אולי מתגבר היצר בזה ליקח בזה חלק בראש. והמתנתי כמה זמן בישוב דעתי בזה, עד אשר נדמה לי כי חף אנכי משום פניה בזה. והכנתי את עצמי ללבוש התפילין. וכאשר רציתי ליקח התפילין ללבשם, התחיל

חביבין יסורים

את הכף, ועל ידי זה יצאתי זכאי. פתחו החבילה והיה בו יסורים מה שסבלתי במשך ימי חיי. הצצתי בתוך היסורים וראיתי ענין אחד של יסורים שזה הכריע כף הימין ועל ידו יצאתי זכאי, וזכיתי לגן עדן. וענין זה היה מה שבטח גם אתה זוכר, שאירע לפני איזה חדשים. שהיה מנהגי ביום חמישי בשבת לקנות קמח על שבת קודש. וכשהלכתי עם הקמח ירד גשם גדול ועז. ועמדתי תחת הגג להשמר מהגשם, אבל השק של קמח שהיה מנייד התלחלח והקמח נשפך ארצה. והיה לי צער גדול מזה והוכרתי ללקט מן הארץ שארית הקמח והנחתיו לתוך כנפי בגדי, ונתלכלכתי מאד. וכשבאתי לביתי פתחה אשתי בצעקות: למה לא מיהרתי ללכת לפני הגשם.

וגם כשעשו את החלות משארית הקמח, היה מעורב עם חצץ ואבק. והתלוננה אשתי מאד. וכן בשעת האכילה ויגרס בחצץ שיני. וכל אותו השבוע היה לי צער מעסק הלזה. והנה כל אותן היסורים הניחו על כף המאזנים והכריעו לטובתי לחזות בנועם ה' בין צדיקי עליון בגן עדן. ולכן תדע חבירי שכל מיני יסורים שסובלים בעולם הזה הכל בא בחשבון צדק למרק את העוונות ולהכריע הכף לזכות. ותדע מהיום והלאה להיות שמח ביסורים ולקבלם באהבה (דברי שלום עמוד תרי"א).

***

על הפסוק (בראשית לו כז): 'אלה בני אצור בלהן וזעון ועקן, מפרש רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: "ירמוז הכתוב על דרך אומרם ז"ל (ילקוט משלי ב), אמרה תורה מפני מה בני עניים, אמר לה הקב"ה 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא', פירוש, כי באמצעות יסוריהן בעולם הזה ירבה אוצרם בעולם הבא, והוא אומרו 'אלה בני אצור', פירוש, אותם שחפצים לאצור אוצר בטוב בנצחי צריכין בעולם הזה לסבול יסורים. בלהן וגו', ומודיע הכתוב כי היסורין הם עושים אוצרות מלאים כל טוב למעלה באמצעותם. וכיסורי רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי (ב"מ פד:) שהיה קורא אותם בואו אחי וגו', ומעתה מי האיש החפץ חיים העליונים ולאצור אוצרות הטוב ימאוס בעולם הזה ובתענוגיו, ויקבל עליו 'בלהן וזעון ועקן', תרגום צרה עקא, לטוב לו כל הימים ולמלאות אוצרותיו. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לפעמים הפליג הרה"ק רבי אברהם שלום מסטרופקוב זיע"א בשבח היסורים שממדין. ופעם התאונן לפניו חסיד אחד על כמה מקרים לא טובים רחמנא ליצלן. וסיפר לו רבינו, שהיו פעם שני חברים, ואחד מהם נחלה רח"ל, וחבירו שימשו בעת חליו במסירות גדולה. וקודם פטירתו ביקש ממנו בהבטחת תקיעת כף שיתגלה לו אחר כך להגיד לו מקרהו בעולם העליון. ולאחר זמן נתגלה לו בחלום והתנצל לפניו שמושבע ועומד שלא לגלות כלום, כי אם דבר אחד יכול לומר לו בבירור, שידע שהכל נכתב למעלה, הן דבר גדול והן דבר קטן אין נעלם. ולדוגמא אמר לו, שפעם הלכו בחוצות בשלג רוח וקור גדול והרוח השליך כובעו למרחוק, גם זה נכתב למעלה. והנה החסיד הבין כוונת הדברים, שהכל בהשגחה ובחשבון, ונגרע מזה. ואחר כך גם הוטב לו.

בהזדמנות נוספת כשבא פעם לניחום אבלים, סיפר הרה"ק עובדא כזו ביתר אריכות. שפעם אחת היו שני תלמידי חכמים יראי ה' אוהבים נאמנים זה לזה, והיו לומדים תמיד יחד בהתמדה, ונתקשרו באהבה אמיתית, עד שנתנו תקיעת כף זה לזה שמי מהם שיעדר תחילה וישבוק חיים לכל חי יבוא מעולם העליון להודיע לחבירו בחלום מה נעשה בדינו ומכל מהות מצבו שם. והנה עברו ימים ושנים, ונעדר אחד מהם רחמנא ליצלן.

וליום השלישים בא בחלום לחבירו, ואמר לו: ראשית דבר תדע, ששם בעולם האמת מי שכבר זכה להגיע לשם אין רוצים לבוא לזה העולם המלא שקרים, כי אין יכולים לסבול גודל השקר, והיה קשה לי מאד לבוא, אלא מפני התקיעת כף הוכרתי לבוא לקיים ההתחייבות שלי. ועתה אספר לך מה שעבר

עלי: הביאו אותי לפני בית דין של מעלה ויצא הכרוז בקול חזק ואמין שכל מי שיש לו ללמוד זכות או חוב על פלוני בן פלוני יבוא ויעיד. והתחילו לבוא מלאכים שונים. זה מניח על צד הימין ומכריז שמות המצוות, וזה מניח על צד השמאל ומכריז שמות העבירות. זה נמשך כך זמן רב עד שראו שכף המאזנים של צד שמאל מכריע. ואני הייתי רועד מאד מאד, כי היו שלוחים עומדים מוכן, אלו להוליך לגן עדן וגם חס ושלוש וכו'. ושוב יצא הכרוז בקול גדול: כל מי שיש לו איזה זכות יבוא וילמד זכות. פתאום ראיתי מלאך אחד בא מרחוק וחבילה גדולה על כתפו, ובא והניחו על כף המאזנים בצד הימני והכריע

וכל אותו השבוע היה לי צער מעסק הלזה. והנה כל אותן היסורים הניחו על כף המאזנים והכריעו לטובתי לחזות בנועם ה' בין צדיקי עליון בגן עדן. ולכן תדע חבירי שכל מיני יסורים שסובלים בעולם הזה הכל בא בחשבון צדק למרק את העוונות ולהכריע הכף לזכות. ותדע מהיום והלאה להיות שמח ביסורים ולקבלם באהבה

מילין קידין וחיידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִוְרֵי־יִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

ג' לשונות חיבה להורות גודל חיבת הבורא לעם ישראל

כסא הכבוד, הכיצד.

אולם האמת תורה דרכה, כי לשם כך נבראו כל ענייני עולם הזה כדי ללמוד מהם לאהבת בוראנו ויוצרנו, וכדכתב **במאור עינים** (ואתחנן ד"ה ואהבת) ובדרך דומה שנינו עוד במשנת תלמידי הבעש"ט ע"ה, וזה לשונו: אבל הענין הוא, שה' יתברך ציוה לאהוב אותו יתברך, ואיך אפשר לאהוב דבר שלא נודע מהותו וכו'. והוא שה' יתברך ברא בעולם משל שממנו נוכל להבין הנמשל, דהיינו כל התענוגים שבעולם כמו אכילה ושתיה וכו', שיביין מפני מה אני אוהב אותו דבר, הלא הוא רק אהבה נפולה מעולם אהבה כנזכר אצלנו כמה פעמים, ועל אחת כמה וכמה שיש לי לאהוב הבורא ברוך הוא שהוא מקור כל התענוגים.

ובבחינת 'מאויבי תחכמני מצוותיך' יש לנו ללמוד משכם בן חמור, אדם פושע ורשע וכשהוא בא לדבר על דברים גשמיים מה הוא אומר, בתחילה 'ותדבק נפשו', אחר כך 'שכם בני חשקה נפשו', ואחר כך 'כי חפץ בבת יעקב' - הרי לנו דביקות, חשק וחפץ. ראו מה עשה בשביל עבירה, בלי שום הכנה, דבקה נפשו, חשק, וחפץ. שעשה ממש במסירות נפש בשביל דברים כאלה, בשביל דברים של עבירה.

הלימוד מהיצר הרע לאהבת ה'

ועל זה אמר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בקדושת לוי (נח ד"ה שמטבילין): וזה הוא עיקר תכלית כל הנבראים, רק לעבוד הבורא ברוך הוא ולעשות תענוג להבורא, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ו מ"י) כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא אלא לכבודו, לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא. וזה פירוש הכתוב 'מאויבי תחכמני מצוותיך כי לעולם היא לי'. וכו' כמו מן אויבי, מאויב שלי, דהיינו יצר הרע, 'תחכמני מצוותיך' רצה לומר היצר הרע מפתה אותי לתאוות גשמי, דהיינו תאוות אשה או שאר

ותדבק נפשו בדינה בת יעקב וגו' (לד ג). שכם בני חשק ה נפשו בבתכם וגו' (שם פסוק ח). ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב וגו' (שם פסוק ט). דרשו רבותינו ז"ל במדרש (ב"ר פ ז): ריש לקיש אמר, בג' לשונות של חיבה חיבב הקב"ה את ישראל, בדביקה בחשיקה ובחפיצה. בדביקה - 'ואתם הדבקים' (דברים ד ד), בחשיקה - 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' (שם ז ז), ובחפיצה - 'ואשרו אתכם כל הגוים [כי תהיו אתם ארץ חפץ]' וגו' (מלאכי ג יב), ואנו למדים אותה מפרשה של רשע הזה.

באריכות ובפרוטרוט התבארו דברי מדרש אלו **בראשית חכמה** (שער האהבה פ"ג), ושם ביאר כי שלוש לשונות החיבה מיוחדים ורומזים לשלושה הכוחות שבנו - נפש רוח ונשמה. המדרגה הראשונה היא הדביקות שכנגד הנפש, והחשק למעלה מן הדביקות כנגד הרוח, והחפץ למעלה מכולם כנגד הנשמה, כי החפץ מורה על רצון חזק שאין למעלה ממנו, שיהיה כל חפץ ורצון האדם וכל מגמת פניו מיוחד לאותו הדבר שחפץ בו.

ומפרשה של אותו רשע אנו למדים זאת, כדרך שכתוב אצל שכם בן חמור 'ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב', כי לרוב חשקו ואהבתו את דינה בת יעקב, לא היה שום דבר שימנע אותו מלהשלים חפצו ותאוותו. וכל זה הינו רק מעין משל לחוזק האהבה שאוהב הקב"ה את עמו ישראל.

עם ישראל לומד משכם מהי הדרך להגיע

לדבקות באבינו שבשמים

וכמו אהבת ה' לעמו כן בני ישראל הרוצים לידבק באלקים חיים, למדים זאת מפרשתו של רשע שכם בן חמור, כמובא בספרן של צדיקים שיש ללמוד מחשק ותאוה שיש לנו לתאוות עולם הזה ותענוגיו, וכי מהיכן בא לנו נשמת אלוה ממעל, נשמות ישראל החצובות מתחת

מקומות, שכדי לבוא לדביקות בה, יתמלא לב האדם בחשיקה, חפיצה, נעימות, ידידות, חביבות, מתיקות, תאוה, שכל משאלותיו של אדם יהיו להשתוקק ולכסוף לתורה הקדושה ולהידבק בה' יתברך חי החיים, ומי יתן שיכנסו הדברים הקדושים לליבנו ויעשו פרי ושורש, ותבער אהבתו יתברך בליבנו בלי שום הפסק, אמן וכן יהי רצון.

תאוות גשמי, אזי מזה התאוה הגשמי, מיצר הרע, תחכמני מצותיך, אזי לבי בוער להיות עובד את ה'. 'כי לעולם היא לי, רצה לומר תאוות גשמי הוא דבר נפסד וכלה, לא כן כשאהיה עובד הבורא זה הוא לי 'לעולם', כי אני מדבק עצמי בבורא שהוא חי וקים לעולם. עכל"ק.
זו אפוא הדרך שממנה יבוא האדם להיות קרוב לבוראו באהבה, והרי כך האור החיים הקדוש מתבטא בכמה וכמה

מִלְתָּא דְפְלִיָאָה

עיקר השכר אינו על קיום המצוה אלא על התגברותו במלחמת יצרו

וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לֹו וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע פֶּה יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וְגו' (לב כו-כז). יש להקדים ולבאר, דהנה עיקר שכר האדם לעתיד לבוא אינו על קיום מצוות עשה, אלא על ההתגברות כנגד היצר הרע המסית את האדם לחטוא, כי באמת מן היושר והראוי שיעבוד האדם את בוראו שהיטיב עמו מיום היוולדו, וכמה שיוסיף לקיים מצוות ה' לא יהיה בכך משום תשלום אפילו על אחת מכל טובות ה' עמו, וכמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ח) 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת'.
אבל מלחמת האדם עם היצר הרע בכל עת ורגע, אשר כל יצר מחשבותיו רק רע כל היום, והאדם עומד כנגדו בתחבולות מלחמה להישמר מכל מיני ניסיונות ומכשולים, היא הנחשבת כעינוי וסיגוף גדול, ומחמת כן יחשוב לו הקב"ה כל התגברות על היצר כאילו עשה מצוה בפועל, כמו שאמרו (מכות כג): 'כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה', ובזכות כל התגברות על היצר זוכה להמשיך עליו קדושה כאילו קיים מצוה בפועל, ועל כך הוא עיקר קבלת שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא.

בריאת היצר הרע כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא

והרי כל סיבת בריאת האדם בעולם הזה היא כדי שיוכל לקבל שכרו בלי בושת פנים, ולפיכך ירדה הנשמה לעולם השפל כדי שתזכה בכוח מעשיה ולא בבחינת מתנה, ומטעם זה ניתן יצר הרע באדם כדי שיהיה ראוי לקבלת שכר טוב לעתיד, וקיום מצוות עשה לבדם אין בהם כל כך התגברות על היצר, ולכן השכר עבורם יש בו קצת בחינת מתנה לאדם, ודוקא ההתגברות על היצר הרע המסית את האדם למלאות תאוותיו האסורות, הוא המזכה את האדם בשכר האמיתי על שעומד בניסיון כנגד טבעו.

תכלית היצר הרע כדי שיתגבר עליו האדם

נמצא אם כן, שגם היצר הטוב וגם היצר הרע שניהם מלאכים שנשלחו לאדם כדי לסייע אותו בעבודת בוראו, היצר הטוב שליחותו לקרב את האדם לקיום המצוות, והיצר הרע שליחותו להסית את האדם לרע כדי שיתגבר עליו האדם ויזכה לשכר טוב לעתיד לבוא, כמו שדרשו חז"ל (ב"ר יד ד) על הפסוק (בראשית ב ז) 'וייצר ה' אלהים את האדם', ו'וייצר' בשני יודי"ן, רמז על שני יצרים שבאדם, ועל ידי שניהם מגיע האדם לידי שלמות, ועל ידי שמתגבר האדם ואינו הולך בעצת יצרו בזה נשלם רצון כוונת הבריאה, וכמו שהמשילו בזוהר הקדוש את ענין בריאת היצר באדם לניסיון שנשלח על ידי המלך כדי לנסות להחטיא את בנו, וכיון שמתגבר הבן ועומד בניסיון מוסיף המלך עוד לאהוב אותו ומרבה את שכרו.

תיקון היצר על ידי התגברות האדם

ואדרבה בכך שגובר האדם על יצרו הוא מגביה ומרומם את היצר הרע ומשיבו אל הקדושה, ועל ידי כן זוכה היצר הרע להתעלות ולומר שירה לבוראו, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שבשעה שהתגבר על שרו של עשיו ביקש אותו המלאך לומר שירה לפני הקב"ה, כי מיום שנברא העולם לא היה מי שהתגבר על היצר הרע בשלמות כיעקב אבינו, וכיון שכן לא השלים עדיין היצר את שליחותו שהיא לגרום לאדם להתגבר עליו בלב שלם, ורק אחרי שהתגבר עליו יעקב אבינו נשלם תיקונו של המלאך והיה ראוי לומר שירה לפניו יתברך.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התחכמות היצר להכשילו האדם

לתלמיד חכם, ופעמים שנדמה היצר כאבן ופעמים נדמה כברזל, ובכח התורה אפשר תמיד להתגבר ולהכניעו, ובין אם הוא נדמה כעם הארץ ובין אם הוא נדמה כתלמיד חכם, מכל מקום הוא נימוח כאבן ומתפוצץ כברזל, והכל בכח התורה שנמשלה למים ולאש, והמים ממיסים את האבן והאש מפוצצת הברזל, ובזה אפשר לעמוד כנגדו ולהתגבר עליו.

התגברות היצר על הצדיקים

ולכל אחד מגיע היצר כפי מה שהוא, וכמו שמצינו (סוכה נב.) שלעתיד לבוא נדמה היצר לצדיקים כהר גבוה ולרשעים כחוט השערה, רמז לכך שלצדיקים נדמה היצר הרע באופן אחר מאשר לרשעים, כי את הרשעים יותר קל לשכנע אותם לילך בשרירות לבם ולעשות הרע בעיני ה', אבל הצדיקים נצרך היצר להתחכם כנגדם כיון שאינם חפצים לעבור על פי ה', והוא מנסה להטעות אותם כאילו יש דבר מצוה בדבריו, וכפי מעלת הצדיק כך מתגבר היצר להתחכם כנגד, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו (שם).

וכמו שלפעמים מטעה היצר לחשוב כי טוב הוא שיחטא האדם מעט כדי שיזכה על ידי כך למעלת התשובה, וכמו שאמר יוסף הצדיק לאשת פוטיפר (בראשית לט ט) 'ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים', כלומר שאינו נצרך לבוא לחטא חמור כזה כדי לזכות למעלת בעל תשובה, כי גם בלאו הכי 'וחטאתי לאלהים' זה מכבר, וממילא כבר נאלץ לשוב בתשובה על חטאים אחרים, ואיך יוסיף להמרות פי ה' עוד הפעם.

היצר חייב על שמטעה האדם ומרמה אותו וכך היה הבעל שם טוב הקדוש מבאר את דברי הגמרא (שבת עה.) בענין השוחט בשבת, ונחלקו

וַיִּוְתָר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר (לב כה). בגמרא (חולין צא.) נחלקו, יש אומרים כנכרי נגלה לו ויש אומרים כתלמיד חכם נגלה לו. וכיון שידענו כי מלחמה זו הייתה עם שרו של עשו, הוא ס"מ, הוא שטן הוא יצר הרע, יש לנו לעמוד בזה, מה באו חז"ל ללמדנו אם כגוי נדמה לו או כתלמיד חכם.

דהנה, היצר הרע מתחכם ובא על האדם בכמה אופנים שונים, לעתים בא היצר בגלוי ומסית את האדם לעבור עבירה ביודעין, ולפעמים מעמיד היצר פנים כאילו הוא משכנע לדבר מצוה, ובעוד שהנסיון הראשון הוא ברור לעין, ואין צריך אלא להתגבר על היצר ולעמוד איתן על המשמר שלא להיגרר אחריו, הרי שבדרך השניה הניסיון גדול עוד יותר, כי האדם אינו יודע בבירור מהי חובתו ומה מוטל עליו לעשות, כי היצר מתחכם עליו בערמה ומהפך לו את העבירה למצוה, ונצרך לתוספת התחזקות להבדיל בין חושך לאור ובין רע לטוב.

פעמים נדמה כנכרי ופעמים כתלמיד לחכם

הוא הדבר שמצינו בגמרא, כנכרי נגלה לו או כתלמיד חכם נגלה לו. שכך מבאר הרה"ק בעל אבני נזר ע"ה שהיצר נוהג עם האדם בשתי דרכים אלו, לפעמים הוא נגלה אליו כמו גוי רשע ומפתה אותו לעבור עבירה שהיא ברורה לו לאיסור, ונדרש ממנו להתגבר על יצרו ולעמוד בניסיון, אבל יש עוד אופן של ניסיון שהיצר נדמה כאילו הוא תלמיד חכם ומטעה את האדם לומר על רע שהוא טוב ועל עבירה שהיא מצוה, ונצרך לברר תחילה את האמת כדי שלא להיכשל ברשתו של היצר.

יצר של ברזל ויצר של אבן

ולפיכך נמשל היצר לאבן ולברזל, כי אבן הוא כנוי לעם הארץ הדומם כאבן וברזל הוא כינוי

להם עד שגרם מיתה להם ולכל יוצאי חלציהם.

וידוי על עבירות שאין מכירים בהם

ועל כגון זה מתוודים אנו ביום כיפור, 'על חטא שחטאנו לפניך ביודעין ובלא יודעין', 'ביודעין' - עבירות שנכשלנו בהם למרות שיודעים היינו את איסורם, 'ובלא יודעין' הם עבירות שהיצר מטעה אותנו לחשוב כאילו הן מצוות, ואין אנו יודעים את גודל חומרתם והאיסור שבהם. ועל כך ביקש יעקב ע"ה בתחילת הפרשה (לב יב) 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו' שלא יטענו היצר הרע לחשוב על עבירות כאילו הם מצוות, מיד היצר הרע - עשו, שמעמיד פנים כאילו הוא אחי ואוהבי.

התחדשות גזירותיו של היצר הרע

זה גם הרמז בלשון הכתוב (שמות א ח) 'ויקם מלך חדש על מצרים', ודרשו חז"ל (סוטה יא.) שהתחדשו גזירותיו, שהוא מרמה את האדם כאילו הוא מחדש מצוות חדשות, והאדם טועה לחשוב שכל עצותיו לטובה הן, ואדרבה זו היתה עצתו של פרעה הרשע להטעות את בני ישראל כדי להחטיאם, ובאופן זה אין כל כך תביעה על האדם, מאחר שטועה היה לומר שמצוה בידו ולא עבירה, ולפיכך עתיד להעניש את היצר הרע שהפריז על שליחותו.

היצר מסית את הצדיקים בדברים

נעלמים הנראים כמצוות

וביותר מתגבר היצר הרע להטעות בכך את הצדיקים, כי הם מתגברים על יצרם שלא לעבור את פי בוראם, ולכן מטעה אותם היצר לחשוב על דברי עבירה שהם מצוות, ודברים אלו הם נעלמים ונסתרים וקשה להבחין באיסורם, וכך פירש **הבעל שם טוב ע"ה** בדרך רמז את לשון המשנה 'קדשי קדשים שחיטתן בצפון', את הצדיקים וקדושי ה' זומם היצר הרע להכשילם בדברים צפונים ונעלמים, בעוד ש'קדשים קלים' שהם פשוטי העם 'שחיטתן בכל מקום', והיצר הרע מפתה אותם בכל מיני חטאים.

אמוראים אם חיובו הוא מדין צובע או מדין נטילת נשמה, והשוחט האמור כאן רמז ליצר הרע שהוא שוחט את בני האדם בכך שגורם להם לחטוא, ולכאורה צריך להבין מה חטאו ומה פשעו והרי הוא מבצע את שליחותו, כי לכך נוצר להסית את האדם ולפתות אותו לחטא כדי שיזכה בו האדם לשכר טוב על התגברותו.

על כך מסבירה הגמרא שיש שני מיני דרכים של פיתוי היצר, יש יצר הנוטל את נשמת האדם בכך שהוא מפתה אותו לעבור עבירה ביודעין, ויש יצר קשה ממנו הצובע את האיסור כאילו הוא מצוה, ומטעה את האדם לחשוב על עבירה שהיא מצוה, ובאופן זה קשה מאוד לעמוד על האמת ולהינצל ממנו, ומכיון שכן לעתיד לבוא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים (סוכה נב.).

התגברות היצר לרמות את אדם וחווה

זו היא דרכו של היצר הרע להתחכם על האדם בכל מיני התחכמויות כתלמיד חכם ויודע הלכה, וכך היה גם בחטא אדם הראשון כאשר התחיל היצר לפתות את חווה בדרך עקלתון, והרי הם לא נצטוו אלא אכילה מעץ הדעת, ואילו היצר הרע התחכם לפתוח עמם בדברים על הנגיעה, ואחר שגרם לחווה לגעת בעץ המשיך לפתותה גם לאכול ממנו, וכל זה עשה בדרך ערמה והתחכמות ועל זה נאמר 'והנחש היה ערום'. וכך אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) בטעם שהנחש מצוי בין הגדרות כיון שהוא פרץ גדרו של עולם, והסביר **רבי יצחק פרחי ע"ה** שבודאי אדם וחווה רצו לשמור את מצות ה', אבל הנחש התחכם עליהם והכשיל אותם תחילה בענין הגדרים וסייגים שראוי לכל ירא שמים לדור עצמו מן החטא, ובודאי הם התכוונו לשם שמים לגדור עצמם גם מן הנגיעה בעץ, והיצר הטעה אותם והכשילם תחילה בענין הגדר וגרם לנגוע בעץ, וכך היה לו בניקל להמשיך ולהכשיל אותם גם בעצם העוון של אכילת הפירות, והכל עשה ברוב ערמה והתחכמות וכתלמיד חכם נדמה

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

דרכי מלחמת היצר מיעקב אבינו ע"ה

מלחמת שרו של עשו - מלחמת היצר בכל
איש מישראל

וַיִּוְתַר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֵלוֹת הַשָּׁחַר (לב כה). בפסוקים אלו רמוזים דרכי התגברות היצר על איש ישראל, שכן שרו של עשו הנלחם עמו הינו הס"מ המסמא ומטעה את הבריות, ומאחר שהיה יעקב אבינו ע"ה כולל כל הדורות שאחריו נתאמץ ביותר להפילו 'ויאבק איש עמו'. וכך כתב בכלי יקר לבאר מלחמתו של יעקב עם שרו של עשו: שהסכימו רוב המפרשים שמלאך זה הוא סמא"ל שרו של עשו הנקרא סמא"ל עשו, כי כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם ולהכותו בעירורן ולעשותו סומא מעין השכלי, עד אשר לא יוכל הרואה לראות במראות האמת לבוא ולראות פני ה' ולבוא בסוד ה' ליראיו בסתרי התורה, כי הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע (ב"ב טז). וכו'. וזה 'סמא"ל' שותפו מעוור עין השכלי, שלא יראה במראות האל וזהו 'סמא"ל' מלה מורכבת.

אם כן מן הכא אוליפנא רזא דחכמתא להאיר דרכי חיים ולהסיר מעקשות לב אבן, ומכאן נשכיל לקח הכיצד נצלח במלחמה זו שבכל אחד מישראל ולהחלישו בכח יעקב אבינו ע"ה שהתגבר נגדו והחלישו בעבור זרעו אחריו - בני ישראל.

לא יהיה לך אלהים אחרים - שבעת תפילתך לפני תיחד עבודתך

יסוד גדול הנדרש לשלימות עבודת האדם לבוראו הוא, שצריך מאוד להיזהר בעת קיום המצוות שתהיה מחשבתו מיוחדת לעבודת הבורא, ולא שתתערב בליבו כוונה אחרת זולת לעשות נחת רוח לבוראו. בזה יקיים 'בכל דרכיך דעהו' (משלי ג ו), שבכל דרכי האדם תהיה כוונתו רק לידיעת ה' ולא שום פניה זרה, וכן

בעומדו לפני ה' בתפילה לא תהיה לו אלהות ומרות אחרת, ולא יירא ולא יפחד משום בריה כי אם מאלקיו אשר לפניו הוא מתפלל, וכמו שכתב בנועם מגדים (כי תבוא ד"ה את ה' האמרת) בשם אביו ז"ל, כי המתפלל הוא כעומד לפני ה' ושכינה כנגדו, על כן לא יהיה לך אלהים אחרים על פני' בעודך מתפלל לפני, ואם תהיה כוונתו לשם אדם הרואהו הרי זה כקונה אדון לעצמו, וכאילו עובד ומתפלל לאותו אדם.

יחוד העבודה לשם ה' מקרב את הגאולה

וכן קירוב הגאולה תלוי כשמיחד עבודתו לשם שמים, שכן אמר משיח לרבי יהושע בן לוי שיבוא היום לגאול את ישראל, וביאר אליהו הנביא את דבריו שבכל יום הוא מוכן לגאול אותנו אם נשוב בתשובה, כמו שכתוב (תהלים צה ז) 'היום אם בקולו תשמעו' (סנהדרין צח). ויש לבאר תיבת 'בקולו', היינו באותו הקול שהשמיע לנו במתן תורה - 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', רמז שלא יהיה לנו יראה זרה בעמדנו לפניו, אלא תהיה עבודתנו מיוחדת אליו יתברך, וכפי מה שניזהר לשמוע את אותו הקול כך נזכה לגאולה בקרוב, 'היום אם בקולו תשמעו'.

ידמה בעיניו כאילו הוא לבדו בעולם

וכן פירש רבי נחמן מהורודנקא ע"ה את הפסוק (שמות לד ג) 'ואיש לא יעלה עמך בכל ההר', שבבוא האדם להתחזק בעבודה ולעלות בהר ה', יצייר לעצמו כאילו הוא יחידי בעולם ואין עוד איש עמו, ולא יתערב בליבו כוונה לכבוד מאף אדם בעולם, ובזה תהיה עבודתו שלמה ורצויה לה'. ועל פי זה פירש בדגל מחנה אפרים (מטות ד"ה החלצו) את הפסוק (ויקרא טז יז) 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש', שכשנכנס הכהן גדול לקודש הקדשים, וכן כל אדם בבואו לעבוד את עבודת הקודש, יסיר מליבו מחשבת כל אדם, ולא יהיה רצונו שיראו בני אדם עבודתו ולא שיכבדו אותו על זה.

וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עֲשֵׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשֹׁכְבֵי אֶת בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה (לד ז). להבין באר היטב דברים אלו טוב להקדים לבאר, הנה אברהם אבינו ע"ה היה מקיים את כל מצוות התורה עד שלא ניתנו, ובמעשיו הכין דרך וסיוע לבניו אחריו, כי הבנים כלולים הם בכוח האב, ויש להם חלק במעשיו כאילו הם משתתפים עמו בעשייתו, וממילא נחשב להם כאילו גם הם קיימו בעצמם את המצוות עמו יחד, וכיון שכבר השתתפו עמו בקיום המצוות על כן יהיה להם יותר בניקל להמשיך אחר כך במעשה המצוות, כי כבר נשאר השער פתוח מימות אברהם אבינו.

וזהו שאמרו חז"ל, כל אדם מחוייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב, אף שאין ביכולת שום אדם להגיע למעשי האבות הקדושים, אשר כל מעשיהם היו בתכלית השלמות לעשות נחת רוח ליוצרים. רק הכוונה, מתי יגיעו מעשי לשורשם בעת מעשי האבות, בהיות נשמת האדם כלולה בנשמת האבות הקדושים.

זה ביאור הפסוק שלפנינו וכפי שפירשו באגרא **דכלה** (ד"ה ובני יעקב) שכידוע יסוד כל דבר הוא שורשו, ואם יארע איזה מקרה בשורש ירגישו ממנו כל הענפים, והנה ביעקב ובניו היו כלולים כל נשמות ישראל, כי הם השורש לכולם ומהם מסתעפים ענפים רבים, וזהו הטעם שהתעצבו מאוד בני יעקב בשמעם מעשה דינה אחותם, אפילו שהיא היתה אנוסה בדבר ואין בה אשמה, כיון שאירע דבר ערוה בשורש בני ישראל, עלול הדבר להשפיע על הדורות הבאים ח"ו, וזהו שאמרו 'כי נבלה עשה בישראל', דבר זה הוא נבלה לכלל ישראל הואיל וחטא עם בת יעקב אבינו, 'וכן לא יעשה' לדורות עולם, שלא יהיה עוד דבר נבלה כזה בכלל ישראל.

יעקב אבינו השלים עצמו ביחוד עבודתו לשמים הוא הדבר שמורה לנו תורתנו הקדושה באמרה 'ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו' וביאר **ברביד הזהב** (ד"ה ויותר), שיעקב אבינו הגיע למדרגה זו שיהיה דומה בעיניו כאילו הוא איש יחידי בעולם, ולא יהיה בדעתו שום פניה זרה שתהיה עבודתו למצוא חן וכבוד בעיני בני אדם, ומחמת כן התקנא בו שרו של עשו וביקש להורידו ממדרגתו זו, ולכך 'ויאבק איש עמו', שנאבק להכניס בו מחשבה שיש עוד 'איש עמו', שלא תהיה עבודתו מיוחדת לשם ה', אך בחסדי ה' 'וירא כי לא יכול לו', שלא הצליח להחלישו במאומה, כי בכל עת היה מדמה לעצמו בתוקף וחוזק שהוא ורק הוא שנמצא לבדו מול בוחן לבות וממילא כל כוונתו הייתה אך ורק לשם שמים.

יוסף הצדיק טיהר עצמו מכל מיני פניות

זהו גם הפירוש בדברי יוסף הצדיק קודם שהתגלה לאחיו (בראשית מה א) 'הוציאו כל איש מעליו', שהיה מתיירא שמא תתערב בליבו מחשבת גאווה שאינו גומל רעה לאחיו על כל אשר הרעו עמו, ואדרבה הוא מקרב אותם ומסייע בידם. לפיכך הכין עצמו בהכנה רבה להיות דומה בעיניו כאילו אין עוד שום איש עמו, שתהיה מחשבתו טהורה מכל פניה בלתי לה' לבדו, ואכן מעיד עליו הכתוב (שם) 'ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו', שלא היתה במחשבתו שום פניה לקבל כבוד מבני אדם.

טעם עצבות בני יעקב מחשש שישפיע מעשה זה לדורות

ובני יעקב פאו מן השדה פשמעם

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

שיערי הירושלמי נפתחים ללומדיה!

פנינים חדשות באו לכאן:

כרך א' מסכת ברכות במהדורת 'פנינים'

31 ס"מ גובה

מוניחה

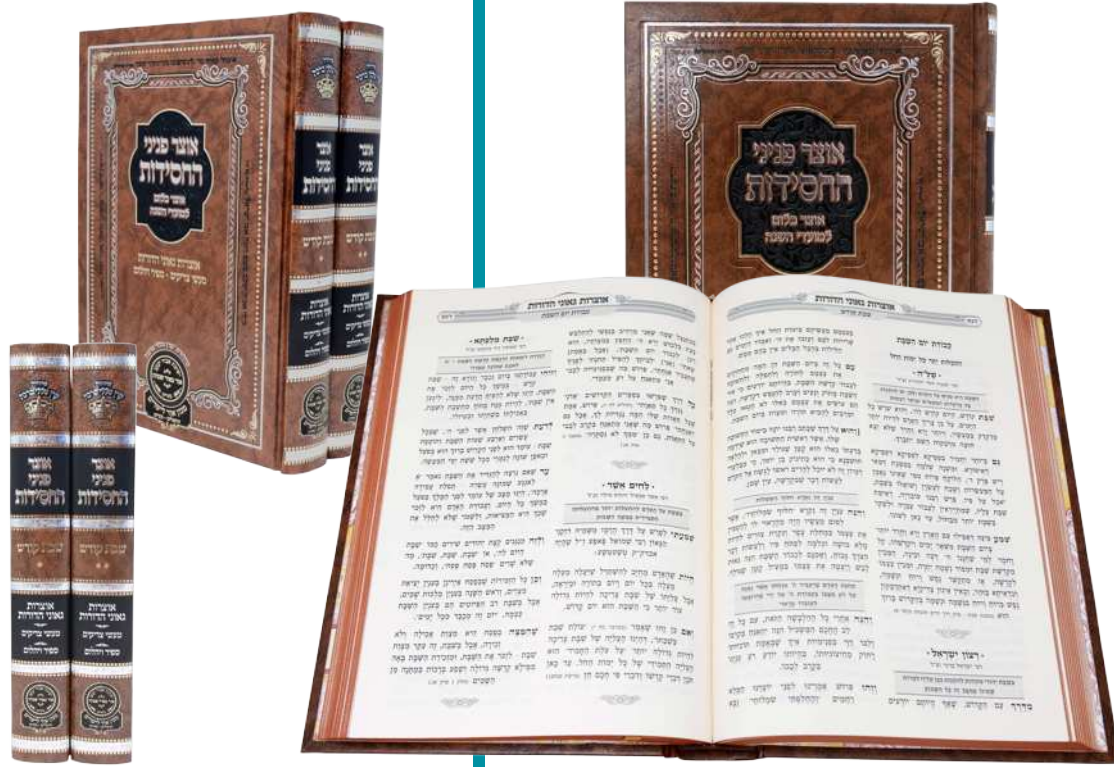
חיים של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

קה אכסוף נועם שבת

ב' כרכים נוספים מהסדרה היהודית 'אוצר פניני החסידות' על שבת קודש. מאמרים נבחרים ונחמדים על שבת קודש מדבריהם של טאני הדורות ורועי החסידות ככתבם וכלשונם, עם ליקוט נפלא של מעשיות נאות ו'משא קודש' מאת כ"ק אדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א, ו'ספיר ויהלום' מהגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א.

ומאירים את העולם

סדרת הספרים הפופולרית 'מאירים' קנתה שם דבר בעולם של ספרי התוכן החינוכי לילדים, והפכה למוצר חובה בכל בית יהודי. ספרי קריאה בכריכה קשה בעיצוב מושך עין מלאים במידע עשיר וערכי על השושלות החסידיות וגדולי התורה מדורות עברו המעוררים את לב הילד למען ילך בדרך טובים. עם הופעתם של כרכים נוספים בימים אלו, מתרחבת הסדרה המפוארת בהדר וביופי כראוי לחינוך דורותנו בדרך ישראל סבא.

סעודת רבתית בהילולת

אור ליום שלישי י"ב בכסלו תשפ"ג – בסעודת ההילולא של מתגרבי ארגון צוות מוד"א והצלה בית שמש לאחר השיעור השבועי בהלבנת רפואה בשבת בהיכל בית מדרשנו 'באר ישראל' בבית שמש שנמסר על ידי הגאון רבי אהרן גרין שליט"א דומו"ץ דחסידו לעלוב.

מאור ושמש המבואר
 הופעתו לאור של הספר 'מאור ושמש' המבואר
 מהדורת מכון אור לישראלים – עוז והדר
 עוררה רושם עז בעולם התורה והחסידות
 בתמונה: כ"ק מרן אדמו"ר ממודריץ שליט"א
 מעיין בספר ומתעניין בדרכי העריכה ומשכח את
 העוסקים במלאכת הקודש
 שפותחים שערים חדשים בעבודת השם לכל הורש
 ומבקש.

הרמב"ם המבואר
 היצירה המפוארת 'רמב"ם המבואר'
 מהדורת קרן טללי ברכה של מכון אור לישראלים
 וממלכת התורה "עוז והדר"
 מתקבלת בחביבות מיוחדת במעונם של גדולי
 התורה.
 בתמונה: מרן הגאון רבי ברוך דב פוכרסקי שליט"א
 ראש ישיבת פוניבז'
 מעיין בכרכי הרמב"ם החדשים ופליא בשבחם של
 העורכים
 שזכו לדאור את עיני הלומדים בספרו של הנשר
 הגדול.

'ביאורי התוספות' החדש על מסכת עירובין
 עריכה חדשה ומיוחדת בתוספת הערות
 מבית מכון אור לישראלים – עוז והדר
 בתמונה: הגאון רבי שרגא שטיינמן מעיין בספר החדש
 ומברך את רבני המכון על היצירה המשובחת המסייעת
 בהכנת דברי התוספות

ת הרה"ק ה"בת עין" זיע"א
 מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א נושא דברים אודות
 בעל ההילולא וספרו הבהיר "בת עין", שיצא לאור מבואר בפאר
 והדר על ידי מכון "אור לישראלים" וממלכת התורה "עוז והדר".

ת הרה"ק ה"בת עין" זיע"א
 מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א נושא דברים אודות
 בעל ההילולא וספרו הבהיר "בת עין", שיצא לאור מבואר בפאר
 והדר על ידי מכון "אור לישראלים" וממלכת התורה "עוז והדר".

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מונינאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66